

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
 ДЕПАРТАМЕНТ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ЧЕРКАСЬКОГО МІСЬКВИКОНКОМУ
 ДЕПАРТАМЕНТ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЧЕРКАСЬКОГО МІСЬКВИКОНКОМУ
 ДЕПАРТАМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОДА
 ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ
 УПРАВЛІННЯ ПІВНІЧНОГО ОФІСУ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ В ЧЕРК. ОБЛАСТІ
 ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ
 ЧЕРКАСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
 ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
 МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
 УПРАВЛІННЯ, м. КИЇВ
 ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ, м.ХАРКІВ
 БАЛТІЙСЬКА МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ, м. РИГА, ЛАТВІЯ
 ЧЕНСТОХОВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. ЧЕНСТОХОВА, ПОЛЬЩА
 УНІВЕРСИТЕТ КИРИЛА І МЕФОДІЯ В м. СКОПЬЄ, ПІВНІЧНА МАКЕДОНИЯ
 ВИЩА БАНКІВСЬКА ШКОЛА В ПОЗНАНІ, ПОЛЬЩА
 КАРЛОВ УНІВЕРСИТЕТ, м. ПРАГА, ЧЕХІЯ

«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ»

Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції

25 травня 2023 року

Черкаси, ЧДТУ, 2023

УДК 336 (477) (06)

Сучасні проблеми розвитку фінансових систем [Електронний ресурс]: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції: Черкаський державний технологічний університет, 25 травня 2023 року. Черкаси, 2023. 132 с.

Основною метою конференції є обговорення актуальних проблем розвитку фінансових систем України та світу й пошук конструктивних шляхів їх розв'язання.

Подані матеріали містять методологічні та методичні підходи, що можуть заслуговувати на увагу широкого кола фахівців.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету: *Григор О.О.* – д.політ.н., професор, професор Черкаського державного технологічного університету, м.Черкаси.

Заступник голови: *Демиденко В.В.* – к.е.н., доцент, декан факультету економіки та управління Черкаського державного технологічного університету, м.Черкаси.

Члени оргкомітету:

Гончаренко І.Г. – д.н.держ упр., професор, завідувач кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету, м.Черкаси.

Березіна О.Ю. – к.е.н., професор, професор кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету, м.Черкаси.

Петкова Л.О. – д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки та бізнесу Черкаського державного технологічного університету, м.Черкаси.

Булатова О. В. – д.е.н., професор, перший проректор Маріупольського державного університету, м. Київ .

Токарева В. І. – д.держ.упр., професор, директор Навчально-наукового інституту управління Маріупольського державного університету, м. Київ.

Сідельникова Л.П. – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування Херсонського національного технічного університету, м. Хмельницький.

Орлова Н.С. – д.держ.упр., професор, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м.Харків.

Лебідь О.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м.Харків.

Бережна Л.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету, м.Черкаси.

Dorota Jelonek, – PhD, Czestochowa University of Technology, Department of Management (Czestochowa, Poland).

Голова секретаріату: *Шевченко А.М.* – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Черкаського державного технологічного університету, м.Черкаси.

Організаційний комітет вважає за доцільне повідомити, що не всі положення і висновки окремих авторів є безперечними. Разом з тим, вважаємо можливим їх публікацію з метою обговорення.

**СЕКЦІЯ 1. Трансформація фінансового сектору внаслідок
збройної агресії росії проти України та під впливом світової пандемії
COVID-19**

Lyudmyla Alekseyenko, Dr. of Econ., Professor
*Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management
of Western Ukrainian National University*

Oksana Tulai, Dr. of Econ., Professor
West Ukrainian National University

Viktoriia Tsokalo, Master's Student
West Ukrainian National University

**TRACKER OF THE TRANSFORMATION OF THE FINANCIAL SECTOR
IN THE CONDITIONS OF DIGITAL GLOBALIZATION
OF THE ECONOMY**

The financial sector transformation tracker during the war is a concise format of monthly studies on the state of the Ukrainian economy, which have been carried out since the beginning of the full-scale invasion. These studies are periodically updated to include the most up-to-date information. The article "Financial System Soundness" states that when financial crises occur, they can lead to deepening economic downturns, provoke capital outflows, and cause exchange rates to decline [1].

On May 23, 2023, the seventh meeting of Cluster 1 (macroeconomic cooperation, public finance management: budget policy, internal control, and external audit, fight against fraud) of the Subcommittee on Economy and Other Sectoral Cooperation of the Association Committee between Ukraine and the EU took place [2].

International aid plays a key role in financing budgetary needs, although the role of domestic borrowing will grow in the future. In 2022, Ukraine received 31.1 billion dollars in foreign grants and loans, which averages 3.1 billion dollars per month of war. Experts note that these payments were neither stable nor regular, in some months both extremely high and low volumes of funding were observed. Therefore, irregular payments harmed the implementation of the budget [3]. In April 2023, Ukraine received 5.6 billion dollars in foreign funding: 1.65 billion dollars in a loan from the EU and 1.25 billion dollars a grant from the USA. The first tranche of credit financing from the IMF in the amount of 2.7 billion dollars also arrived; two more tranches are planned for 2023.

The Ministry of Finance of Ukraine publishes detailed information on the state budget expenditures of 2022, which were compensated by foreign partners as part of the World Bank project "Public Expenditures for Administrative Capacity Endurance in Ukraine, PEACE in Ukraine" [4]. Financial support from partners within the framework of the World Bank PEACE in Ukraine Project became decisive in ensuring humanitarian and social expenses during the war.

Monetary conditions have remained quite tight for a long time (even with a reduction in the discount rate from the 4th quarter of 2023).

This is due, firstly, to the expected slowdown in inflation. Secondly, the growth of the real yield of hryvnia instruments, since the consistent monetary policy is aimed at maintaining the attractiveness of hryvnia savings, will make it possible to maintain exchange rate stability at the stage of easing currency restrictions.

Since the beginning of the full-scale invasion, the Ministry of Finance of Ukraine, the State Financial Monitoring Service of Ukraine, and the Verkhovna Rada of Ukraine have worked to draw attention to the non-compliance of the aggressor country with FATF standards and the risks that this country creates for the international financial system [5]. These efforts resulted in the FATF increasing restrictive measures.

The increase in costs to ensure defense capability and the limited resource base due to the consequences of the war will increase the budget deficit to more than 26% of GDP in 2023. In the long term, the budget deficit is expected to gradually narrow, but the fiscal policy will remain stimulating over the entire forecast horizon.

Household deposits continue to grow in 2023, with foreign currency term deposits showing the largest growth due to the popularity of the 3-month deposit, which allows customers to buy dollars at a rate lower than the cash market. Time deposits in hryvnia increased very slowly and the main reason for this was too low rates, which made deposits not attractive enough. The Monetary Policy Committee of the National Bank, at its meeting on March 15, 2023, called for the adoption of administrative measures against key banks (PrivatBank, Oschadbank) to increase deposit rates.

The full-scale invasion led to security risks and uncertainty, significant destruction of production and storage facilities, and blockade of sea transport routes (in peacetime, these routes accounted for about two-thirds of Ukraine's foreign trade turnover).

In April 2023, the index of expectations of business activity improved to 51.5 (from 49.5 in March) and for the first time in 1.5 years, it exceeded the "neutral" level of 50.0. This means, firstly, that positive business expectations outweigh negative ones. Secondly, trade enterprises are the most optimistic.

In April 2023, the number of vacancies hovered around the baseline level of the first week of 2022. Before the full-scale invasion began, this figure exceeded 140%, so it is too early to talk about a full recovery of the labor market, but the trends are positive. Trends show that jobseeker activity has been declining throughout April and is currently lower than a year ago, a month after the full-scale invasion began.

In 2022, the National Bank clarified the estimate of the unemployment rate. In addition, with the survey and the application of probit models of the National Bank, the probability of acquiring the status of unemployed was estimated depending on socio-demographic characteristics (the most important were age, place of residence, level of education, region of residence). A direct effect of a full-scale invasion is an increase in the probability of becoming unemployed in all regions of Ukraine.

In summary, we note that the USA and the EU state that one of their priorities is to provide financial assistance to Ukraine in 2023 with timely and stable payments. This will help improve business expectations and is an important subjective indicator

of the state of the economy, which indicates a gradual recovery of activity. The provision of financial assistance makes it possible to improve the development of the system of planning and monitoring the implementation of the state budget.

References

1. Financial System Soundness. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Financial-System-Soundness>.
2. Юрій Драганчук: Європейська інтеграція та поглиблення всебічної співпраці з ЄС – безперечні пріоритети Уряду України 23 Травня 2023. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/iurii_draganchuk_ievropeiska_integratsiia_ta_pogliblenni_a_vsebichnoi_spivpratsi_z_ies__bezperechni_prioriteti_uriadu_ukraini-4021.
3. Трекер економіки України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>.
4. Іноземні партнери надали Україні 495 млрд грн у 2022 році на забезпечення пріоритетних видатків через Цільовий фонд Світового банку (PEACE). 8 Травня 2023. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/foreign_partners_provided_ukraine_with_uah_495_billion_in_2022_to_cover_priority_expenditures_through_the_world_banks_peace_project-3993.
5. Україна занепокоєна шантажем росії членів FATF напередодні червневого пленарного засідання організації - Міністр фінансів України Сергій Марченко 24 Травня 2023. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_concerned_over_russias_blackmailing_of_fatf_members_ahead_of_the_watchdogs_plenary_in_june__finance_minister_marchenko-4022.

Юлія Голубенко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ірина Гончаренко

Черкаський державний технологічний університет

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Україна знаходиться в складному геополітичному становищі через військову агресію, яка ввійшла у повну фазу починаючи з 24 лютого 2022 року. Це суттєво впливає на економіку країни і вимагає заходів для підтримки її фінансової стабільності та розвитку. Роль міжнародних фінансових інституцій в цьому контексті стає надзвичайно важливою, особливо важливою може стати

допомога цих інституцій у забезпеченні фінансової стабільності країни та зниженні впливу війни на економіку.

Міжнародні фінансові інституції – це організації, які забезпечують фінансову підтримку країнам-членам та сприяють їх розвитку.

Одним з ключових міжнародних фінансових інституцій, що забезпечує підтримку України в умовах військової агресії, є Міжнародний валютний фонд (МВФ). Роль МВФ полягає в наданні фінансової підтримки країнам у випадках економічних криз та в допомозі їм в реалізації програм економічних реформ.

Загалом у 2022 році Україна отримала від МВФ 2,715 млрд дол. Таким чином, у розрахунках з фондом Київ вийшов майже "в нуль", адже на погашення попередніх позик перед МВФ уряд витратив близько 2,38 млрд дол. Підтвердженням даних фінансових операцій є офіційна статистика від МВФ.

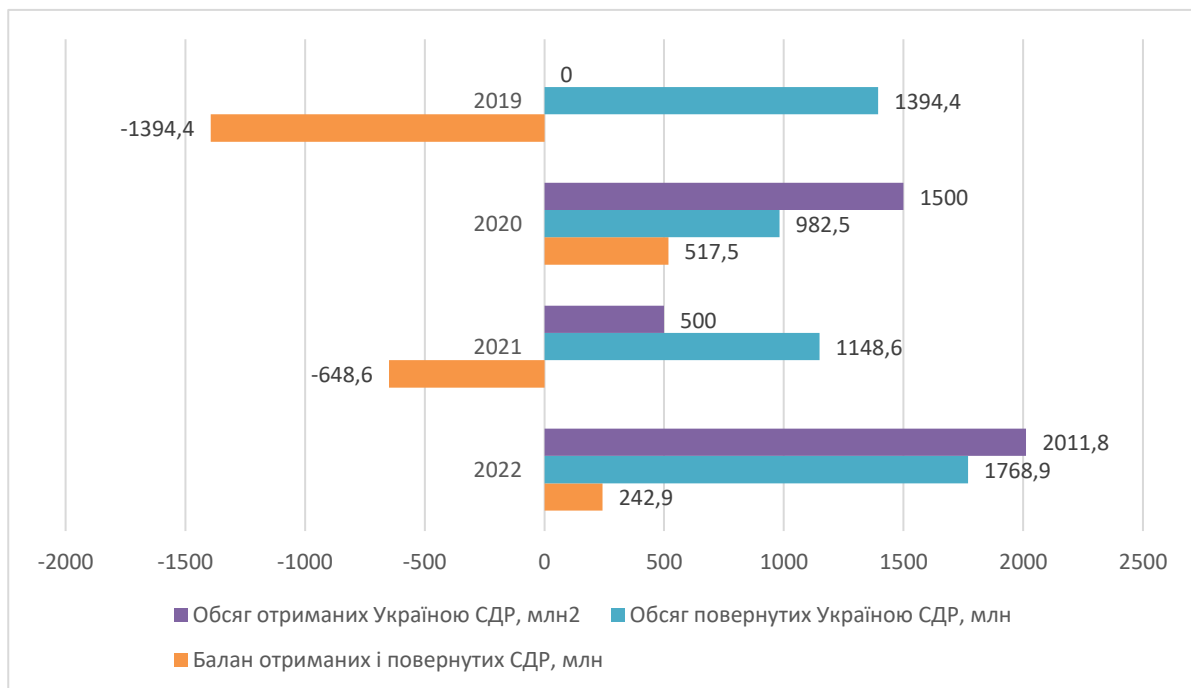

Рис 1. Статистика МВФ отриманих і повернутих Україною коштів

Відповідно до наведеної діаграми можна спостерігати закономірний ріст обсягу отриманих коштів на період початку 2022 року, а якщо бути точним то з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Це в 4 рази більше ніж у 2021 році, а саме 2011.8 млн. грн у 2022, і 500 млн. грн у 2021. Також значних змін зазнали показники балансу отриманих та повернутих коштів СДР. Це відповідно -648.6 млн. грн у 2021 та +242.9 у 2022. Такий ріст балансу обумовлюється рішенням уряду виділити кошти на погашення позик перед МВФ.

Якщо говорити про ситуація на зараз, то Дефіцит державного бюджету України у 2023 році складе 1,3 трлн грн, або ж 20% ВВП – це рекордна сума за весь час незалежності. Планується, що цей розрив покриють коштами міжнародних партнерів, зокрема, кредитами МВФ. За словами прем'єр-міністра Дениса Шмигала була створена чотиримісячна моніторингова програма. За

допомогою цієї програми можуть бути залучені понад 20 млрд. грн. Відповідно до цього співпраця України з МВФ повинна залишатися дуже тісною, адже саме від таких світових інституцій ми будемо залежати в найближчий час.

Ще одним з представників світових інституцій, з яким Україна тісно співпрацює це ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку. Це міжнародний фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки.

Дана організація виділила кошти для допомоги Україні в швидкій відбудові енергомережі на всій території. Було виділено 300 млн. євро до ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго»».

Не менш великий вклад робить і ПРООН - Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. 21 листопада ПРООН і Європейський Союз дали оцінку додатковому виділенню коштів розміром 35 млн. євро на реалізацію Програми ПРООН з підвищення стійкості та відновлення України. Головна мета Програми – допомога Україні в її протистоянні повномасштабному вторгненню Росії, підтримуючи зусилля з раннього відновлення та відбудови в контексті Цілей сталого розвитку. Новий внесок відповідає ключовим перевагам Програми ЄС з екстреної підтримки України і водночас сприятиме практичному втіленню низки реформ, які є передумовою вступу до ЄС. таким, ідеться про зміцнення верховенства права та підтримку структурних економічних реформ.

В обсягах виключної восьмої за ліком програми макрофінансової допомоги (МФД) Україна отримала: 22 листопада – 2,5 млрд євро, 14 грудня – 500 млн євро. Загальне фінансування за цією прог.рамою становить 5 млрд євро. Кредитні витрати МФД спрямовують на фінансування найбільших видатків держбюджету, що сприятиме підтриманню фінансової стабільності в Україні. З початку повномасштабної війни ЄС надав Україні 7,2 млрд євро макрофінансової допомоги.

Підсумовуючи вище наведені факти, можна прийти до висновку що роль та значення міжнародних фінансових інституцій на даний період війни є неймовірно важливим, адже дані надходження коштів, використовуються для підтримання економіки та зберігання нормального життя для жителів країни, а також підтримання країни на світовому ринку.

Література:

1. Як Україна співпрацюватиме з МВФ у 2023 році. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/jak-ukraina-spiwpracuwatyme-z-mvf> (дата звернення: 09.04.2023)
2. Моніторинг допомоги міжнародних фінансових інститутів та окремих держав України (15 листопада – 20 грудня 2022). URL: <https://niss.gov.ua/en/node/4772> (дата звернення: 09.04.2023)

*II міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні проблеми розвитку фінансових систем»*

3. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 09.04.2023)

4. Як Україна співпрацює з МВФ під час війни. URL:
<https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/31/696522/> (дата звернення: 09.04.2023)

Юлія Кривенко – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ірина Гончаренко

Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної війни Україна опинилася в скрутному становищі: зменшилися податкові надходження, водночас виникла необхідність значного збільшення фінансування оборони. Також зросла кількість осіб, які потребують державної підтримки, насамперед внутрішньо переміщених осіб та тих, хто втратив роботу. Водночас зменшилась здатність українського уряду залучати кошти на зовнішньому та внутрішньому ринках.

Рентні платежі на природний газ.

Щоб підтримати газові компанії, з травня парламент дозволив їм платити ренту, коли газ продається, а не коли він закачується в сховища. Так само виробникам електроенергії дозволили сплачувати акцизний податок лише після отримання коштів за поставлену енергію.

Наступним кроком у врегулюванні ситуації з видобутком природного газу в Україні стало ухвалення у вересні закону, який дозволяє «прив'язувати» ренту до внутрішніх цін на природний газ. Такий підхід виправданий, оскільки внутрішня ціна, за якою продають газ приватні видобувні компанії, значно нижча за європейську, а експорт газу заборонено з березня 2022 року. [1]

Оподаткування та звітність ФОП під час війни.

У перші місяці повномасштабної війни законодавці значно зменшили податкове навантаження на ФОП. Так, з 1 квітня 2022 року і до закінчення дії військового стану ФОПи першої та другої груп можуть не сплачувати єдиний податок (і, відповідно, не заповнювати декларацію платника єдиного податку), а також не сплачувати ЄСВ за себе та за співробітників, мобілізованих у Збройні сили. [1]

Пільгове оподаткування пального.

Через війну та намагання уряду обмежити ціни Україні загрожував дефіцит

палива. Певний час пальне продавали лише за талонами, які могли купити підприємства. Згодом уряд дозволив включити вартість доставки в ціну пального, а 15 березня парламент знизив ПДВ на пальне з 20% до 7%, а акцизний збір – до нуля. Крім того, Кабмін дозволив обіг палива «Євро 3» та «Євро 4» (раніше було дозволено паливо класу не нижче Євро 5), що дозволило залучити додатковий ресурс для потреб збройних сил України [1].

Зниження податку на пальне дозволило уникнути різкого подорожчання пального. Проте зрозуміло, що бюджет втратив частину надходжень. Деякий час точаться дискусії щодо необхідності відшкодування цих податків. Тому в Мінекономіки наголосили, що відшкодування акцизу є дуже важливим для наповнення дорожнього фонду, кошти з якого спрямовуються на відновлення дорожньої інфраструктури. У підсумку депутати прийняли компромісне рішення залишити ПДВ на пальне на рівні 7% з частковим відшкодуванням акцизу (знижений акциз діятиме до закінчення воєнного стану, але не пізніше 1 липня 2023 року). За прогнозами експертів, у результаті пальне подорожчає приблизно на 1 гривню [2].

Звільнення від сплати екологічного податку, податку на землю та орендну плату для визначених земель.

Верховна Рада звільнила платників від сплати екологічного податку (ст. 243 ПКУ) за 2022 рік, якщо об'єкт оподаткування зареєстрований на територіях, де ведуться (велися) бойові дії або які є тимчасово окупованими РА. Крім того, на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, що настає за роком призупинення або скасування воєнного стану, парламент скасував земельний податок (земельний податок та орендну плату за земельні ділянки державної та комунальної власності). Ця норма поширюється на території, на яких ведуться (велися) бойові дії, тимчасово окуповані, а також визначені обласними військовими адміністраціями як усіяні вибухонебезпечними предметами та/або на яких є фортифікаційні споруди [1].

В обох випадках – звільнення від екологічного податку та земельного податку – Кабмін має скласти перелік таких територій. Але список ще не прийнятий, оскільки міністерства не можуть визначити, хто має відповідати за його формування. Оскільки йдеться про податки, то, ймовірно, відповідальним могло би бути Міністерство фінансів. Або ж КМУ міг би застосувати для цих цілей розподіл областей, який використовується для надання виплат ВПО [3]. Тому сьогодні місцеві органи влади самостійно ухвалюють рішення про стягнення плати за певні ділянки або ж звільнення їх від оподаткування.

Загалом після війни можна переглянути податкову реформу. Втім, важко думати про радикальне зниження податків – адже потреби державного бюджету будуть дуже великі. Проте вже зараз є можливість запроваджувати стимули для бізнесу іншими способами, наприклад, допомагати українським компаніям виходити на зовнішні ринки.

Література:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2606-IX#Text>

2. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1612ee74-e0a8-4d05-9d01-3b8e4481a390&title=CHastkovePovernenniaAktsizuNaPalneNeMaVplnutiNaTsinuResursuDenisKudin>

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua/>

Микола Кудревич – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ірина Гончаренко

Черкаський державний технологічний університет

ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ НА РОЗВИТОК ТА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Банківська система є дуже важливою складовою фінансового ринку. Необхідна умова розвитку національної економіки країни – це стабільність та висока ефективність банківського сектору. Ключовим завданням банківського сектору є перерозподіл фінансових ресурсів між державою, суб'єктами господарювання та домогосподарствами у важливі галузі економіки. Банківські установи відіграють велику роль в розвитку країни, спрямовуючи кредитні потоки в пріоритетні галузі економіки. Та повномасштабне вторгнення північно-східного сусіда значно вплинуло на розвиток та стабільність банківського сектору нашої України.

Кожен з українців після початку вторгнення мав змогу споглядати як мужньо трималась банківська система, незважаючи на колосальне навантаження в перші дні війни. Банківська система не зупинялась ані на день, працювала 24/7 майже без перебоїв, навіть попри хакерські атаки росії, а також забезпечуючи платежі та доступ клієнтів до їх грошей. Це все результат багаторічної роботи, щорічних стрес-тестувань. Банки України досить непогано впоралися із складнощами в операційній діяльності, що виникли в перші місяці вторгнення. Більше половини (близько 55%) відділень працювало на початок березня 2022 року, станом на 2023 рік кількість відділень великих банків зросла до 85%, робота відділень відновлюється, якщо життю та здоров'ю клієнтів та працівників нічого не загрожує. Також слід зазначити, що всі критичні процеси підтримуються до сьогодні, а також дані користувачів збережено. Період

пандемії Covid-19 непогано натренував банківський сектор працювати в дистанційному режимі, що на сьогоднішній момент часу забезпечує зручність для клієнтів банку [1].

Однак, попри стабілізацію роботи, все ще існує багато ризиків та проблем, з якими банкам важко впоратися в умовах війни. І тому вони змушені йти на радикальні кроки для того, аби пристосуватися до нових складних реалій. У тому числі: скорочувати кількість відділень, підвищувати вимоги до клієнтів-боржників, а також відходити від довгострокових та середньострокових стратегій на користь короткострокового планування [2].

Одною з основних загроз банківського сектору є стан кредитного портфеля. Якість кредитного портфеля в сьогоднішніх умовах погіршується, так як відбувається фізичне знищення підприємств і житла людей, зниження платоспроможності громадян через зменшення зарплат, або взагалі втрати роботи. НБУ в свою чергу допомагає банкам банкам пройти через кризу шляхом регуляторних послаблень.

Законом України № 2120-ІХ змінено правила роботи банків та небанківських фінансових установ, які надають послуги з кредитування.

Зокрема:

- у період дії воєнного стану та у 30-денний строк після дня його припинення або скасування споживач не нестиме відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання зобов'язань за споживчим кредитом;
- у разі допущення такого прострочення споживач звільняється, зокрема, від обов'язку сплати кредитором неустойки (штрафу, пені) та інших платежів;
- неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена договором про споживчий кредит, нараховані включно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання за таким договором, підлягають списанню;
- забороняється у разі невиконання зобов'язань за договором про споживчий кредит збільшення процентної ставки за користування кредитом, крім випадків, коли встановлення змінюваної процентної ставки передбачено кредитним договором чи договором про споживчий кредит;
- не передбачено скасування відсотків за користування кредитними коштами – таке нарахування є правомірним з боку кредитора [3].

Також великим викликом для банківської системи є протидія дезінформації. Відбувається велика кількість інформаційних атак в соціальних мережах та в ЗМІ із доволі сумнівною репутацією, з метою дестабілізації ситуації в очах населення. НБУ постійно оновлює інформацію і дані щодо стану банківського сектору та публікує аргументований аналіз у звіті про фінансову стабільність [1].

Отже, війна в будь-якому разі негативно впливає на всі сфери діяльності держави і банківський сектор не оминув цього впливу. Проте незважаючи на складнощі, які підкинула війна, банківська система бореться за виживання і функціонування і робить це доволі вдало. Також слід пам'ятати, що будь-яку складність можна оцінювати як спосіб навчитися вирішувати питання більш ефективно. Тому віримо в банківський сектор України, підтримуємо, довіряємо

Література.

1. Електронний ресурс: «Що відбувається з банками України під час війни»: <https://nabu.ua/ua/yaroslav-matuzka.html>
2. Електронний ресурс: «Зміни роботи банківської системи України на період війни»: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-yak-zminilas-robotu-bankivskoji-sistemi-11964504.html>
3. Електронний ресурс: «Як працює банківська система під час війни»: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/04/21/686023/>

Тетяна Лопушанська - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ірина Гончаренко

Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податкова система України є одним із основних інструментів підтримки національної економіки в умовах посилення зовнішніх і внутрішніх загроз та небезпек. Функціонування держави залежить від підтримки податкової системи, оскільки податки є основним джерелом державного доходу та пов'язані з усіма ланками фінансової системи.

Внаслідок вторгнення росії, основна мета державного керівництва змінилася - головним завданням стало не покращення, а збереження економіки. Економічна стабільність держави у таких умовах залежить від активізації бізнесу та його здатності ефективно протистояти викликам часу. Виявилось, що підприємці та бізнес можуть працювати стабільно в умовах війни, що гарантує наповнення державного бюджету, підтримку працюючого населення та збереження його платоспроможності.

З метою забезпечення стабільності економіки та збереження економічних ресурсів країни 15 березня 2022 року було підписано Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [1]. Закон передбачає внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів, щоб забезпечити ефективну роботу підприємств в умовах воєнного стану. Для різних видів підприємств передбачені спрощені процедури оподаткування та ряд інших пільг, що сприятимуть розвитку бізнесу в умовах кризи.

Зміни стосуються таких нововведень [2]:

– податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, крім: камеральних перевірок декларацій або уточнюючих розрахунків (у разі їх подання), до яких подано заяву про повернення суми бюджетного відшкодування та усіх фактичних перевірок (тобто частково скасований мораторій, введений до цього на всі перевірки);

– встановлено мораторій на проведення перевірок щодо сплати ЄСВ;

– у випадку відсутності у платника податків можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок, платники податків звільняються від передбаченої Податковим кодексом відповідальності з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні;

– фізичні особи – підприємці та юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, можуть обрати особливі умови сплати єдиного податку – спеціальна третя група за ставкою 2 % доходу;

– дозволено формувати податковий кредит із ПДВ без зареєстрованих податкових накладних (за умови їх реєстрації після завершення воєнного стану);

– фактично скасовано акцизний податок на постачання пального;

– дозволено застосовувати санкції за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів;

– дозволено не нараховувати ЄСВ фізичним особам – платникам єдиного податку;

– внесені окремі зміни щодо питань оподаткування надання чи отримання благодійної допомоги, а також врегульовано низку інших питань оподаткування.

Рішенням Уряду схвалено зміни до податкового законодавства, які направлені на відновлення довоєнного стану системи оподаткування. А саме з 1 липня 2023 року будуть скасовані окремі норми законів, запроваджених на період до припинення або скасування воєнного стану на території України [3].

Зокрема:

✓ скасовується можливість для ФОП та юр. осіб бути платниками єдиного податку III групи з застосуванням ставки у розмірі 2% від суми доходу;

✓ скасовується можливість для ФОП платників єдиного податку I та II групи не сплачувати єдиний податок;

✓ відновлюється проведення документальних перевірок;

✓ відновлюється перебіг строків, визначених податковим законодавством;

✓ відновлюються штрафні санкції за порушення податкового законодавства;

✓ відновлюються штрафні санкції за порушення правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

✓ відновлюються штрафні санкції за порушення порядку використання РРО/ПРРО.

Прийняття законопроекту є однією з вимог МВФ у рамках Меморандуму нової Моніторингової програми для України (РМВ). Це забезпечить виконання Україною зобов'язань за Меморандумом про економічну та фінансову політику

*II міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні проблеми розвитку фінансових систем»*

від 8.12.22 та вжиття заходів, реалізація яких сприятиме збільшенню податкових надходжень у 2023 році.

Література:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
2. Податкові зміни та пільги на час воєнного стану в Україні. European Business Association. 12.05.2022. URL: <https://eba.com.ua/podatkovyi-zminy-ta-pilgy-na-chas-voyennogo-stanu-v-ukrayini/>
3. Зміни до законодавства в частині відновлення довоєнного стану системи оподаткування. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-zminy-do-zakonodavstva-v-chastyni-vidnovlennia-dovoiennoho-stanu-systemy-opodatkuvannia>

Ірина Сидор – к.е.н., доцент

Наталія Кіт – здобувач вищої освіти (група ФПФм -21)

Західноукраїнський національний університет

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID ТА ВІЙНИ

Однією із головних тенденцій державної регіональної політики є необхідність сприяння розвитку територій шляхом використання різноманітних методів та відповідного інструментарію. Дана тенденція передбачає, з однієї сторони, обмеження адміністративного впливу з боку органів державної влади на роботу органів місцевого самоврядування та усебічний розвиток територіальних громад, з іншої сторони, вона повинна усіляко сприяти мінімізації суспільних витрат та ефективному використанню бюджетних ресурсів.

Базовим законодавчим актом нормативного регулювання сфери регіонального розвитку і розвитку територіальних громад є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 рр., затверджена постановою Кабінету Міністрів України у 2020 р. [1].

У даній Стратегії впроваджено новітні підходи до державної регіональної політики, зокрема:

- прямих перехід до територіально спрямованої місцевої політики розвитку шляхом стимулювання та використання власного фінансового та ресурсного потенціалу територій;
- надання підтримки окремим вибраним територіям, які характеризуються специфічними проблемами у соціально-економічному

розвитку, значним історико-культурним потенціалом, своєрідними екологічними умовами і потребами у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Саме задля реалізації даних підходів можуть використовуватися такі інструменти стимулювання розвитку громад, як трансферти з державного бюджету. Трансферти передбачають передачу коштів між бюджетами різних рівнів або різного підпорядкування. Вони можуть забезпечувати не лише цілям розвитку територій, але і цілям щодо збалансування бюджетів з позиції справедливості. Однак, нас більше цікавить використання трансфертів саме з позиції стимулювання територіального розвитку. Відтак, у даному випадку трансферти можуть надходити з державного бюджету до місцевих бюджетів, а також між окремими місцевими бюджетами в межах, для прикладу, договорів щодо міжмуніципального співробітництва територіальних громад або договорів щодо використання майна, яке є у спільній власності двох територіальних громад.

За рахунок коштів Державного бюджету України у 2021 році надано трансферти місцевим бюджетам для стимулювання місцевого розвитку та розвитку територіальних громад.

Значною допомогою у підтримці розвитку територіальних громад у 2021 році став Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), до якого було залучено 4,5 млрд. грн. бюджетних коштів. У проекті Закону України «Про Державний бюджет України» було заплановано 9 млрд. грн., проте частина коштів була спрямована у вигляді субвенції на соціально-економічний розвиток територій, «...розподіл якої йде в «ручному» режимі через комісію Верховної Ради України (що викликає суттєві заперечення громадськості)» [2]. Порядок надання та витрачання коштів ДФРР врегульовується статтею 24–1 БКУ та постановою КМУ від 18 березня 2015 року за № 196.

До виявлених проблемних аспектів фінансування розвитку територій у 2021 році слід віднести відсутність субвенції місцевим бюджетам на формування інфраструктури територіальних громад (інфраструктурна субвенція ТГ), яка фінансувалася 5 років і була досить вагомою допомогою під час формування територіальних громад у період 2015–2020 років. «Її запровадження передбачалося як стимулюючий фінансовий інструмент для добровільного об'єднання громад із боку держави і мало великий позитивний вплив на їхній розвиток» [3]. У результаті такої практики за рахунок даної субвенції за 5 років її розподілу до бюджетів територіальних громад було спрямовано 8 млрд. грн. на фінансування проектів розвитку і підтримку інфраструктури в територіальних громадах.

Зокрема, у 2020 році на дану субвенцію було передбачено 2,1 млрд. грн., проте у зв'язку з поширенням пандемії COVID 19 її було спрямовано до фонду боротьби з пандемією. Специфікою цієї субвенції був її розподіл за формулою у якій враховувалися показники площі та чисельності населення територіальної громади, що дозволило забезпечити справедливість та прозорість при її розрахунку.

З метою збереження даної субвенції Асоціація територіальних громад України подала пропозицію щодо доповнення статей Бюджетного кодексу України у такій редакції: «106. Субвенція на формування інфраструктури сільських, селищних та міських громад» [3].

Субвенція, призначена для формування інфраструктури сільських, селищних та міських громад надається з державного бюджету бюджетам таких територіальних громад. Загальний обсяг даної субвенції на формування інфраструктури сільських, селищних та міських територіальних громад визначається щорічно законом про Державний бюджет України.

На нашу думку, дані доповнення до Бюджетного кодексу повинні бути, адже не всі територіальні громади можуть собі дозволити за рахунок власних коштів фінансувати розвиток інфраструктури, водночас, інфраструктура територіальних громад справляє суттєвий вплив на якість та рівень життя їх мешканців [5], а також на інституційний розвиток певних адміністративно-територіальних утворень.

У 2022 році – році початку повномасштабної війни росії проти України місцеве самоврядування продемонструвало стійкість у викликах, показало свою здатність гідно протистояти будь-яким загрозам, зокрема і щодо фінансової складової в умовах воєнного стану. Цей рік для України був важким, проте органи місцевого самоврядування продемонстрували гідну підтримку не лише силам територіальної оборони, Збройним силам України та національної безпеки, а також внутрішньо переміщеним особам, які потребували налагодження умов проживання на нових територіях. Організація, матеріальне та фінансове забезпечення діяльності територіальної оборони, матеріально-технічна допомога ЗСУ, долучення допомоги іноземних партнерів – усе це органи місцевого самоврядування підтримували з початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, забезпечували постійну підтримку усіх сфер життєдіяльності населення на місцевому рівні, зокрема, це:

- допомога внутрішньо переміщеним особам і їх сім'ям;
- підтримка внутрішньо переміщеному бізнесу;
- організація укриттів, їх ремонт і оснащення;
- надання адміністративних послуг на достатньо високому рівні.

Усі ці заходи проводяться в умовах щоденних обстрілів, вимкнення електроенергії, перебої в роботі інтернету та телебачення та інше. Зазначене вдалось забезпечити завдяки ефективній реформі з децентралізації влади на місцях, яка дала змогу органам місцевого самоврядування отримати власні фінансові ресурси, які сприяли протистоянню викликам.

Звичайно, перші місяці війни дуже негативно вплинули на фінансову та матеріальну бази місцевого самоврядування. Окрім цього, державні органи влади старалися забезпечити стабільність та сприятливі економічні умови для функціонування бізнесу. Відтак, було запроваджено податкові пільги для платників податків, до яких місцеве самоврядування також повинно було пристосовуватись. І місцеве самоврядування справилось із цим завданням, адже

II міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні проблеми розвитку фінансових систем»

вже у наступні місяці за рахунок власних коштів вони змогли підтримати бізнес та сформувані різні програми з підтримки діяльності суб'єктів господарювання.

Рис. 1. Державна фінансова підтримка соціально-економічного розвитку територіальних громад у 2022 році [4]

На рис. 1 представлено напрями державної фінансової підтримки розвитку територіальних громад та розбудову інфраструктури у 2022 році. Так, у 2022 році Урядом було реалізовано 52 програми з державної регіональної підтримки соціально-економічного розвитку територій, на які було спрямовано більше 150 млрд. грн. Кошти цієї підтримки стосувалися різних напрямів. Центральні органи виконавчої влади стали головними розпорядниками цих коштів та відповідальними виконавцями бюджетних програм і заходів, бенефіціарами яких стали регіони, а саме, місцеві органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування. Усі ці кошти державні органи влади спрямовували на місцевий рівень з метою створення умов для динамічного і збалансованого соціально-економічного розвитку територій.

Література:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
2. Дурман М. О. Державна фінансова підтримка громад як інструмент стимулювання місцевого розвитку. *Публічне управління та адміністрування*. 2021. Випуск 21. С. 35-41.

3. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 2 (43). С. 118–125.
4. Онищук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105>
5. Сидор І. П., Коваль С. Л. Фінансові аспекти функціонування територіальних громад: теоретико-концептуальний зріз. *Економічні студії*. 2021. № 1 (31). С. 130–137.

Ігор Слинько – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – д.е.н., проф. Ірина Гончаренко

Черкаський державний технологічний університет

ВПЛИВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ НА СТАН РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

В період війни гостро відчуваються недоліки функціонування будь-якої системи чи структури і ринок страхування не став винятком. Саме в такий період, зокрема, страхування майна та життя стає особливо актуальним. Із зростанням ризику на військовій території та відсутністю можливості отримання страхової компенсації від збитків, багато компаній та населення намагаються страхувати своє майно та життя.

Ринок страхування життя є однією з найважливіших галузей фінансової системи України, що забезпечує захист населення від ризиків та допомагає підтримувати економічну стабільність в країні. Проте, в період війни, розвиток цього ринку стикається зі значними проблемами та викликами, які потребують ретельного аналізу та розробки ефективних стратегій розвитку [1].

Однією з основних проблем, з якою стикається ринок страхування життя в Україні в період війни, є низький рівень страхової культури серед населення. Багато людей не мають достатньої інформації про страхування життя, його переваги та можливості, тому не розглядають його як важливий елемент фінансового планування.

Останні опитування показали, що усі страхові компанії потерпають від військових дій на території України. Так, суттєво знизилися обсяги продажів, особливо через роздрібні канали, є багато запитів від клієнтів на відтермінування чергових платежів та розірвання договорів страхування [2].

Ще однією з проблем є недостатня розвиненість ринку страхування життя в Україні порівняно з розвиненими країнами. Наприклад, в Європейському Союзі цей ринок є одним з найбільших та найбільш розвинених, проте в Україні

він є відносно малим та не розвиненим [3]. Це пов'язано з низькою конкуренцією на ринку, обмеженою кількістю страхових компаній та обмеженими можливостями щодо створення нових страхових продуктів.

Однак, не дивлячись на проблеми, ринок страхування життя в Україні має перспективи на розвиток.

Однією з найбільших перспектив є підвищення страхової культури населення. Це можна зробити шляхом проведення рекламно-інформаційних кампаній, організації конференцій та семінарів, залучення відомих фінансових експертів для пояснення переваг страхування та ризиків, які він допомагає уникнути.

Ще однією перспективою є вдосконалення правової бази регулювання ринку страхування життя. В Україні було прийнято закони та нормативні акти, які спрямовані на розвиток цього ринку, але їх досить мало та вони не є достатньо ефективними. Необхідно вдосконалити законодавство та створити більш ефективну систему контролю та нагляду за страховими компаніями.

Також важливою перспективою є розширення страхових послуг та створення нових продуктів, які відповідають потребам та інтересам населення. Наприклад, можна розглядати страхування життя військовослужбовців та їхніх родин, яке б забезпечувало захист у разі загибелі або травмування. Крім того можна розглядати страхування від наслідків війни, яке б забезпечувало фінансову підтримку в разі зниження доходів чи втрати майна.

Багато страхових компаній перейшли на нон-лайф режим. Сьогодні на ринку нон-лайф працює 132 страхові компанії, що в період війни дало можливість безпечно перевезти персонал та продовжити роботу навіть в такі складні часи [2].

Загалом, розвиток ринку страхування життя в Україні в період війни потребує комплексного підходу та спільних зусиль страхових компаній, влади та населення. Цей ринок має значний потенціал для розвитку та може стати важливим інструментом захисту населення від ризиків війни та непередбачуваних життєвих ситуацій. В той же час, необхідно забезпечити надійність та стабільність страхових компаній, щоб забезпечити надійність та безпеку для клієнтів [3].

Українські страхові компанії повинні працювати над вдосконаленням своєї роботи, покращувати страхові продукти та послуги, забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів. Вони повинні бути готові до викликів та використовувати сучасні технології для полегшення процесів страхування та спрощення взаємодії з клієнтами.

В довоєнні роки страхування життя в Україні відчутно зросло, проте все ще залишається дещо недорозвиненим порівняно з іншими країнами [3]. Розвиток цього ринку є важливим завданням для всіх учасників фінансового ринку України. Це не тільки забезпечить захист населення, але й стане вагомим фактором в економічному розвитку країни.

Література:

1. Проблеми та перспективи ринку страхування життя в Україні: Кваліфікаційна робота; / Київ 2020 р. - Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/51cd1f8a-dac3-4411-9984-cdc48d13ca91/content>

2. Під час дії воєнного стану ринок страхування продовжує працювати. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pid-chas-diyi-voennogo-stanu-rinok-strahuvannya-prodovjuje-pratsyuvati--rezultati-opituvannya>

3. Слободянюк О. Ринок страхування життя в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / О. Слободянюк, В. Мужайло, В. Чабаров // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. - 2019. - № 2. - С. 173-196. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2019_2_13

СЕКЦІЯ 2. Питання розвитку фінансової системи

Вадим Бершадський – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доцент Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСУВАННЯ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Фінансова система є ключовим елементом економіки будь-якої країни, і розвиток цієї системи є важливим завданням для досягнення стійкого економічного зростання та процвітання. Україна, як країна з перехідною економікою, має великий потенціал для розвитку своєї фінансової системи. Проте, існують певні виклики, які потрібно вирішити, щоб забезпечити стійкий розвиток фінансового сектора країни.

Перш ніж обговорювати перспективи розвитку фінансової системи України, необхідно оцінити її сучасний стан. За останні роки Україна зробила певні кроки у напрямку модернізації фінансової системи, включаючи прийняття законодавчих актів, спрямованих на покращення регулювання та нагляду. Однак, існують певні проблеми, які потрібно вирішити, такі як війна, різні види та форми корупції, недостатня прозорість, високий рівень неплатоспроможності банків, недостатня доступність фінансових послуг для населення та малого бізнесу [1].

Розвиток фінансової системи України стикається зі значними викликами, а саме: корупція, кумівство, війна. По-перше, необхідно забезпечити стабільність та надійність банківської системи. Це можна досягти шляхом посилення нагляду та регулювання, впровадження прозорих та ефективних механізмів контролю за діяльністю банків, а також проведення реформ у сфері банкрутства і відшкодування вкладників.

По-друге, одним із важливих викликів є забезпечення доступності фінансових послуг для населення та малого бізнесу. Необхідно сприяти розвитку альтернативних фінансових інструментів, таких як мікрофінансування та фінансова технологія (fintech), що може покращити доступ до кредитування та інших фінансових послуг. Для цього потрібно створити сприятливе середовище для розвитку fintech-компаній, включаючи регулювання, сприяння інноваціям та підтримку стартапів [2].

Крім того, залучення іноземних інвестицій є ще одним важливим викликом для розвитку фінансової системи України. Необхідно працювати над покращенням інвестиційного клімату, зниженням адміністративних та правових бар'єрів, забезпеченням прозорості та надійності правової системи. Такі заходи

сприятимуть залученню іноземних інвесторів та сприятимуть розвитку фінансового ринку України.

Незважаючи на виклики, що стоять перед фінансовою системою України, країна має значний потенціал для розвитку. Перехід до цифрової економіки відкриває нові можливості для розвитку фінансових технологій та інновацій. Запровадження електронних платіжних систем, блокчейн-технологій та штучного інтелекту може сприяти автоматизації фінансових процесів, зменшенню витрат та покращенню якості обслуговування клієнтів.

Рис. 1 Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року

Також важливо звернути увагу на розширення фінансових інструментів, таких як облігації, акції, деривативи та інші, сприятиме розвитку капіталовкладень, залученню нових інвесторів та забезпеченню різноманітності фінансових послуг [3].

Крім того, розвиток альтернативних джерел фінансування, зокрема венчурного капіталу та приватного інвестування, може сприяти розвитку інноваційного сектору та стартапів в Україні. Необхідно створити сприятливі умови для залучення таких інвестицій, включаючи створення інкубаторів, акселераторів та спеціальних фондів для підтримки стартапів та інноваційних проектів.

Крім того, важливо зміцнювати фінансову грамотність населення, надавати інформаційну підтримку та освіту з питань фінансового планування, управління ризиками та інвестицій. Це допоможе підвищити рівень фінансової свідомості серед населення та сприятиме розвитку особистих фінансів [4].

Отже, розвиток фінансової системи України потребує вирішення викликів і використання можливостей, які вона надає. Забезпечення стабільності та надійності банківської системи, покращення доступності фінансових послуг, залучення іноземних інвестицій та розвиток фінансових технологій є ключовими факторами для досягнення цілей фінансового розвитку. Розвиток фінансової

системи України має великий потенціал у сфері цифрової трансформації, розширення фінансових інструментів та привертання інвестицій.

Для досягнення цих цілей необхідно активізувати роль держави у впровадженні ефективного регулювання та нагляду, створенні сприятливих умов для фінансових інновацій, підтримці стартапів та розвитку малого та середнього бізнесу. Важливо також залучити міжнародний досвід та експертизу для впровадження найкращих практик у фінансову систему України.

Основні напрями розвитку фінансової системи України повинні враховувати потреби реального сектора економіки, забезпечувати доступність фінансових послуг для всіх верств населення та сприяти стійкому економічному зростанню. Виконання цих завдань вимагатиме спільних зусиль з боку держави, банківського сектору, фінансових інституцій та громадськості.

Загалом, розвиток фінансової системи України є складним завданням, але водночас великою можливістю для зміцнення економічного потенціалу країни. Використання інноваційних підходів, залучення іноземних інвестицій та покращення доступності фінансових послуг допоможуть побудувати стійку та конкурентоспроможну фінансову систему, яка сприятиме економічному зростанню та підвищенню життєвого рівня українського населення.

Література:

1. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/http://www.lsej.org.ua/11_2021/99.pdf
2. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://core.ac.uk/download/pdf/147038039.pdf>
3. <https://buklib.net/books/22583/>
4. <http://iqholding.com.ua/articles/f%D1%96nansova-gramotn%D1%96st-naselennya-ukra%D1%97ni-zalisha%D1%94-bazhati-krashchogo>
5. <https://razumkov.org.ua/statti/normatyvni-ta-prykladni-zasady-formuvannia-finansovoi-systemy-ukrainy-v-umovakh-stalogo-rozvytku>

Роман Година – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц., викл. Євгенія Ломако

Черкаський державний технологічний університет

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку економіки важливо забезпечити належну підтримку малому та середньому бізнесу, який є основним джерелом створення

нових робочих місць та забезпечення стабільності економіки країни. Одним із важливих аспектів підтримки малого та середнього бізнесу є фінансова політика держави та роль державних інституцій у цьому процесі. Розглянемо аналіз впливу фінансової політики на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні та роль державних інституцій у підтримці цього сектору економіки.

Державна фінансова політика може впливати на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Для підтвердження цього можна навести приклади успішних програм підтримки, таких як гранти та кредити з низькою процентною ставкою для малих підприємств.

Для підтримки малого та середнього бізнесу різні фінансові інструменти. До таких інструментів можна віднести гранти, пільгові кредити, податкові легкощі, інвестиційні фонди та інші. Важливо дослідити, наскільки ефективно вони працюють та наскільки доступні для малого та середнього бізнесу в Україні.

Вплив податкової політики на малі та середні підприємства в Україні. Для підтвердження цього можна навести приклади відмінних податкових режимів для малих підприємств, які зменшують податковий тягар та стимулюють їх розвиток. Однак, також може бути вказано на недоліки діючої податкової системи та необхідність її реформування.

Роль державних інституцій у підтримці малого та середнього бізнесу в Україні. Це твердження розглядає роль державних інституцій в перетворенні суспільства, таких як Міністерство економіки, Фонд державного майна, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Державна фінансова інспекція та інших, у підтримці малого та середнього бізнесу в Україні. Важливо дослідити роль та ефективність роботи цих інституцій у сприянні розвитку малого та середнього бізнесу в країні.

Можна також зосередитись на наступних аспектах:

- аналіз стану малого та середнього бізнесу в Україні та його внеску у економіку країни;
- переваги та недоліки існуючих фінансових інструментів та податкових режимів для малого та середнього бізнесу в Україні;
- рекомендації щодо подальшого розвитку та удосконалення фінансової політики та діяльності державних інституцій щодо підтримки малого та середнього бізнесу в Україні.

Розглянемо перше твердження про визначення поняття "малий та середній бізнес". В Україні це поняття офіційно закріплено в Законі "Про підприємництво" та визначається в залежності від кількості працівників та обсягу обороту. Згідно з цим законом, малий та середній бізнес - це підприємства з чисельністю працівників до 250 осіб та річним оборотом не більше ніж 125 мільйонів гривень.

Другий принцип, стосується впливу фінансової політики на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Необхідно визначити, які фінансові інструменти та податкові режими стимулюють розвиток цього сектору економіки, а які, навпаки, створюють негативні умови для його розвитку. До

таких фінансових інструментів можна віднести державні програми підтримки малого та середнього бізнесу, кредитні лінії для підприємств, механізми залучення інвестицій та інші.

Третя концепція стосується впливу регулювання державних органів на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Тут можна розглянути, які нормативні документи та державні органи контролюють діяльність малих та середніх підприємств, і який вплив це має на їх діяльність. Дослідження можна провести з огляду на вимоги до звітності та обліку, процедури видачі ліцензій, перевірки державних інспекцій тощо.

Також посилаючись на четверту ідею, важливо зазначити, що малий та середній бізнес часто має обмежені можливості для отримання інвестицій. Це може бути пов'язано зі складнощами в оцінці ризиків та доходності проекту, а також зі складнощами відшукування інвесторів. Однак, банки та інші фінансові установи можуть відігравати важливу роль в підтримці малого та середнього бізнесу через надання кредитів з низькими ставками та іншими пільгами.

Отже, на основі аналізу фінансової політики в Україні можна зробити висновок, що розвиток малого та середнього бізнесу залежить від багатьох факторів, в тому числі і від фінансової політики держави. Надання доступу до фінансування є одним з ключових факторів, який може допомогти розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Для досягнення цієї мети необхідно вжити заходів для зниження ставок за кредитами та сприяння розвитку альтернативних джерел фінансування. Крім того, варто враховувати особливості малого та середнього бізнесу при розробці фінансової політики та наданні підтримки цьому сектору економіки. Тільки за умови розвитку малого та середнього бізнесу можна досягти стабільного економічного зростання в Україні. Дякую за увагу.

Література:

1. "Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року" - затверджена Указом Президента України від 01.02.2016 № 30/2016.

2. "Державна програма підтримки малого та середнього підприємництва в Україні на 2021-2025 роки" - затверджена Указом Президента України від 10.02.2021 № 58/2021.

3. "Актуальні проблеми розвитку малого бізнесу в Україні" - дослідження, проведене Міністерством економічного розвитку та торгівлі України у 2018 році. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21613/maket200296-65-73.pdf>

4. "Податкове стимулювання малого підприємництва в Україні" – Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки у 2018 році. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/45.pdf

5. "Проблеми та перспективи розвитку підприємств в Україні" - наукова стаття, опублікована Києві, 23–24 травня 2017

року.

[125-126

ст.]

<https://knute.edu.ua/file/MTc=/0c2c7b7dd7baf484748be656b745b411.pdf>

Ольга Затьора – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Основними інструментами економічного управління України є податкова, бюджетна, інвестиційна та страхова політика. Але кожна з цих політичних сфер має свої негативні аспекти, які обмежують ефективність розвитку економіки держави. Ця тема є досить актуальною і дуже важливою в контексті політичного та економічного розвитку країни [1].

Однією з найважливіших проблем податкової політики є недостатня її ефективність. В Україні є велика кількість неплатників податків, що призводить до втрат бюджетних коштів та недостатнього фінансування державних програм.

Також, постають такі проблеми як:

- Надмірний податковий тиск на громадян та підприємства. Це створює перешкоди розвитку бізнесу, зменшуючи його конкурентоспроможність та інвестиції, що може суттєво зменшити кількість виробництва і посприяти зростанню тіньової економіки;

- Складність і непрозорість системи оподаткування, що створює ускладнення для бізнесу та самих громадян, і призводить до високих витрат на ведення бухгалтерського обліку;

- Нестабільність законодавства, що призводить негативних економічних та адміністративних наслідків (ризиків ведення бізнесу, додаткові витрати, навантаження, бюрократичність тощо).

Для того, щоб покращити становище податкової політики необхідно насамперед спростити податкову систему, упорядкувавши правила та підвищивши рівень доступності до інформації для платників податків. Цим шляхом ми також вирішимо проблему надмірного податкового тиску на громадян та підприємства. Також, потрібно зміцнити контроль над податковими зборами, зменшивши таким чином кількість неплатників[2].

У сфері бюджетної політики існують проблеми пов'язані з недостатнім контролем над витратами, що включає в себе продовження непрозорості розподілу доходів бюджету, неефективні видатки, корупцію. З цього постає

проблема його дефіциту, зростання державного боргу та зменшення фінансової стабільності. Для вирішення цих проблем необхідно розробити ефективні механізми контролю над витратами, збільшити ефективність збирання податків, оптимізація державних видатків та забезпечення публічного доступу до інформації про бюджетні витрати, щоб уникнути непрозорості витрат.

Інвестиційна політика стикається з несприятливим середовищем для інвестицій. Тобто, в ній містяться такі негативні аспекти як корупція; непрозорість ділових процесів, що підривають довіру до уряду; нерозвиненість інфраструктури (інформаційної, енергетичної, транспортної тощо) та недостатня підтримка інноваційного потенціалу та науково-технічного розвитку з боку держави. Знижує довіру також і нестабільність законодавства та неефективність законодавства у сферах податкової та бюджетної політики. Задля створення привабливого середовища для інвесторів Україні потрібно забезпечити стабільність правової системи і законодавства, захист прав інвесторів; залучати інвестиції для розвитку своєї інфраструктури, шляхом створення певних програм; посилити контроль над управліннями ділових процесів та проводити активні заходи щодо боротьби з корупцією[3].

Основа проблема у сфері страхової політики заключається у страховій неграмотності населення, нерозумінні важливості страхової культури та її переваг; недостатній захищеності прав споживачів та відсутності ефективного регулювання і контролю з боку держави. Тож, для покращення становища страхової політики необхідно підвищити рівень обізнаності громадян зі страховими послугами, шляхом проведення інформаційних заходів; підвищити рівень кваліфікації та компетентності регуляторних органів та забезпечити прозорість і довіру до страхової системи, борючись із шахрайськими діями. Також, необхідно зміцнювати страховий ринок шляхом проведення реформ [4].

Підсумовуючи все вищесказане, робимо висновок, що проблеми податкової, бюджетної, інвестиційної та страхової політики в Україні суттєво обмежують економічний розвиток та вимагають негайного рішення. Шляхи її вдосконалення включають прозорість діяльності усіх політичних сфер, спрощення податкової системи, забезпечення стабільного законодавства, ефективне управління бюджетом, заохочення інвестицій та зміцненню страхової системи та ринку. Це допоможе покращити економічний розвиток країни та рівень життя громадян в цілому.

Література:

1. Насипайко Д.С., Кузьмін, Є.С., Буряк В.О. Податкова політика України: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] : наукова стаття. – Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/pdf/84825033.pdf>
2. Ісаєва О.В., Закорко К.С. Сучасні проблеми функціонування та розвитку бюджетної системи України: теоретичний аспект [Електронний ресурс] : наукова стаття. – Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52660/1/Isaieva_Zakorko_budgetary_system.pdf

3. Герзанич В.М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2929>

4. Мухіна О.В. Страховий ринок України: стан та проблеми розвитку [Електронний ресурс]: наукова стаття. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2010/14.pdf

**Вікторія Мазур - аспірант кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
факультету фінансів Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана,
асистент кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки,
Національний авіаційний університет**

Науковий керівник – к.е.н., доцент Світлана Ушеренко

*Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана*

УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Діяльність будь-якого підприємства в умовах підвищення процесів глобалізації в економіці постійно залежить від різноманітних факторів та невизначених чинників, зумовлених зростанням конкуренції на ринку або нестабільністю політичної ситуації в країні. Це може призвести як до позитивних, так і до негативних змін у функціонуванні підприємства. Збереження фінансової стійкості підприємства та мінімізація впливу цих різноманітних чинників на сьогоднішній день є необхідною умовою існування кожного підприємства. Саме тому виникає потреба у дослідженні факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства і аналізуванні причин, що спричиняють появу негативних тенденцій і явищ у розвитку підприємств України.

В умовах глобалізаційного розширення та стійкої вітчизняної і міжнародної конкуренції функціонування будівельних підприємств має забезпечуватись постійним зростанням та стабільними прибутками, зважаючи на розвиток технологій та оптимізаційні процеси виробництва і управління капіталом й виробничими процесами.

Сьогодні актуальним питанням в забезпеченні конкурентоспроможності українських будівельних підприємств є питання модернізації технологій будівництва та оновлення матеріально-технічної бази, використання сучасних методів та підходів у будівництві, впровадження фінансових інноваційних інструментів в управлінні процесами.

Фінансові ресурси будь-якого підприємства формуються із власних та залучених джерел.

Здатність українського будівельного сектору ефективно використовувати наявні економічні та фінансові ресурси, мати інвестиційну привабливість, бути гнучким до змін і ситуацій на ринку зможе перетворити будівельну галузь на високоефективну галузь економіки на міжнародному ринку.

Найважливішим елементом управління активами підприємства є науково обґрунтоване нормування. За допомогою нормування оборотних коштів визначається загальна потреба суб'єктів господарювання у власних оборотних коштах. Правильне обчислення цієї потреби має велике економічне значення, тому що встановлюється постійно необхідна мінімальна сума коштів, яка забезпечує стійкий фінансовий стан підприємства [1].

Однією із основних напрямів зниження витрат підприємства є оптимізація витрат і ресурсів, зокрема, автоматизація процесів, пошук і впровадження альтернативних рішень щодо будівельних матеріалів і способів будівництва.

Основними напрямками удосконалення процесу управління структурою капіталу будівельного підприємства є:

- оптимізація внутрішнього циклу управління інформацією;
- підвищення балансу інтересів різних агентських груп у прийнятті управлінських рішень;
- забезпечення підвищення рівня прозорості фінансової та нефінансової інформації бізнес-одиниці, зокрема шляхом впровадження стратегії корпоративної соціальної відповідальності;
- систематичний моніторинг та врахування інформації про чинники економічного розвитку, зокрема ціни на позикові кошти, ціни на акції компаній відповідної галузі, динаміку інвестиційної активності з боку ринків капіталу тощо [2]. .

Таким чином, в умовах глобалізації, інформаційної доступності й високої конкуренції ефективно та конкурентоспроможне функціонування будівельних підприємств і забезпечення якісного управління структурою капіталу залежить від можливостей і вміння підприємства реагувати на сучасні виклики, впроваджувати технології та оптимізувати виробничі й управлінські процеси.

Література:

1. Мазур В. В. Особливості управління структурою капіталу будівельних підприємств у контексті глобалізації економічних процесів. URL: https://economicscience.net/wp-content/uploads/2022/10/10.22._topic_-Victoria-V.-Mazur-6-15-1.pdf

2. Роганова Г. О., Котлярова М. А. Аналіз та оптимізація структури капіталу підприємства. *Modern Economics*. 2021. 20.07.2021. <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/27-2021/rohanova.pdf>. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-2](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-2)

3. Кудіна І. О., Старченко О. С. Власний капітал підприємства як економічна категорія та його облік. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 5. с. 346–351.

Марія Марченко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Світлана Демиденко

Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання фінансова звітність є найважливішим джерелом інформації про результати діяльності підприємства. Аналіз показників фінансової звітності допомагає виявити резерви підвищення ефективності виробництва, спланувати заходи, які допоможуть оптимізувати роботу підприємства, а також знайти і виправити помилки, допущені підприємством у минулих періодах.

Фінансова звітність забезпечує зв'язок між підприємством та зовнішніми користувачами, що дозволяє одержати додаткові фінансові ресурси для розвитку підприємства. Керівництву підприємства необхідно використовувати повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан підприємства для прийняття правильних управлінських рішень. Саме тому аналіз фінансової звітності є надзвичайно важливим, що пояснює актуальність обраної теми.

Фінансова звітність – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства за звітний період.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Інформація у фінансовій звітності повинна базуватися виключно на даних бухгалтерського обліку і має бути тотожною з даними аналітичного та синтетичного обліку. Дані фінансової звітності вважаються достовірними, якщо вони не містять будь-яких перекозчень або помилок, які можуть надалі вплинути на прийняття рішень [1].

До складу фінансової звітності входять:

- 1) Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- 2) Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- 3) Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- 4) Форма № 4 «Звіт про власний капітал»;
- 5) Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» [3].

Аналіз фінансової звітності проводять з метою оцінки результатів ефективності діяльності підприємства за звітний період і його поточного фінансового стану, своєчасного виявлення й усунення недоліків у основній діяльності та знаходження резервів поліпшення фінансового стану підприємства

та підвищення його платоспроможності.

Аналіз балансу починається з визначення зміни суми валюти балансу та складання спрощеного балансу, в якому об'єднують в окремі групи однорідні статті. До того ж допустимі різні ступені їх деталізації. При побудові спрощеного аналітичного балансу зменшується число статей балансу, чим підвищується його наочність і полегшується його аналіз. При горизонтальному (динамічному) аналізі виявляються абсолютні та відносні зміни величин статей балансу за певний період, дається оцінка цим змінам.

Фінансовим результатом господарської діяльності будь-якого підприємства є його прибутковість, яка характеризується абсолютними і відносними показниками. Абсолютним показником прибутковості є сума прибутку, відносним показником – рівень рентабельності [5]. Значення аналізу фінансових результатів підприємства полягає в обґрунтуванні шляхів збільшення доходів та скорочення витрат підприємства.

На підприємствах використовуються такі показники доходів і витрат підприємства: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; адміністративні витрати; витрати на збут; фінансові витрати; втрати від участі в капіталі; інші витрати [5].

Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства характеризує його чистий прибуток. У процесі аналізу чистого прибутку оцінюється склад, структура, динаміка порівнянням фактичних даних з даними минулого року (для оцінки виконання плану – з плановими даними) в розрізі складових частин чистого прибутку. На основі отриманих результатів необхідно оцінити роботу підприємства, визначити вплив різних факторів на чистий прибуток та запропонувати шляхи його збільшення.

Основним резервом збільшення суми чистого прибутку підприємства є зростання валового прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) [3]. Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартістю реалізованої продукції.

Основна мета аналізу надходження та вибуття грошових коштів полягає у виявленні причин дефіциту (надлишку) коштів і визначенні джерел їх надходження й напрямків вибуття для контролю за поточною ліквідністю й платоспроможністю. Платоспроможність і ліквідність підприємства дуже часто залежить від реального грошового обігу у вигляді потоку грошових платежів, відображених на рахунках бухгалтерського обліку. Тому необхідність аналізу надходження та вибуття грошових коштів полягає у тому щоб у значній мірі доповнити методику оцінки платоспроможності й ліквідності підприємства. Це дасть можливість реально оцінити фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта [5].

Для досягнення цих цілей повинні бути вирішені наступні завдання: розрахунок часу обігу грошових коштів; проведення аналізу надходження та вибуття грошових коштів; прогнозування грошових потоків; визначення оптимального рівня грошових коштів.

У світовій практиці використовуються, як правило, один із двох методів

аналізу, відомих як прямий і непрямий методи. Різниця їх складається в різній послідовності визначенні величини потоку

коштів у результаті поточної діяльності а саме:

1) прямий метод – ґрунтується на вирахуванні надходження і відтоку коштів, тобто вихідним елементом є виторг; джерелом інформації є аналітичні дані рахунків бухгалтерського обліку – 30 і 31 класу 3;

2) непрямий метод ґрунтується на ідентифікації й обліку операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів, і послідовному коректуванні чистого прибутку, тобто вихідним елементом є прибуток.

Після аналізу фінансової звітності та оцінки показників ефективності діяльності підприємства запропоновано заходи, які допоможуть усунути недоліки в основній діяльності, знаходять резерви поліпшення фінансового стану підприємства та підвищення його платоспроможності.

Для вдосконалення аналізу фінансової звітності необхідно адаптувати форми фінансової звітності до вимог МСФЗ.

Для цього необхідно здійснити наступні заходи:

1) законодавчо закріпити можливості ведення бухгалтерського обліку паралельно за НП(С)БО та МСФЗ;

2) розробити методичні рекомендації щодо трансформації фінансової звітності за МСФЗ;

3) підвищувати кваліфікацію бухгалтерів шляхом проведення навчання із поступовим запровадженням обов'язкової сертифікації;

4) розвинути міжнародне співробітництво з міжнародними професійними організаціями;

5) на рівні підприємства доцільно впровадити складання внутрішніх регламентів з трансформації фінансової звітності, проведення консультацій та узгодження з незалежними аудиторами методик та підходів, які використовуватимуться при оцінці статей фінансової звітності, повну автоматизацію процесу трансформації фінансової звітності.

У діючій формі балансу (звіту про фінансові результати) запропоновано наступні зміни:

1) здійснити поділ дебіторської заборгованості в залежності від строку її обороту в складі оборотних активів;

2) додати у баланс інформацію про вартість земельних ділянок, прав на землю, про вартість орендованих земельних ділянок, що у допоможе користувачам об'єктивно оцінити ресурсний потенціал підприємства.

У звіті про фінансові результати запропоновано ввести статті «Використання прибутку» з більш детальним розкриттям сум в примітках до фінансової звітності та «Нерозподілений прибуток (збиток)», що дозволить тісніше ув'язати між собою баланс та звіт про фінансові результати.

Впровадження цих заходів буде сприяти покращенню якості аналізу фінансової звітності, допоможе зробити інформацію у фінансовій звітності більше структурованою та зрозумілою. У свою чергу це дозволить керівництву підприємств приймати більш обґрунтовані управлінські рішення в складних

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-ХІУ / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Приймак С. В., Фінансова звітність підприємств: [навч. посіб.] / Приймак С. В., Костишина М. Т., Долбнева Д. В. Львів, Ліга-Прес – 2016. - 350 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73// Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Аналіз господарської діяльності [текст] : навчальний посібник / [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової] – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 384 с.
5. Демиденко С. Л. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник [Електронний ресурс] / С. Л. Демиденко, М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, – 2020. – 199 с.

Микола Сороковніков – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проблеми розвитку фінансової системи України є важливим аспектом економічного розвитку країни. Нижче наведені деякі з сучасних проблем, які дослідники і експерти виокремлюють в контексті української фінансової системи:

1. Недостатня стабільність: Недостатня стабільність фінансової системи в Україні виникає з кількох причин. По-перше, низький рівень фінансової дисципліни серед учасників ринку може призводити до ризикованої поведінки, недотримання кредитних зобов'язань та банкрутства. По-друге, недостатня ефективність регуляторної політики та нагляду може неспроможністю запобігати фінансовим кризам та проблемам. Корупційні ризики також можуть підірвати стабільність фінансової системи.

2. Високий рівень неплатоспроможності та проблеми з банківським сектором: Українські банки стикаються з високим рівнем неплатоспроможності, що впливає на їх кредитну якість та здатність надавати фінансування реальному сектору. Багато банків також мають проблеми з активами, особливо з невиконаними кредитами. Це обмежує їх здатність до надання нових позик та

гальмує економічне зростання.

3. Низький рівень фінансової грамотності: В Україні існує проблема недостатньої фінансової грамотності серед населення. Багато людей не мають достатніх знань про управління особистими фінансами, вкладення грошей та вибір фінансових продуктів. Це може призводити до неправильного використання фінансових послуг, накопичення заборгованостей та фінансових проблем.

4. Корупційні ризики та недовіра: Корупційні практики в Україні є серйозною проблемою, яка може негативно впливати на розвиток фінансової системи. Недовіра до банків, фінансових установ та регуляторних органів може зменшити довіру громадян та інвесторів, що обмежує розвиток фінансового сектору.

5. Недостатня конкуренція та інновації: Фінансовий сектор України страждає від недостатньої конкуренції та інновацій. Обмежена кількість банків та фінансових установ призводить до обмеженої доступності фінансових послуг та високих витрат для клієнтів. Недостатня інноваційність у сфері фінансових технологій також гальмує розвиток сучасних фінансових рішень та ефективність фінансової системи [1].

Для покращення розвитку фінансової системи України можна розглянути наступні заходи:

1. Зміцнення регуляторної політики: Уряд повинен зосередитися на поліпшенні регуляторного середовища та забезпеченні ефективного банківського нагляду. Розробка і впровадження строгих регуляторних стандартів та нормативів сприятиме покращенню стабільності і довіри до фінансової системи.

2. Реформування банківського сектору: Необхідно провести реформи в банківському секторі, зосереджуючись на підвищенні кредитної якості, зміцненні банківських капіталів та покращенні управління ризиками. Впровадження ефективного системи нагляду та регулювання допоможе забезпечити здоровий і стійкий банківський сектор.

3. Підвищення фінансової грамотності: Важливо зосередитися на підвищенні рівня фінансової грамотності серед населення. Це можна досягти шляхом включення фінансової освіти в шкільну програму, організації інформаційних кампаній та надання доступу до надійної інформації про фінансові послуги.

4. Боротьба з корупцією: Для забезпечення чистої та надійної фінансової системи необхідно вжити рішучих заходів щодо боротьби з корупцією. Це може включати зміцнення антикорупційних органів, посилення прозорості та відповідальності в управлінні фінансовими ресурсами та сприяння розвитку електронних систем для зменшення можливостей корупційних практик.

5. Сприяння інноваційному розвитку: Уряд повинен сприяти інноваціям у фінансовій сфері, зокрема в сфері фінтех. Створення сприятливого регуляторного середовища для фінтех-стартапів, впровадження нових технологій та цифровизація фінансових послуг можуть підтримати розвиток

сучасної та конкурентоспроможної фінансової системи.

6. Залучення іноземних інвестицій: Україна повинна активно працювати над залученням іноземних інвестицій у фінансову систему. Це може бути досягнуто шляхом поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення правової стабільності та розвитку фінансових інструментів, які сприятимуть іноземним інвесторам. [2]

Важливо зазначити, що процес розвитку фінансової системи не є простим або лінійним, і він може залежати від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів. Вирішення проблем фінансової системи України вимагає комплексного підходу, а також стійкого політичного та економічного середовища. Досягнення рівня європейської фінансової системи вимагатиме тривалого та системного підходу до реформ. Зазвичай, такі процеси займають кілька десятиліть. Наприклад, багато країн Центральної та Східної Європи, що вступили до Європейського союзу, зайняли від 10 до 20 років для досягнення відповідності європейським нормам та стандартам. У будь-якому випадку, впровадження комплексних реформ та заходів, спрямованих на покращення фінансової системи України, є важливим кроком до її зміцнення та приведення до відповідності європейським стандартам.

Література:

1. Проблеми розвитку фінансової системи України, Н. О. Савліва, А. М. Бардачевська, 03680, Київ, 2022, 103с.

2. "Financial Sector Development in Ukraine: A Review of Key Challenges and Policy Recommendations"

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025_eng.pdf

Євгеній Теміргалієв – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Україна зазнає викликів у галузі податкової, бюджетної, інвестиційної та страхової політики, які мають прямий вплив на стабільність економіки та соціальний розвиток країни.

Податкова політика в Україні стикається з рядом проблем, що перешкоджають економічному розвитку країни. Однією з головних проблем є високі податкові ставки та складність податкової системи (табл. 1). Велика кількість податків та складність їх розрахунку створюють навантаження на

бізнес та громадян, а також сприяють розповсюдженню тіньової економіки. Пропозиції щодо вдосконалення податкової політики включають спрощення податкової системи, зменшення податкового навантаження на бізнес та громадян, а також підвищення ефективності збору податків. Потрібно стимулювати використання електронних засобів для звітності та сплати податків, а також зменшити корупцію в податковій системі.

Таблиця 1

Видатки і доходи від податків в Україні

Вид податку	Ставка (%)	Внесок до бюджету (%)
ПДВ	20	40
Податок на прибуток	18	20
Податок на майно	1-2	10
Акцизний податок	Різні	15
Інші податки	Різні	15

Джерело: [1]

Надмірне використання податкових пільг та ухилення від сплати податків сприяють недостатньому збору доходів до бюджету. Це створює нерівні умови для бізнесу та обмежує можливості фінансування соціальних програм та розвитку країни.

Нерівновага між видатками та доходами у бюджеті призводить до дефіциту та збільшення державного боргу. Недостатнє фінансування соціальних програм, інфраструктури та охорони здоров'я обмежує можливості соціального розвитку країни.

Бюджетна політика в Україні також має свої проблеми, які впливають на економічний розвиток країни. Однією з найважливіших проблем є недостатнє фінансування соціальних сфер, таких як охорона здоров'я, освіта та соціальне забезпечення. Це призводить до погіршення якості життя громадян та зменшення їх соціального захисту.

Для вирішення цих проблем необхідно збільшити обсяги виділених коштів на соціальні сфери та забезпечити ефективне використання бюджетних ресурсів. Також потрібно розглянути можливості залучення приватного сектору до фінансування соціальних проектів.

Таблиця 2

Рівень прямих іноземних інвестицій в Україні

Рік	Рівень ПІІ (млрд доларів)
2018	5
2019	6
2020	4
2021	5

Джерело: [2]

Недостатній рівень ПІІ (табл. 2) ускладнює економічний розвиток країни та обмежує можливості модернізації та розвитку промисловості та інфраструктури.

Україна є потенційно привабливою країною для інвестицій, але інвестиційна політика має свої проблеми, що перешкоджають притоку капіталу.

Однією з найбільших проблем є недостатній рівень довіри інвесторів до бізнес-клімату в країні. Корупція, недостатня захист прав власності та непередбачуваність законодавства створюють негативне середовище для інвестицій.

Для вирішення цих проблем необхідно провести структурні реформи, спрямовані на забезпечення прозорого та стабільного бізнес-клімату. Потрібно підвищити ефективність судової системи, посилити боротьбу з корупцією та забезпечити стабільність законодавства.

Страхова політика в Україні також потребує вдосконалення. Однією з проблем є недостатня свідомість населення щодо необхідності страхування та його переваг. Багато громадян не мають достатньої фінансової грамотності та не розуміють важливості страхового захисту.

Для вирішення цієї проблеми необхідно проводити масову роботу щодо підвищення фінансової грамотності населення та просвітницькі кампанії щодо важливості страхового захисту. Також потрібно забезпечити ефективний нагляд за страховими компаніями та захист прав споживачів.

Узагальнюючи, високі страхові тарифи та обмежені можливості страхування ускладнюють фінансовий захист населення та підприємств. Прозорість у встановленні тарифів, залучення нових гравців на ринок, стимулювання фінансової грамотності та ефективного регулювання можуть сприяти зниженню тарифів та покращенню доступності страхових послуг для всіх. Це допоможе забезпечити більш широкий захист від ризиків і сприятиме фінансовій стабільності та розвитку національної економіки [3].

Отже, для забезпечення стабільного економічного розвитку та соціального прогресу України необхідно вирішувати проблеми податкової, бюджетної, інвестиційної та страхової політики. Напрями вдосконалення включають ефективну реформу податкової системи, зменшення податкових пільг та ухилення від сплати податків, балансування видатків та доходів бюджету, створення стабільного інвестиційного клімату та покращення доступності та якості страхових послуг. Це лише загальний огляд проблем та напрямків вдосконалення. Детальніші дослідження та аналіз можуть бути проведені з використанням більш широкого спектру даних та таблиць, а також конкретних прикладів і статистики для підкріплення аргументів.

Література:

1. <http://surl.li/hewqn>
2. <http://journals.maup.com.ua/index.php/economics/article/view/1390>
3. <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/278500>
4. Державна служба статистики України - www.ukrstat.gov.ua

Ангеліна Цейсмейструк – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Глобальні фінансові потреби у 10 секторах, пов'язаних з 17 ЦСР (базова інфраструктура дороги, залізниці та порти; електростанції; телекомунікації; вода та каналізація); продовольча безпека (сільське господарство та розвиток сільської місцевості); пом'якшення та адаптація до зміни клімату; здоров'я та освіта), в обсязі \$5-7 трлн. Це підштовхнуло країни до «перетворення» мільярдів державного капіталу в трильйони приватного у спосіб розширення змішаного фінансування, створення нових ринків. Загалом, проблематика фінансування в рамках виконання глобальних ЦСР стала однією з пріоритетних під час формування засад державної політики сталого розвитку в країнах світу [1].

Завдання фінансової системи в умовах сталого розвитку полягає в «обслуговуванні» секторів реальної економіки та наданні широкого спектру фінансових послуг для домогосподарств і може розвиватися у наступний спосіб:

- перехід реального сектору економіки до сталого розвитку формує вимоги до фінансової системи, що проявляється у широкомасштабній мобілізації капіталу з акцентуванням на соціальні та екологічні фактори;

- наявна фінансова система формує екологічні та соціальні результати у реальній економіці за допомогою політичних та регуляторних заходів.

Фінансова система має змінюватися поступово: у спосіб прийняття відповідних нормативно-правових актів та документів, а також визначення приватним сектором своєї відповідальності та зобов'язань. Зміна фінансової системи потребуватиме розробки та ухвалення стратегії фінансування сталого розвитку, яка має враховувати усі можливі джерела фінансових коштів – від державних та приватних до внутрішніх і міжнародних.

Розвиток сталого фінансування в Україні потребуватиме застосування системного, узгодженого та скоординованого підходу та запровадження у законодавство принципів сталого фінансування, які відповідають міжнародним нормам. Одночасно, реалізація політики сталого фінансування має відбуватися за умови взаємодії центральних та регіональних органів управління з урахуванням процесу децентралізації, забезпечення рівномірного розвитку регіонів та їх інфраструктурного забезпечення.

Сьогодні в умовах війни актуальним стало створення й реальних стартових передумов структурної перебудови економіки та відновлення інвестиційного процесу. Варто додати, що саме фінансова система сприяє побудові ефективної

фінансової політики, націленої на економічне зростання й покращення добробуту населення. Саме тому створення досконалої фінансової системи держави – одна з основних умов функціонування економіки.

Вивчення фінансової системи України в умовах дії воєнного стану набуває особливого значення, оскільки від оптимального функціонування фінансової системи країни залежить забезпечення фінансовими ресурсами різних сфер суспільного життя. Окрім цього, економіка країни повинна розвиватися та збільшувати свої темпи, це допоможе запобігти глобальній фінансовій кризі [2].

На сучасному етапі фінансова система України характеризується наявністю багатьох проблем. Наприклад, політична нестабільність, гальмування економічних, фінансовокредитних, правових та суспільних реформ. Тобто сьогодні перед фінансовою наукою постають важливі питання про напрями й засоби зміцнення фінансової системи, наповнення державного бюджету, зміцнення національної валюти тощо.

Серед основних проблем фінансової системи України слід відзначити також неефективну систему державного регулювання, що унеможливило сталість її розвитку. Одним із варіантів покращення стану фінансової системи країни може бути використання прогресивного світового досвіду провідних країн світу – Великобританії, Німеччини, Японії – у галузі створення єдиного регулятора фінансової системи. За допомогою останнього можливим стане уникнення протиріч у сфері контролю за фінансами та буде сформовано надійний базис для інтеграції України у світову фінансову систему, що є надзвичайно важливим для відновлення вітчизняної економіки після війни [3].

Також 15 квітня Президент підписав Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків в період воєнного, надзвичайного стану» (законопроект № 7234). Так, нововведення передбачають звільнення від оподаткування митними платежами операцій із ввезення товарів, кінцевими отримувачами яких є правоохоронні органи, Міністерство оборони України, Збройні Сили України та інші підрозділи, які стримують збройну агресію російської федерації. Також для платників податку, що є виробниками електричної енергії, та для платників єдиного податку третьої групи зменшено навантаження по оподаткуванню. Додатковими повноваженнями наділили податковий орган, який здійснюватиме контроль у сфері ціноутворення на період воєнного, надзвичайного стану [4].

Особливу увагу варто приділити налагодженню євроінтеграційного курсу в економічній політиці загалом. Звідси грошово-кредитна та бюджетно-податкова сфери мають бути орієнтовані на подолання кризових явищ в економіці України, а також пріоритетним є розроблення напрямів стимулювання інвестицій та залучення їх у вітчизняну економіку. Таким чином, важливим завданням фінансової політики держави є створення фінансового ринку, що буде основним механізмом перетворення нагромаджень в інвестиції, перерозподілу капіталу та забезпечення прозорості фінансових потоків. Для цього необхідно значно

підвищити ефективність державної фінансової політики щодо розвитку ринку цінних паперів, товарного ринку, ринку колективних інвестицій, нагляду й контролю над інвестуванням пенсійних нагромаджень.

Важливим напрямом діяльності держави в особі наукових установ та органів влади для зміцнення фінансової системи України є постійний пошук шляхів оздоровлення економіки, її модернізації та подальшого розвитку. Це проявляється у розробці та реалізації різного роду проектів, програм, концепцій та стратегій.

Отже, фінансова система є тією рушійною силою, яка забезпечує життя держави та підтримує розвиток усіх сфер та ланок господарства країни. Дуже важливою є побудова політики у галузі державних фінансів з обов'язковим урахуванням специфіки відповідного етапу соціально-економічного розвитку країни. При цьому очевидним є те, що створення ефективної системи державних фінансів можливо лише за умови забезпечення відповідних змін в інших сферах державного регулювання економіки.

Література:

1. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf
2. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261776>
3. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21444/3/karlin_proc_2022.pdf
4. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2173-20>

СЕКЦІЯ 3. Проблеми податкової, бюджетної, інвестиційної, страхової політики в Україні та напрями її вдосконалення

Володимир Антонюк – здобувач вищої освіти (гр. ФААзм-11)

*Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім.С.І.Юрія
Інна Гуцул*

Західноукраїнський національний університет, м.Тернопіль

МОДЕЛІ ТА ТИПИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Податкова політика є складовою економічної політики будь-якої держави. Для управління економікою мають застосовуватися гнучкі механізми впливу та керування економічними процесами. Відповідно, виникають різні типи і поєднання економічної та податкової політики, що мають на меті максимізацію ефективності управління. Відповідно й податковій політиці притаманні багатоваріативність і певна типологізація.

Тому економічна політика є гнучкою, змінною і здатною до адаптації тих умов, які перманентно змінюються [2, с. 11-16].

Сучасне формування податкової політики в Україні відбувається з урахуванням вимог ЄС. При цьому європейська спільнота акцентує увагу на тому, що фіскальна система має формуватися на основі чинного державного устрою, враховуючи національні особливості [2, с. 11-16].

У світі накопичено великий досвід із впровадження податкової політики. Навіть можна говорити про різні її типи та системи. Досвід зарубіжних країн у цій сфері є неоцінимим підґрунтям для української практики, адже Україні доводиться формувати власну національну модель податкової політики й, відповідно, податкової системи, долаючи значну кількість проблем. Тому дослідження моделей податкової політики у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою є надзвичайно актуальними.

Податкова політика окремих держав є унікальною порівняно з іншою. Ця унікальність визначається національними особливостями, станом економіки та соціальної сфери та іншими показниками. Навіть, податкова політика в одній і тій же країні в умовах незмінного соціально-економічного стану та етапу розвитку, може відрізнятися. Доцільно виділити перелік понять, які дають змогу класифікувати схожість і відмінності податкової політики. До них належать такі особливості податкової політики:

- тип;
- форма;

- моделі;
- методи [3].

Тип податкової політики «це певний образ або зразок податкової політики, що має притаманні тільки йому характерні риси (ознаки), за об'єктивним проявом яких можливо виразно відрізнити один зразок політики від іншого» [3]. Застосування того чи іншого типу податкової політики залежить від стану економіки. Для уряду важливо не лише правильно обрати напрям податкової політики залежно від умов, у яких функціонує економіка, а й правильно прогнозувати наслідки змін у оподаткуванні. Тиші податкової політики відповідають певній тактиці та стратегії у сфері оподаткування. Податкова тактика здатна вирішувати короткострокові цілі, а саме стимулювання та активізацію інвестиційної активності, досягнення збалансованості бюджету тощо. Податкова стратегія спрямована на вирішення довгострокових цілей, таких як добробут населення, зайнятість населення, економічне зростання тощо [2].

Модель податкової політики - це взірець, «апробований в практиці ряду країн і який довів свою результативність, тобто це тип податкової політики, який може використовуватися іншими країнами як аналог» [3].

Форма податкової політики – це «сукупність розроблених прийомів, методів та інструментів податкової політики, тобто спосіб наповнення обраної моделі податкової політики конкретним змістом. Форма є результатом формування стратегії і тактики податкової політики» [3].

Методами податкової політики зазвичай є прийоми (способи), що застосовується для вирішення поставленої мети податкової політики. В арсеналі сучасної економіки можна виділити такі методи, як регулювання співвідношення:

- прямого і непрямого оподаткування;
- податків за різними рівнями бюджетної системи,
- податкових повноважень різних рівнів управління;
- галузевого податкового навантаження,
- зміна навантаження з одних категорій платників податків на інших;
- пропорційних і прогресивних ставок податків і ступеня їх прогресії;
- регулювання масштабу та спрямованості надання податкових пільг і преференцій;
- регулювання складу податків, об'єктів оподаткування, податкових ставок, способів обчислення податкової бази, порядку і термінів сплати податків [4].

Зв'язок між типами та моделями податкової політики за вищеозначеною версією показано на рис. 1.

Світова практика оподаткування свідчить, що нехтування «золотими правилами» оподаткування, веде до розвитку імперативного абсолютизму і підриває демократичні засади податку як такого, і, як результат, до негативних наслідків в економіці та соціальній напрузі в суспільстві. Довгий шлях, який пройшли країни з ринковою економікою, підтверджує, що навіть такий

суперечливий процес, як узгодження податкових інтересів різних власників, можна проводити на демократичній основі. Цей досвід свідчить про те, що для створення еластичної податкової системи необхідні поступові і тривалі перетворення, перш за все інститутів власності та влади [6].

Рис. 1. Відповідність типів і моделей податкової політики

Джерело: складено автором основи [5]

Податкова модель складається з набору докладних податкових калькуляторів, які можуть: (а) обчислити індивідуальні податкові зобов'язання з прибуткового податку для всіх платників податків у виборці відповідно до чинного законодавства і альтернативними пропозиціями щодо політики; (б) вирахувати частки працівників і роботодавців в податках на заробітну плату для соціального забезпечення та медичної допомоги; (с) покласти тягар корпоративного прибуткового податку і акцизів на податкові одиниці; і (д) визначити очікувану вартість податкових зобов'язань з податку на спадок для кожної податкової одиниці у виборці, використовуючи калькулятор податку на спадщину в поєднанні з віковими коефіцієнтами смертності.

Сутність податкової політики обумовлена соціально-економічним ладом суспільства, стратегічними цілями, які визначають розвиток національної

економіки, а також світовими інтеграційними процесами, які впливають на структуру економічних відносин [7].

Політиці максимальних податків притаманні:

- максимальне податкове навантаження;
- максимальні соціальні витрати;
- максимальні інвестиції держави в економіку.

Політиці економічного розвитку притаманні:

- мінімальне податкове навантаження;
- мінімальні соціальні витрати;
- середні інвестиції держави в економіку.

Політиці розумних податків притаманні:

- середнє податкове навантаження;
- середні соціальні витрати;
- мінімальні інвестиції держави.

Перевагою та плюсом для політики економічного розвитку є те, що стимулюється розвиток і виробничого сектору і сфери послуг, що призводить до економічного зростання. Мінусом та відємним наслідком такої політики можуть стати такі явища як: незбалансованість державного бюджету. Це у свою чергу призведе до недофінансування окремих соціальних програм, скорочення соціальних виплат тощо.

Нині податкова політика здійснюється за «підказками» або копіюванням чужого (не завжди вдалого) досвіду. Україна має достатньо потужний природний потенціал, достатню кількість робочої сили та вигідне географічне розташування для організації транзитних потоків товарів і послуг, чим вона могла б вигідно скористатися. Тож, при правильному використанні цих переваг вони можуть принести державі значні доходи, що дозволить зменшити податкове навантаження на населення та малий бізнес.

Цілком очевидно Україні слід створювати власну модель податкової політики, більш прийнятну в плані загального фіскального навантаження на своїх громадян і підприємства, ніж у будь-якій іншій країні світу. Також важливим напрямом є активізація розвитку особистого добровільного та соціального страхування, розширення бази страхових внесків. Слід продовжити реалізацію комплексу заходів щодо поліпшення адміністрування доходів бюджетної системи, в тому числі за рахунок подальшої цифровізації податкового адміністрування й інтеграції всіх джерел інформації та потоків даних в єдиний інформаційний простір з подальшою автоматизацією її аналізу на основі впровадження сучасних технологій обробки великих масивів. Тож розширення податкового поля та робота з легалізації тіньового бізнесу є наразі пріоритетним напрямом податкової політики України.

Література:

1. Тидір Н. І. Моделі та типи податкової політики в світі: уроки для України/ Н.І.Тидір // Формування ринкових відносин в Україні. - 2020 - № 7- 8 (230-231). - С.54-61 [Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus*,

2. Скорішій А.П. Варіативність і типологізація податкової політики як інструмент регулювання національної економіки. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. 2016. №2(89). С. 11-16.
3. Черник, Д.Г. Теорія та історія оподаткування: підручник для академічного бакалавріата. 2014. URL: <https://stud.com.ua/20448/ekonomik>
4. Гомон М.В. Податкова політика держави та принципи її формування. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 673-676.
5. Тищенко В.Ф. Податкова система : мультимед. навч. посіб. / В.Ф. Тищенко, О.Є. Найдено, В.В. Карпова, В.М. Остапенко, Ю. М. Малишко // Харківський нац. екон. ун-т імені Семена Кузнеця. - Харків, 2020. URL: <http://ebooks.git-elt.hneu.edu.ua/taxsystem/2-1-p-2-1.html>
6. Іванова О.Ю. Теоретико-методичне забезпечення вдосконалення системи податковобюджетних відносин. *Економіка розвитку*. 2014. № 4. С. 48-57.
7. Соціальна політика в Україні: реалії та перспективи оновлення: монографія / за ред. В.Г. Никифорова. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2015. 363 с.

Вікторія Бойчук – здобувач вищої освіти (гр. ФМСзм-11)

**Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім.С.І.Юрія
Інна Гуцул**

Західноукраїнський національний університет, м.Тернопіль

МОНІТОРИНГ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ

Застосування механізмів управління ризиками передбачає не лише розробку та застосування заходів, направлених на мінімізацію ризиків, а й запровадження інструментів її моніторингу, які дозволяють визначити ефективність вжитих заходів з управління ризиками з метою коригування, за потреби, роботи системи. Так, Компендіум з управління митними ризиками Всесвітньої митної організації із посиланням на стандарт ISO 31000:2009 «Управління ризиками - Принципи та рекомендації» визначає цикл процесу управління ризиками (Рис. 1). [2]

Необхідність здійснення моніторингу застосування системи управління ризиками визначена також національним законодавством з питань митної справи. Так, відповідно до частини першої статті 363 Митного кодексу України одним із напрямів діяльності митних органів з оцінки та управління ризиками полягає у аналізі результатів та коригуванні вжитих заходів з управління ризиками. При цьому такі заходи включають:

- 1) здійснення контролю за практичною реалізацією заходів;

2) збір, оброблення та аналіз інформації про результати вжитих заходів з метою їх коригування та вдосконалення системи управління ризиками. [4]

Рис. 1. Процес управління ризиками

Джерело: [2]

Окремо варто відмітити профілі ризику, які носять превентивний характер, направлений на забезпечення виконання митними органами безпекової функції. Правильність/ефективність роботи таких профілів ризику може бути встановлена виключно профільним підрозділом. Це стосується профілів ризику, направлених на протидію незаконному переміщенню наркотичних речовин, зброї, прекурсорів, товарів подвійного призначення тощо. Суспільна користь від роботи таких профілів ризику значно перевищує можливі витрати на необхідність проведення тих чи інших митних формальностей навіть якщо їх результативність буде складати один випадок на мільйон.

Основними показниками, які використовуються для оцінки управління ризиками, є селективність, результативність та економічна ефективність. [3]

Селективність - це частка відібраних із застосуванням системи управління ризиками митних декларацій або переміщень через митний кордон України у пунктах пропуску від загальної кількості таких митних декларацій/переміщень для проведення додаткових митних формальностей.

Результативність – це частка митних декларацій або переміщень через митний кордон України у пунктах пропуску, по яких за результатами виконання митних формальностей, визначених в результаті застосування системи управління ризиками, виявлено невідповідності, розбіжності та/або порушення, які, в тому числі, призвели до відмови у митному оформленні або пропуску через митний кордон України.

Економічна ефективність – це сума додатково сплачених до бюджету митних платежів за результатами виконання митних формальностей, визначених

в результаті застосування системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками.

Варто зазначити, що показники селективності та результативності можуть розраховуватись у розрізі системи управління ризиками, її автоматизованої складової - автоматизованої системи управління ризиками та/або окремого профіля ризику. Щодо економічної ефективності, то з урахуванням існування ряду профілів ризику, направлених в першу чергу на ризики безпеки, контроль дотримання нетарифного законодавства і т.д., здійснення його розрахунку в розрізі різних профілів не є репрезентативним. Тому розрахунок економічної ефективності доцільно здійснювати в цілому по автоматизованій системі управління ризиками та в розрізі митниць Держмитслужби.

Наступним показником, який характеризує чинну систему управління митними ризиками в Україні, є результативність. Як зазначалось вище, результативність – це частка митних декларацій або переміщень через митний кордон України у пунктах пропуску, по яких за результатами виконання митних формальностей, визначених в результаті застосування системи управління ризиками, виявлено невідповідності, розбіжності та/або порушення, які в тому числі призвели до відмови у митному оформленні або пропуску через митний кордон України.

Водночас, автоматизований моніторинг застосування системи управління ризиками на основі зворотної інформації має ряд обмежень, які не дозволяють повноцінно оцінити як роботу окремих профілів ризику, так і системи в цілому. Серед таких обмежень:

- особливості генерування митних формальностей різними профілями ризику. Наприклад, якщо за однією митною декларацією спрацювали декілька профілів ризику, які генерують однакові митні формальності, то у переліку митних формальностей відображається лише одна митна формальність, а повідомлення з різних профілів ризику наводяться у вікні пояснень до відповідної митної формальності одне за одним. У такому випадку результат виконання митної формальності вноситься лише один раз і автоматично встановити якого профіля ризику стосується внесений результат (наприклад, виявлення невідповідностей, розбіжностей та/або порушень) неможливо. Такий підхід є оптимальним з точки зору економії часу посадової особи, яка проводить митні формальності та вносить результати їх виконання, водночас не дозволяє повноцінно оцінювати роботу окремого профіля ризику, оскільки який би результат не було внесено, такий результат буде віднесено до усіх профілів ризику, які згенерували відповідну митну формальність;

- особливості зберігання інформації про спрацювання профілів ризику у базі даних зворотної інформації. При спрацюванні профіля ризику детальна інформація, наприклад, щодо товарів, по яких виявлено ризики порушення законодавства України з питань митної справи, наводиться у текстовому полі у вигляді порядкових номерів товарів у митній декларації. Це унеможливує проведення аналізу спрацювання автоматизованої системи управління ризиками,

наприклад у розрізі товарів;

- неможливість розрахунку показників економічної ефективності застосування окремих профілів ризику та системи управління ризиками в цілому із використанням інформації в базах даних митних органів. Для проведення розрахунку додатково сплачених до бюджету митних платежів за результатами виконання додаткових митних формальностей потрібно проводити порівняння суми митних платежів, заявлених декларантом з самого початку, та фактично сплачену суму митних платежів після проведення додаткових митних формальностей (наприклад, проведення контролю правильності визначення митної вартості та прийняття митницею рішення щодо необхідності коригування митної вартості у бік її збільшення та, відповідно, збільшення суми митних платежів, які підлягають сплаті).

Разом з тим, наприклад, рішення про коригування митної вартості товарів не передбачає наявності окремого поля, де б зазначалась інформація щодо платежів, у цьому рішенні (і це, на нашу думку, правильно) зазначається лише інформація щодо початкової та скоригованої митної вартості. У подальшому розрахунок суми митних платежів проводиться на основі скоригованої митної вартості з урахуванням усіх особливостей зовнішньоекономічної операції.

Теоретично, для автоматичного розрахунку суми додатково сплачених митних платежів можливо було б використати інформацію з остаточної митної декларації, порівнявши її із попередньою митною декларацією. Попередня митна декларація має зазначатись у графі 40 митної декларації.

Водночас не усі декларанти зазначають там номер попередньої митної декларації, митне оформлення якої не було завершено у зв'язку, наприклад, із коригуванням митної вартості, а можуть зазначити номер першої митної декларації, яка використовувалась для контролю доставки товарів з кордону до митниці призначення. Зважаючи на зазначене, розрахунок суми додатково сплачених митних платежів, у тому числі за результатами застосування автоматизованої системи управління ризиками, здійснюється митницями в ручному режимі та надсилається у вигляді звітів до центрального апарату Держмитслужби;

- розрізненість інформаційних баз даних та відсутність перехресних звірок між ними при внесенні інформації. Так, наприклад, в Держмитслужбі відсутні єдині підходи до розрахунку показника кількості проведення митних оглядів. Незважаючи на те, що законодавством передбачено внесення до модуля автоматизованої системи управління ризиками інформації про усі додаткові митні формальності, у тому числі щодо митного огляду, автоматизована система митного оформлення дозволяє сформулювати акт про проведення митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення навіть якщо у переліку митних формальностей відсутня відповідна митна формальність. Через такий підхід кількість митних оглядів, розрахована за даними актів про проведення митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, та кількість митних оглядів, розрахована на основі даних зворотної інформації, відрізняється;

- повнота та якість внесення інформації до автоматизованої системи управління ризиками. Частково дане питання розглянуте вище. Необхідно, окрім організаційних заходів, максимально програмними методами посилити контроль внесення посадовими особами митних органів інформації до автоматизованої системи управління ризиками. Необхідно унеможливити проведення митних формальностей та складання необхідних документів за їх результатами без наявності відповідних митних формальностей у переліку митних формальностей (наприклад, направлення запиту декларанту щодо надання додаткових документів, проведення митного огляду і т.д.).

Водночас, комплексне вирішення зазначених проблемних питань лежить не лише в площині доопрацювання ІТ-продуктів, а й потребує внесення змін до законодавчих актів з питань митної справи та вжиття відповідних організаційних заходів.

Література:

1. Брендак А. І. Імплементация інформаційних технологій у контексті функціональної розбудови системи управління митними ризиками. *Митна безпека: науковий журнал*. 2020. Випуск 4. С. 10-19.

2. WCO Customs Risk Management Compendium / World Customs Organization. URL: <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/risk-management-compendium.aspx>.

3. Івченко І. В. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2007. 344 с.

4. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

Жабак О.В. – аспірант кафедри фінансів ім.С.І.Юрія,

*Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім.С.І.Юрія
Інна Гуцул*

Західноукраїнський національний університет, м.Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ МЕХАНІЗМІВ ПОДАТКОВОЇ СФЕРИ

Сучасна національна економіка має інноваційний характер, але підтримка нових починань завжди потребує підтримки з боку держави. У зв'язку з цим доводиться констатувати, що українська податкова система в її нинішньому вигляді не здатна адекватно реагувати на запити в частині подальшого інноваційного розвитку.

Прослідковується відсутність чіткого взаємозв'язку податкової системи з розвитком економіки і діяльністю безпосередніх її суб'єктів, що, у свою чергу, призвело до того, що податкова система розвивається відірвано від розвитку безпосередніх суб'єктів оподаткування. Підприємства зацікавлені у отриманні мінімального прибутку, щоби уникнути надмірного податкового тиску.

Усі ці та інші недоліки і протиріччя викликають необхідність реформування податкової системи, метою якої є забезпечення достатності сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів, приведення податкової політики у відповідність із пріоритетами розвитку державної соціально-економічної політики, за умови сприяння поступовому і стабільному економічному зростанню на інвестиційно-інноваційній основі [1].

На наше переконання, в першу чергу необхідно спростити процес адміністрування податків, керуючись європейськими принципами та запроваджувати інноваційні технології податкового адміністрування. Фрагментарних заходів щодо зміни податкового законодавства недостатньо. Необхідний комплекс заходів у рамках опрацьованої концепції, компоненти якої пов'язані таким чином, що відповідають принципам оптимізації податкової політики і практики оподаткування в цілях створення умов для переходу з інерційного енергосировинного шляху розвитку на інноваційний.

З цією метою варто розробити Концепцію реформування податкової системи України, в якій потрібно чітко визначити стратегічні цілі податкової реформи: підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу; легалізація тіньового сектора; активізація інвестиційних процесів в економіці; простота і зрозумілість податкових норм для суб'єктів господарювання; скорочення витрат платників на нарахування та сплату податків і держави – на їх адміністрування; адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС; забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків; запровадження інформаційно-аналітичної системи державної податкової служби в національному масштабі; автоматизація процесів оподаткування із застосуванням сучасних технологій [2].

Основними показниками, за якими має здійснюватися фактична оцінка діяльності державної податкової служби України, мають бути: виконання індикативних показників надходження платежів до бюджету; сума донарахованих та сплачених за результатами перевірок податків і зборів, а також штрафних санкцій; кількість проведених перевірок; результати відпрацювання ризикових операцій тощо.

В Україні частина витрат бюджету вже здійснювалася і здійснюється в даний час в межах цільових програм, які містять необхідні для програмно-цільового управління елементи, такі як цілі і завдання програми, програмні заходи, варіанти досягнення мети, необхідні для досягнення програмних цілей ресурси, джерела фінансування, терміни та етапи досягнення мети і виконання поставлених завдань. Для усунення недоліків необхідно внести зміни і

доповнення до законодавчих актів уряду, які визначають порядок розробки, затвердження та реалізації національних цільових програм і допомагають поліпшити відповідні процедури [3].

Об'єктивна необхідність для проведення в Україні податкової реформи обґрунтована загальними принципами реформування податкових систем. Згідно з ними: зміни в оподаткуванні мають бути узгодженими зі змінами в масштабах державної активності; зміни в оподаткуванні мають відповідати об'єктивним потребам і можливостям економіки та фінансової сфери і не повинні перевищувати допустимий «поріг новизни»; необхідною умовою проведення податкової реформи є чітке визначення її цілей та прогнозування можливих соціально-економічних наслідків; реформування податкової системи повинно забезпечити її збереження як цілісності, що можливо завдяки, по-перше, запровадженню чи скасуванню другорядних податків за незмінності складу «ядра» податкової системи, по-друге, заходам, спрямованим на відновлення рівноваги в системі шляхом доповнення нововведень, спрямованих на зменшення податкових надходжень, нововведеннями, спрямованими на їх збільшення; найприйнятнішими методами перегляду податкових ставок є методи їх поступового (поетапного) зниження (підвищення); при розробці сценарію податкової реформи необхідно виходити з того, що реакція економічних суб'єктів на зниження рівня оподаткування не є швидкою і однозначною; залежність між зниженням податкових ставок і темпами економічного зростання проявляється лише за певних умов; ця залежність проявляється в довгостроковому періоді, тоді як у коротко-строковому періоді можливі негативні наслідки зазначених заходів [3].

Сучасна податкова парадигма повинна визначатися пріоритетами соціально-економічного розвитку, пов'язаними з перспективами створення в країні морального суспільства і наближення до європейських стандартів рівня і якості життя. У процесі проектування податкової реформи виникає необхідність урахувати всю гаму різноманітних інтересів суб'єктів податкових правовідносин. Оскільки їх інтереси не збігаються, а інколи й набувають конфліктного характеру, виникає необхідність їх узгодження. Останнє залежить від цілей, завдань та інструментів податкової політики. Наприклад, встановлюючи плани податкових надходжень і оцінюючи їх роботу за показником виконання плану, держава сприяє зацікавленості службових осіб податкових органів у виконанні плану будь-якою ціною, в тотальному контролі з метою виявлення порушень податкового законодавства та нарахування штрафів.

Тим самим створюються передумови для зміщення акцентів у діяльності податкових органів з роботи щодо попередження порушень податкового законодавства (шляхом надання консультацій, допомоги в заповненні декларацій тощо) на виявлення порушень і покарання порушників, а отже, й для конфлікту інтересів податкових інспекторів і платників податків. Податкова реформа має здійснюватися у комплексі з реформуванням інших сфер суспільного життя. Результативність податкової реформи, особливо в країнах із за давними

системними проблемами, до яких належить Україна, залежить не лише від якості її проведення, а й від того, чи проводяться інші реформи.

Таким чином, назрілою є потреба у комплексному перегляді підходів до питань оподаткування, розробці податкового законодавства, що відповідає довготривалій стратегії розвитку, спроможного стимулювати відповідні процеси економічного зростання. Попередні спроби реформування податкової системи не стали успішними, оскільки були спрямовані на прийняття разових тактичних рішень. Поряд з цим, відсутність комплексного підходу, непослідовність та постійні зміни діючого національного податкового законодавства не створюють сприятливих умов для вітчизняного бізнесу та іноземних інвесторів [4].

На даному етапі розвитку України важливим завданням є побудова механізму взаємодії держави, експертного середовища та бізнесу в контексті ефективного проведення реформ, існує практика, коли органи державної влади ухвалюють рішення, які не ґрунтуються на попередніх консультаціях із зацікавленими сторонами. Від відсутності дієвого та ефективного механізму консультацій з бізнесом та експертним середовищем у процесі вироблення політики потерпає загальносуспільний інтерес. Проблема негативно впливає на спроможність влади проводити публічний діалог щодо реформ, залучати усі зацікавлені сторони до визначення необхідних політичних рішень, з'ясування їхніх позицій, мобілізацію підтримки прибічників реформ для нейтралізації їх опонентів, а також на можливість бізнесу конструктивно відстоювати свої інтереси та впливати на вироблення політики.

Комунікації з широкими колами громадськості необхідні передусім для роз'яснення доцільності проведення податкової реформи, її мети, завдань і очікуваних результатів. При цьому особливо важливо донести до громадськості правдиву інформацію; вивчення громадської думки з приводу основних положень реформи; формування на цій основі свідомого й відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань [5].

Отже, до реформування податкової системи України в цілому та внесення змін до Податкового кодексу України зокрема необхідно підходити системно та комплексно, із запровадженням мораторію на певний період на внесення змін до податкового законодавства, окрім змін, що стосуються адміністрування та/або поліпшують становище платників податків, зборів, після проведення відповідної податкової реформи.

З огляду на специфіку функціонування податкової системи України, так само як і на специфічні особливості податкової системи України, необхідно, при побудові системи податкового комплексу, жорстко орієнтуватися як на міжнародні стандарти впровадження, так і на міжнародні стандарти якості, з метою забезпечення вимог подальшого стимулювання інтеграційних процесів.

В умовах необхідності забезпечення нової моделі індустріального зростання представляється необхідним визнання пріоритету реалізації державної податкової політики з посиленням дискреційних інструментів, серед яких: податкові преференції для високотехнологічних компаній корпоративного

сектора; податкові стимули, для забезпечення конкурентних переваг української економіки перед іншими податковими резиденціями з метою залучення прямих іноземних інвестицій; податкова підтримка для підвищення ефективності українських компаній корпоративного сектора виробничої сфери; модифікація розподілу податкових надходжень до місцевих бюджетів як механізм динамізації активності економічних агентів регіонального розвитку [3].

Варто зазначити, що ефективність реалізації механізмів державної податкової політики України залежить від: несуперечності і узгодженості законів оподаткування, тобто визначених і встановлюваних державою правових норм і правил справляння податків; підвищення рівня правосвідомості платників податків, поширення практики внутрішньої вільної мотивації до не примусової сплати податків; посилення правил податкового адміністрування, зовнішнього примусу до сплати податків. Стратегічною метою реалізації механізмів державної податкової політики з урахуванням пріоритетів регіонального розвитку є формування податкової системи, яка враховує регіональні особливості та сприяє реалізації їх конкурентних переваг.

Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є поглиблення її участі в глобалізаційних процесах. Зміни в соціально-економічному житті українського суспільства викликали необхідність по новому подивитися на інтеграційні процеси в Європі, на питання входження нашої країни до європейського фінансового простору. Одне з головних місць у цих процесах займає політика країни в галузі оподаткування, яка повинна враховувати всі аспекти можливості узгодження з податковою політикою ЄС. У той же час, варто констатувати, що система принципів в Україні є дещо застарілою, оскільки не враховує загальносвітові тенденції щодо розвитку систем оподаткування та не декларує необхідність гармонізації податкової системи України, насамперед з європейською [1].

В контексті розгляду даної проблематики, варто звернути увагу на те, що система принципів податкової сфери включає принципи оподаткування і принципи податкової політики. При цьому зазначимо, що принципи податкової політики – це ті концептуальні й фундаментальні положення, які є базовими (загальними або основоположними), а їх реалізація дозволить відновити дієвість фіскальної та регулятивної природи податків і ринкову саморегуляцію на основі реалізації об'єктивних економічних законів.

Загалом, впродовж багатьох століть зміст і набір принципів оподаткування істотно не змінилися, що свідчить про сталість один раз відкритих істин і науково узагальнених ідеалів податкового досвіду, які більше потребують модернізації та корекції, ніж кардинального перегляду. Незважаючи на дискусії щодо повноти, об'єктивності, науковості та практичної доцільності того чи іншого підходу до класифікації принципів, зупинимось на дослідженні саме принципів податкової політики держави.

Отже, виділимо низку принципів податкової політики держави, які є загальновизнаними: рівень податкової ставки слід встановлювати з урахуванням

можливостей платника податків, тобто рівня його доходів. Дохід, що залишається після сплати податків, має забезпечувати платнику податків нормальний економічний розвиток; слід докладати всіх зусиль, щоб оподаткування доходів мало однократний характер. Багаторазове обкладання доходів або капіталу неприпустимо; податки мають бути обов'язковими. Платник податків має усвідомлювати неминучість платежу; процедури розрахунку і сплати податків мають бути простими, зрозумілими і зручними для платників податків, а також економічними для установ, що стягують податки. Слід прагнути до мінімізації витрат на стягування податків; податкова система має забезпечувати раціональний перерозподіл частини створюваного валового внутрішнього продукту і бути ефективним інструментом державної економічної політики; податки можуть використовувати як фінансові регулятори з метою встановлення оптимального співвідношення між доходами працедавців і найманих працівників, між засобами, що спрямовано на споживання і нагромадження; слід забезпечувати стабільність оподаткування; ставки податків не мають змінюватися протягом тривалого періоду [6]. Одночасно податкова система має бути адекватною щодо конкретних етапів економічного розвитку країни; цього досягають шляхом здійснення податкових реформ, що забезпечують еволюцію податкової системи; не можна допускати індивідуального підходу до конкретних платників податків при встановленні податкових ставок і застосуванні податкових пільг. Оподаткування має бути універсальним, забезпечувати однакові вимоги й однаковий підхід до платників, з одного боку, і розумну диференціацію ставок та використання податкових пільг - з іншого.

Таким чином, здійснення в Україні радикальних перетворень, заснованих на ринкових відносинах, зажадало розробки нової державної податкової політики, яка виступає на передній план у системі заходів державного впливу на економічні процеси. Реалізація програм реформування направлена на децентралізацію рішень з соціально-економічних питань, підвищення ролі і значення податкової системи України, в якій концентруються майже всі проблеми територіального відтворення, величина і глибина яких вимагає вдосконалення механізмів державної податкової політики.

Сучасна податкова система є прагматичною комбінацією різноманітних форм і методів оподаткування, покликаних гармонійно відбивати всю сукупність суспільних відносин, функцій і пріоритетів державного розвитку, котра має орієнтуватися на передовий науковий досвід, максимально наближаючись до ідеалів оптимального оподаткування.

В контексті розгляду даного питання варто зауважити, що реалізація податкової реформи повинна бути цілеспрямованою, системною, відкритою, виваженою (обґрунтованою макроекономічним аналізом та актуарними розрахунками) і, найголовніше, поступовою у часі, що сприятиме створенню стабільних умов для підприємницької діяльності.

Метою реформування податкової системи України має бути створення більш ефективної та раціональної податкової системи, яка забезпечить

сприятливі умови для ведення бізнесу, реалізації інвестиційно-інноваційної політики, зростання споживчого попиту на внутрішньому ринку за одночасного динамічного збільшення обсягу сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів і державних цільових фондів та оптимальний рівень перерозподілу ВВП через податкову систему.

Безперечно, принципове значення має формування інституту податкової політики як фундаментальної компоненти доктрини довгострокового економічного розвитку України. При цьому важлива системна побудова такого інституту, яке передбачає потребу об'єднати узгодженою спрямованістю усі його складові, підвищити рівень керованості ними, а звідси й ефективності.

Література:

1. Крисоватий А. Методологічний інструментарій новітньої парадигми оподаткування [Електронний ресурс]. *Економічна теорія : наук. журнал.* 2014. № 4. С. 12-39.
2. Соколовська А. До питання про податкову реформу в Україні. *Фінанси України.* 2006. №4. С. 55-61.
3. Марункевич А. Сучасні боргові проблеми економічно розвинутих країн та їх вплив на світову фінансову систему. *Світ фінансів.* 2010. № 4. С. 219–228.
4. Ільяшенко В. Податкова система: проблеми оподаткування та шляхи удосконалення. *Наука й економіка.* 2014. № 1 (33). С. 13-18.
5. Кміть В. Роль податкового регулювання в системі державного податкового менеджменту України. *Збірник наукових праць «Економічний аналіз»* / [за ред. С.І Шкарабана]. Тернопіль, 2012. Вип.11. Ч.1. С. 104-109.
6. Дубинецька П. Реформування податкової системи як передумова детінізації економіки України. *Формування ринкової економіки в Україні: Збірник наукових праць.* Вип. 28. 2012. С. 209-215.

Євгенія Ломако – к.е.н., доц.

Черкаський державний технологічний університет

НАПРЯМИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЧИННИКІВ, ЩО ДЕТЕРМІНУЮТЬ ПРОТИПРАВНУ ПОВЕДІНКУ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ

Метою державної реформи системи оподаткування є її переорієнтація з таких критеріїв ефективності, як „наповнюваність” бюджетів усіх рівнів та обсяг стягнутих податків, на критерій підвищення економічної безпеки регіону. Разом із тим, як показав аналіз, система, орієнтована на підвищення рівня економічної безпеки, на даний момент не створена. У зв'язку з цим, виникає необхідність формування концепції розвитку системи оподаткування, спрямованої на підвищення економічної безпеки території.

Аналіз причин, що обумовлюють девіантну поведінку платників податків у сфері оподаткування, дозволяє сформувати ряд концептуальних пропозицій з реформування системи оподаткування як економічного, так і технічного характеру, спрямованих на зростання рівня економічної безпеки території.

Основні напрями податкової концепції, її пріоритети і етапи реалізації визначаються існуючими загрозами економічній безпеці регіону.

Оскільки основною загрозою економічній безпеці з боку незбалансованості системи оподаткування є надмірний обсяг тіньового сектора економіки, то основним напрямом підвищення економічної безпеки території є його нейтралізація. Передусім відмітимо, що усі пропозиції спрямовані на зниження відносного рівня тіньового сектора в економіці, а не на збільшення абсолютної величини бази оподаткування (наприклад, введення додаткових податків на нерухомість тощо).

Крім того, враховуючи стан системи оподаткування при вирішенні проблеми підвищення рівня економічної безпеки і створенні передумов стійкого розвитку в регіоні, а також існуючу концепцію та традиції оподаткування, необхідно відмовитися від заходів, що виходять за межі типу системи оподаткування, який діє на сьогодні в Україні. До ряду таких заходів відносяться введення диференційованих за галузевою та територіальною ознакою податкових ставок; кардинальна зміна структури оподаткування. Наприклад, використання як основного податку платежів за користування природними ресурсами, істотне зниження і/або відміна таких „базових” податків, як податок на додану вартість і податок на прибуток підприємств. Використання таких кардинальних заходів призведе до розбалансування системи оподаткування і пов’язано з підвищеним ризиком податкових втрат, що суперечить принципам дотримання економічної безпеки регіону.

Враховуючи концепцію мінімізації впливу тіньової економіки, що включає в себе кілька ключових напрямів протидії тіньовому сектору, розглянемо заходи, спрямовані на нейтралізацію основних чинників, які детермінують протиправну поведінку платника податків. Заходи, викладені в концепції нейтралізації тіньової економіки, в розрізі чинників, що визначають девіантну поведінку (в т.ч. уникнення від сплати податків), перераховані в таблиці 1.

Беручи до уваги основні причини виникнення тіньового сектора економіки, як пріоритетні і найбільш важливі напрями реалізації стратегії підвищення економічної безпеки території, слід виділити наступні:

1. Зміна діючої структури оподаткування за рахунок зниження ставок податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, а також встановлення інвестиційних пільг по податку на прибуток підприємств.

2. Збільшення обсягу послуг, що надаються державою підприємствам і організаціям у сфері розвитку ринкової інфраструктури, інвестування коштів у розвиток промисловості й торгівлі тощо.

3. Надання більшої прозорості чинному податковому законодавству шляхом створення інформаційного ресурсу з відкритим доступом з питань

Напрями нейтралізації чинників, що викликають уникнення від сплати податків

Чинники, що викликають уникнення від сплати податків	Заходи щодо нейтралізації тіньового сектора економіки
1. Високий рівень податкового навантаження на підприємства і організації. 2. Низька частка прибутку, що залишається у розпорядженні підприємств.	1. Зниження маржинальних ставок податків на основі моделі Лаффера. Зокрема, зниження ставки податку на додану вартість до 16 %. 2. Встановлення „інвестиційних” пільг по податку на прибуток.
1. Незначний обсяг суспільних послуг, що надаються державою.	1. Захист державою легітимно придбаної власності. 2. Реформування системи розрахунків між господарюючими суб'єктами, широке впровадження електронних платежів.
1. Високий ступінь заплутаності та складності податкового законодавства.	1. Створення сайту з безкоштовним доступом до законів, законодавчих актів і коментарів з питань оподаткування. 2. Додання податковому законодавству більшої „прозорості”, усунення суперечностей в ньому. 3. Ухвалення закону про податкові угоди між платником податків та податковою службою з метою розв'язання протиріч, викликаних незбалансованістю податкового законодавства.

Зниження податкових ставок з одночасним збільшенням державних витрат на розвиток інфраструктури бізнесу, а також спрощенням доступу до нормативно-правової документації і наданням законодавству більшої прозорості здатне позитивно впливати на рівень економічної безпеки регіону. Головним чинником при цьому буде збільшення величини прибутку, що залишається у розпорядженні підприємств.

Крім того, позитивний ефект від скорочення тіньового сектору економіки компенсує негативні наслідки від зниження податкових ставок.

Література:

1. Васильчишин О.Б. Фінансові злочини у фіскальній сфері як загроза економічній безпеці України. Світ фінансів, 2021. № 1(66). С. 124–137.
2. Глущенко С.В., Казакова М.О. Мінімізаційні податкові схеми: зарубіжна та українська практика. Магістеріум. Економічні студії. 2014. Вип. 56. С. 21–25.
3. Князькова В. Фіскальна ефективність податкового контролю та напрями його покращення. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 3 (74).С. 116-123.

Анастасія Стаценко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Юлія Крот

Черкаський державний технологічний університет

АУДИТ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Науковцями не вироблено єдиного, систематизованого підходу до методики аудиту Звіту про рух грошових коштів. Переважна більшість науковців не виокремлюють методику аудиту Звіту про рух грошових коштів, а здебільш акцентують увагу на загальну методику всієї фінансової звітності.

Аудит здійснюють за допомогою загальнонаукових методів і спеціальних прийомів аудиту.

При перевірці звіту застосовують такі загальнонаукові методи як: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, аналогія, моделювання, класифікація тощо.

Джерелами отримання інформації для проведення аудиту грошових коштів є: первинні документи, виправдовуючі документи, касові книги і звіти касира, журнали реєстрації касових ордерів, денні звіти та фіскальна пам'ять реєстраторів розрахункових операцій (РРО), бланки суворої звітності, платіжні та кредитні документи, банківські виписки по поточних та інших рахунках, інші банківські документи, чекові книжки, корінці використаних чеків, анульовані чеки, дані синтетичного й аналітичного бухгалтерського обліку по всіх операціях із грошовими коштами, розрахунково-платіжні відомості на виплату заробітної плати та інших видатків, авансові звіти, Головна книга, акти перевірок каси контролюючими органами, планова та нормативна інформація по підприємству, фінансова звітність підприємства, інша інформація.

На початковій стадії аудиту пропонується проведення інвентаризації грошей в касі. За підсумками інвентаризації необхідно отримати наступні докази:

- Наявності та права власності на грошові кошти, грошові документи, еквіваленти грошових коштів;
- Умови збереження грошових коштів у касі і напрями їх використання;
- Наявність договорів про повну матеріальну відповідальність;
- Терміни проведення інвентаризацій та правильність оформлення їх результатів;
- Відповідність дотримання чинного законодавства при використанні РРО та дотримання касової дисципліни;
- Наявність та правильність заповнення журналів реєстрації прибуткових та видаткових касових документів та інші.

Наступним етапом аудиторської перевірки є безпосереднє вивчення операцій з грошовими коштами. Цей етап передбачає перевірку первинних документів для підтвердження інформації, що міститься в Звіті про рух грошових коштів.

До переваг інформації, яку отримує аудитор з первинних документів, можна віднести повноту і деталізацію, але цей етап перевірки потребує достатніх витрат часу аудитора.

Перевірку звіту слід проводити у такій послідовності:

- Формальна перевірка (полягає в перевірці заповнення реквізитів звітності, відповідності підписів посадових осіб, визначення виду діяльності підприємства, наявності усіх передбачених показників, наявності необумовлених виправлень, своєчасності подання фінансової звітності відповідним державним органам, виконанні зауважень (якщо мали місце) фінансових органів, щодо складання звітності);

- Аналітична перевірка (полягає у виявленні проблемних місць і суттєвих відхилень в звітності за допомогою тестів, що дозволяє встановити факти помилок і порушень);

- Перевірка по суті (полягає в проведенні арифметичної перевірки показників Звіту про рух грошових коштів, їх узгодженості та взаємоув'язки з фінансовою звітністю, обліковими реєстрами, зведеними документами).

Наступним етапом є перевірка фінансових показників (аналіз показників, вивчення їх у динаміці, порівняння з середніми показниками по галузі). Це можуть бути такі показники:

- Коефіцієнт ліквідності грошових потоків, який характеризує здатність підприємства покривати необхідні витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком у звітному періоді;

- Коефіцієнт якості чистого грошового потоку, який визначає якість чистого грошового потоку за рахунок збільшення питомої ваги чистого прибутку, що отриманий від реалізації продукції і зниження її собівартості;

- Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку, який визначає достатність акумульованого підприємством чистого грошового потоку з позицій його потреб;

- Коефіцієнт ефективності грошового потоку в досліджуваному періоді, який визначає результативність управлінських рішень щодо грошових потоків, їх вплив на стан фінансової рівноваги.

Поетапна перевірка правильності заповнених статей Звіту про рух грошових коштів в розрізі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності повинна забезпечити аудитора доказами за наступними основними аспектами:

- правильність віднесення руху грошових коштів до відповідного виду діяльності в залежності від характеру господарської діяльності підприємства;

- правильність віднесення та розподілення грошових коштів між відповідними видами діяльності тих операцій, що включають суми коштів від декількох видів діяльності підприємства;

- виявлення не грошових операцій, які не повинні включатись в Звіт про рух коштів;

- перевірка внутрішніх змін в складі коштів і їх еквівалентів, які не повинні відображатись в звіті;

- перевірка надходження і витрат коштів внаслідок надзвичайних подій, які відображаються окремими статтями в складі операційної, інвестиційної або фінансової діяльності;

- перевірка розкриття необхідної інформації про рух грошових коштів у Примітках до фінансової звітності. Впродовж усієї перевірки аудитор повинен здійснювати контроль за дотриманням чинного законодавства П(с)БО.

Наведена методика аудиту Звіту про рух грошових коштів надасть можливість зібрати достовірні докази для об'єктивного підтвердження фінансової звітності.

Література:

1. Білуха М.Т. Курс аудиту: Підручник. К Вища шк., 2021. 874 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит. Житомир: ПП "Рута", 2020. 687 с.
3. Сопко В.В., Шило В. П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Брадул О.М. Організація і методика проведення аудиту: Навч. Посіб. - 2-е вид., перероб. та доповн. - К.: 2020. - 576 с.

УДК 336.143

Наталія Ткачук – к.е.н., доц.

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ МІСТА

У сучасних правових державах до компетенції місцевих органи влади належить формування доходів місцевих бюджетів, які б забезпечували оптимальний фіскальний та стимулюючий ефект й відповідали б політико-владним реаліям сьогодення та наявним потребам збалансування інтересів центру та регіонів. важливою передумовою забезпечення соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень і задоволення більшості суспільних потреб населення на належному, гарантованому державою рівні є доходи місцевих бюджетів, які є пріоритетним джерелом фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Формування місцевих бюджетів за доходами являє собою організований процес планування та мобілізації доходів місцевих бюджетів на місцевому рівні, що регламентуються діючою законодавчою базою.

Формування доходів місцевих бюджетів є доволі складним процесом, адже

здійюються різноманітні економічні суб'єкти (фізичні та юридичні особи), органи центральної та місцевої влади, використовуються різні методи формування доходів, форми та інструменти, а також інформаційні та нормативно-правове забезпечення. Саме тому вважаємо за необхідне розглянути методи та принципи формування доходів бюджету територіальної громади міста.

Діюча практика формування доходів місцевих бюджетів у процесі бюджетного планування в Україні представляє загальні методологічні підходи на стадіях планування, розгляду, затвердження та виконання відповідних бюджетів адміністративно-територіальних і включає два етапи [1]:

- 1) планування на основі фіскально-бюджетного вибору;
- 2) планування на основі визначення індексу відносної податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці на основі дотримання законності, строків, прозорості та контрольованості.

Формування доходів місцевих бюджетів на перших двох етапах здійснюється відповідно до таких наукових підходів: податковий, позиковий і неподатковий. В практиці формування бюджетів зазначені підходи трансформувалися в методи з відповідними їм формами. Тому для формування доходів місцевих бюджетів застосовується податкова, неподаткова, позикова й трансфертна форми бюджетного механізму. При цьому для кожної з форм притаманні власні елементи, які забезпечують їх реалізацію в повному обсязі.

В процесі формування доходів місцевих бюджетів використовують такі інструменти: доходи, податки, збори, позики, неподаткові надходження, плата за надання послуг, трансферти, надходження тощо. Розглянемо особливості окреслених вище методів формування доходів бюджету територіальної громади міста.

Практичне використання податкового методу при формуванні доходів бюджету територіальної громади міста передбачає надходження коштів у податковій формі з використанням таких інструментів, як: податки, збори, що характеризуються примусовістю, безповоротністю, надійністю, регулярністю й стабільністю. За допомогою неподаткового методу відбувається формування доходів бюджету міста в неподатковій формі у вигляді: доходів від комунальної власності, адміністративних зборів і платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності, власних надходжень бюджетних установ, доходів від продажу основного капіталу, від реалізації запасів і товарів органів місцевої влади та ін.

Трансфертний метод формування доходів бюджету територіальної громади міста передбачає їх надходження в трансфертній формі за рахунок мобілізації коштів, що отримуються від державного бюджету, інших місцевих бюджетів чи урядів зарубіжних країн у вигляді трансфертів на умовах безоплатності та безповоротності. Дія трансфертів може посилюватися такими фінансовими важелями, як: фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, нормативне значення індексу податкоспроможності, коефіцієнт вирівнювання тощо.

Трансферти – це кошти, одержані від інших органів державної влади,

органів влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі. В результаті прийняття у грудні 2014р. змін до Бюджетного кодексу України змінилися види та порядок перерахування міжбюджетних трансфертів. Так, тепер міжбюджетні трансферти поділяються на: базову дотацію, субвенції, реверсну дотацію, додаткові дотації [2]. Базова та реверсна дотації спрямовані на горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій. Базова дотація надається з державного бюджету місцевим бюджетам, а реверсна дотація передається до державного бюджету з місцевих бюджетів. Це два протилежних за напрямом руху грошових потоки, що функціонують між державним та місцевими бюджетами. Субвенції призначені для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції. Субвенції можуть надаватись як з державного бюджету місцевим бюджетам, так і з одного місцевого бюджету іншому місцевому бюджету.

Застосування позикового методу та позикової форми формування доходів бюджету територіальної громади міста передбачає використання органами місцевого самоврядування такого важливого інструменту як місцеві запозичення, яким притаманні наступні ознаки: добровільність залучення, платність, строковість, тимчасовість використання, невисока передбачуваність дії. Основними важелями регулювання доходів бюджету територіальної громади міста, що формуються цим методом, є процентні ставки за позиками, умови випуску та погашення боргових цінних паперів органів місцевого самоврядування.

Зауважимо, що узгодженість методів, форм та інструментів формування доходів бюджету територіальної громади міста й характер їх впливу на соціально-економічний розвиток територій забезпечується на основі реалізації принципів. Тому для раціональної побудови системи доходів бюджету повинні дотримувати такі принципи: політичний підхід і політична спрямованість, соціальна справедливість, рівнонапруженість, економічна ефективність, поєднання гнучкості та стабільності, демократичність, обов'язковість, відповідність доходів обсягам функцій і повноважень органів влади, єдність, повнота, реальність, наукова обґрунтованість, поділ доходів, плановірність, системність, гласність, матеріальна зацікавленість, бюджетний контроль і матеріальна відповідальність, евівалентність, бюджетна достатність [3, с.89-90].

Відтак, на основі вищевикладеного вважаємо за доцільне розрізняти методи та принципи формування доходів бюджету територіальної громади. Дотримання окреслених принципів формування доходів міського бюджетів сприятиме покращенню фінансового забезпечення реалізації власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування.

Усі методи формування доходів місцевих бюджетів, незважаючи на відмінності, тісно пов'язані між собою, взаємозумовлені й взаємно доповнюють один одного. У конкретних умовах органи місцевого самоврядування можуть успішно маневрувати цими методами для вирішення поточних і стратегічних завдань відповідно до економічної ситуації, яка склалася в територіальній

громаді.

*II міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні проблеми розвитку фінансових систем»*

Література:

1. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010р. №2456-V (поточна редакція від 1.01.2023р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Бюджетна система : підручник / за ред. д. е. н., проф. В. Г. Дем'янишина, д. е. н., проф. О. П. Кириленко та д. е. н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.

СЕКЦІЯ 4. Фінансова інклюзія

Анна Башинська – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Леся Бережна

Черкаський державний технологічний університет

РОЗПОВСЮДЖЕНІ СЦЕНАРІЇ ШАХРАЙСТВА В УКРАЇНІ

Питання шахрайства було дуже важливим завжди, а надто вже під час війни. Люди під впливом сьогодення стали ще більш вразливими до дій шахраїв, чим останні не оминули скористатись.

Загалом, у 2022 році Національним банком України було виявлено близько 4500 фішингових ресурсів, що на порядок більше аніж у 2021 році [1]. Згідно зі звітами Національної поліції кількість кіберзлочинів зросла на 49 % у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. (з 10 тис. до 14,9 тис.). Серед них кількість онлайн шахраїв становила у 2021 р. 2,9 тис., а у 2022 р. склала 7,9 тис. (зростання в 2,8 разів) [2].

Однією з причин збільшення рівня шахрайства є гібридна війна з росією. Певна частка фішингових компаній, що ошукують українців, координується саме країною-агресором.

Звісно, є схеми які відомі вже давно. Проте шахраї, адаптуючись до сьогодення, вигадують все нові види шахрайства, нерідко спекулюючи саме на горі людей або їх бажанні допомогти.

Розглянемо найрозповсюдженіші схеми та способи їх уникнення детальніше [3, 4].

1. Фейкова соціальна допомога від державних чи міжнародних організацій постраждалим від війни українцям.

Шахраї користаючись розгубленістю людей розпочали розсилку SMS повідомлень під виглядом офіційних організацій (ООН, Червоний хрест, «Підтримка та інші»). В даних повідомленнях містився текст про нарахування певної суми коштів (наприклад, 6 500 грн, якщо говорити про допомогу в межах «Підтримки»), але для зарахування необхідно було перейти за посиланням.

Допомога зараховується тільки після подання та підтвердження заявки. При цьому також треба бути уважним, щоб не потрапити на фішинговий сайт.

Окрім відсутності схваленої заявки про допомогу, також ознакою шахрайського повідомлення є присутність посилання, оскільки кошти мають зараховуватись автоматично без додаткових дій отримувачем. Для перевірки можна скористатись мобільним банкінгом, оскільки в застосунку має міститись інформація про надходження коштів.

2. Евакуаційні перевезення громадян

Надійніше користуватись послугами офіційної або перевіреної транспортної компанії. При необхідності звернення до невідомого перевізника варто наполягати на оплаті в момент відправлення. Краще не надсилати аванс, оскільки якщо це виявиться шахрай, то отримавши кошти він перестане виходити на зв'язок.

3. Фейкові оголошення про оренду житла

Шахраї розміщують фейкові оголошення з обов'язковою умовою передплати. Після отримування коштів перестають відповідати на повідомлення та дзвінки ошуканої людини.

При можливості варто особисто оглядати помешкання та говорити з орендодавцями. Для перевірки добросовісності, можете просити забронювати для вас житло на певний період, доки зможете переказати кошти. Після такої угоди зв'яжіться з орендодавцем через інші номери під виглядом інших клієнтів. Якщо при цьому не буде повідомлено, що житло вже зайнято, є велика вірогідність що це шахрай.

4. Фейковий збір коштів на допомогу

Часто в стрічці новин можна побачити збори на допомогу хворим дітям, потреби ЗСУ, гуманітарну допомогу, для осиротілих дітей тощо. Треба бути обережним, кому надсилати гроші, адже за цими оголошеннями може виявитись недобросовісна людина, яка присвоїть кошти собі і вони не дійдуть тим, для кого були призначені.

Треба бути уважним та перевіряти сайт, на якому вводиться інформація, звіряти його з офіційним посиланням, що знаходиться в мережі. Також можна скористатися офіційними реквізитами.

5. Злам сторінки в соціальних мережах

Після отримання доступу до акаунту, шахрай може розпочати розсилку однакових повідомлень з проханням позичити гроші всім контактам. Також наразі почали розміщувати публікації з проханням про допомогу та реквізитами для збору грошей.

Отримати дані про акаунт злочинці можуть через фішингові сайти. Не вводьте дані від свого акаунту на підозрілих сайтах. Варто використовувати надійний пароль, періодично міняти його, не повідомляти третім особам та не використовувати один пароль для декількох акаунтів.

6. Шахрайство під виглядом продавців

Обман на торговельних платформах доволі розповсюджена проблема. Можуть продавати неіснуючі або браковані товари будь-якої категорії. Сьогодні це також може бути військова амуніція. Є декілька варіантів дій шахраїв: вони отримують передплату і зникають, або вони надають вам для оплати фішингове посилання і крадуть дані вашої картки.

Не переходьте для спілкування з продавцем у месенджер – наполягайте на продовженні обговорення на торговельній площадці. Не переходьте одразу за посиланням, спочатку перевірте його. По можливості обирайте післяплату, щоб переконатись в наявності та якості товару.

7. Шахрайство під виглядом покупців

Шахрай звертається до покупця через месенджер і надає посилання, де просить ввести всі реквізити від картки. Також можуть випитувати залишок коштів і код, що надійде в смс.

Нікому не повідомляйте всі реквізити своєї карти. Для проведення оплати достатньо лише 16-значного номеру.

8. Телефонні дзвінки під виглядом працівників банків

Працівники банків ніколи не будуть питати у вас інформацію про ваші картки та рахунки. Якщо вам надійшов такий дзвінок, варто передзвонити за номером, що вказаний на зворотньому боці вашої карти і уточнити інформацію.

9. Крадіжка фінансового номеру

Отримавши ваш фінансовий номер шахраї також можуть отримати доступ ще до ряду додатків. Для запобігання цього варто відключити функцію віддаленої заміни сім-карти, не розповсюджувати коди від мобільних операторів, прив'язати сім-карту до паспорту, зареєструватись в онлайн-кабінеті мобільного оператора.

Отже, кожен день виникають все нові виклики, кожен день недоброчесні люди придумують найрізноманітніші способи заволодіння чужими даними. Тому потрібно не забувати про правила фінансової безпеки та бути обережним при здійсненні фінансових операцій через інтернет.

Література:

1. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>

2. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році [Електронний ресурс]. Національна поліція України : [офіційний веб портал]. Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_police_2022.pdf

3. Фінансова оборона України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://promo.bank.gov.ua/fin-defense/#section-37>

4. #ШахрайГудбай [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/>

Артем Гаврилюк – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

У нашому суспільстві є тисячі людей, які відчувають брак доступу до основних фінансових послуг, таких як банківські рахунки, позики або страхові

продукти. Це являє собою велику проблему, оскільки відсутність такого доступу може утримувати людей від досягнення фінансової стабільності та впливати на їхнє життя в багатьох аспектах.

Фінансова інклюзія – це концепція, що ставить своєю метою забезпечення всім людям рівного доступу до фінансових послуг та можливостей. Вона визнає, що фінансова стабільність є важливою складовою повноцінної участі в економічному та соціальному житті. Однак, не всі мають рівні можливості отримати такий доступ. [2]

Багато людей з низькими доходами, жінки, молоді, люди з віддалених районів та малозабезпечені групи населення не мають доступу до базових фінансових послуг. Іноді це через відсутність банківських закладів у їхніх районах, високі вимоги до відкриття рахунку або проблеми зі здатністю довіряти фінансовим установам. Це призводить до того, що ці люди змушені користуватися неофіційними та часто дорогими фінансовими послугами, що додатково поглиблює їхню економічну нерівність.

Розширення фінансової інклюзії є важливим кроком у забезпеченні сталого розвитку та боротьбі з бідністю. Коли всі люди мають можливість зберігати гроші, брати позики та залучатися до фінансових послуг, вони мають більші шанси на покращення свого становища. Вони можуть розпочати власний бізнес, інвестувати в освіту своїх дітей або захищати себе та свою сім'ю від ризиків шляхом страхування. [1]

У світі, де технології швидко розвиваються, цифрові інструменти та електронні платежі стають ключовими факторами розширення фінансової інклюзії. Мобільні телефони та Інтернет відкривають нові можливості для людей, які раніше були виключені з фінансової системи. Вони можуть отримати доступ до мобільних грошей, електронних гаманців та інших цифрових рішень, які допомагають їм керувати своїми фінансами.

Учасників фінансової екосистеми можна поділити на шість клієнтських груп в залежності від їхньої ролі в цій екосистемі [3]:

1. Експерти.
2. Суб'єкти економічної та фінансової державної політики.
3. Суб'єкти фінансової діяльності.
4. Суб'єкти економічної діяльності.
5. Держава як постачальник послуг.
6. Громадяни України.

Національний банк України встановив фінансову інклюзію як одну зі своїх стратегічних цілей. Ця ціль буде досягнута за допомогою заходів з підвищення фінансової грамотності українців та розвитку безготівкової економіки. Реалізація цієї цілі є довгостроковим завданням, що потребує створення відповідної фінансової екосистеми.

Фінансова екосистема України включає населення, організації, державні установи та інші учасники. Національний банк також входить до цієї екосистеми та виконує функції, передбачені Конституцією України та Законом України "Про Національний банк України".

За допомогою індикаторів фінансової інклюзії, які наведені у таблиці 1, можна оцінити ефективність запланованих заходів.

Можна зробити висновок, що в результаті реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року передбачається:

- Зростання кількості відкритих базових рахунків на 17%.
- Зменшення частки готівки в економіці до рівня 7,5% ВВП.
- Збільшення відсотка безготівкових карткових операцій щодо кількості та обсягу транзакцій до відповідно 85% та 65%.
- Посилення заходів з захисту споживачів фінансових послуг, що припускається, підвищить рівень довіри споживачів до фінансової системи на 50%. [3].

Таблиця 1

Індикатори фінансової інклюзії

Індикатори фінансової інклюзії	Поточне значення	Цільове значення
1. Кількість відкритих базових рахунків/ кількість дорослого населення	63%	80%
2. Співвідношення готівки (M0) до ВВП	9,2%	< 7,5%
3. Співвідношення безготівкових карткових операцій (включно з P2P) до загальної кількості транзакцій	81,9%	> 85%
4. Співвідношення безготівкових карткових операцій (включно з P2P) до загального обсягу транзакцій	49,7%	65%
5. Індекс розкриття інформації, включаючи наявність низки вимог до розкриття інформації	2,0%	5,0%
6. Рівень довіри населення до фінансової системи	10%	60%
7. Індекс рівня фінансової грамотності населення	11,6%	12,5%

Джерело: 1

Для підвищення фінансової грамотності населення можна вжити такі заходи [2]:

1. Заохочувати Національний банк України та Міністерство фінансів України до підвищення рівня фінансової обізнаності населення шляхом створення спільної комунікаційної платформи.

2. Сприяти поширенню фінансової інклюзії в Україні шляхом використання електронних грошей, мобільних додатків та транскордонних грошових переказів.

3. Зосередити зусилля на розширенні фінансової обізнаності, зокрема серед молоді, шляхом введення курсу "фінансової грамотності" у школах.

4. Розширити доступність фінансових інструментів та банківських послуг, включаючи оплату та погашення кредитів, а також оплату комунальних послуг через термінали й мобільні додатки.

5. Забезпечити ширше поширення фінансових сервісів серед сільського населення шляхом встановлення доступних банкоматів і терміналів у кожному населеному пункті.

6. Розвивати партнерські стосунки з різними фінансовими установами, що займаються розвитком, постачанням фінансових послуг та інвестуванням середнього і малого бізнесу.

Всі ці заходи спрямовані на збільшення фінансової грамотності населення та покращення доступності фінансових послуг для всіх груп населення в Україні.

Для розвитку платіжної інфраструктури використовуються наступні напрями [5]:

- Збільшення обсягу транзакцій, проведених через електронні канали. Це включає розвиток електронних платежів, в тому числі оплату комунальних послуг, використання електронних грошей, що випускає Національний банк, а також здійснення платежів з використанням мобільних пристроїв.

- Поширення використання міжнародних та національних платіжних систем.

- Популяризація безготівкових розрахунків та ознайомлення населення з їх перевагами та прогресивними формами.

- Впровадження віддаленої ідентифікації клієнтів для забезпечення доступу до фінансових послуг.

- Укладення договорів у безпаперовій формі, зокрема з використанням електронного цифрового підпису.

Фінансова інклюзія в Україні відіграє важливу роль у розвитку економіки та забезпеченні фінансової стабільності. Вона спрямована на забезпечення доступу всіх верств населення до фінансових послуг, таких як банківські рахунки, кредити, страхування, пенсійні програми та інші фінансові інструменти.

Засновуючись на наведеному, можна зробити такі висновки: підвищення рівня фінансової інклюзії є важливим як для регуляторів фінансового ринку та держави, так і для провайдерів фінансових послуг і самих споживачів. Це сприяє ефективнішому та зручнішому використанню фінансових послуг та підвищує благополуччя населення. Фінансова інклюзія мобілізує заощадження населення та сприяє інвестуванню в розвиток економіки, а також залучає населення до підвищення фінансової грамотності, що допомагає збільшити доходи громадян і зменшити їх вразливість до фінансових криз.

Література:

1. Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. /

*II міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні проблеми розвитку фінансових систем»*

Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. та ін.; за заг. ред. С.С. Арутюнян, М.І. Іоргачова. – Харків: «Діса плюс», 2021. – 312 с.

2. Близнюк О.П., Іванюта О.М. Ринок фінансових послуг: навч. посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування / О.П. Близнюк, О.М. Іванюта. – Х. : ХДУХТ, 2017. – 255 с.

3. Внукова Н. М. Фінансові послуги: проблеми теорії та практики: монографія / Н.М. Внукова, Л.В. Временко, О.В. Діанова, Д.В. Кондратенко, Ю.М. Кривуц; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури, Спілка економістів України, Харків. союз страховиків. – Харків: Лідер, 2014. – 190 с.

4. Господарський Кодекс України / укл. М. Бойцова. – Х.: Фактор, 2003. – 260 с. 5. Онищенко В.О., Завора Т.М. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник. – Полтава. ПолтНТУ, 2017. – 409 с.

Семен Назаренко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Дудченко Наталія Василівна

Черкаський державний технологічний університет

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Фінансова інклюзія – це концепція, яка передбачає забезпечення доступу всіх рівнів населення до формальних фінансових послуг, таких як банківські рахунки, кредити, страхування та інвестиції. Вона прагне усунути фінансовий та соціальний виняток та створити більш справедливу та стійку економічну систему.

Однак, незважаючи на значні зусилля, багато людей по всьому світу продовжують бути позбавлені доступу до базових фінансових послуг. Причини цього можуть бути різноманітними, включаючи нестачу доступних фінансових інститутів у віддалених районах, недостатню фінансову грамотність, обмежені фізичні ресурси та відсутність технологічної інфраструктури [1].

У сучасному світі фінансова інклюзія стала одним із найважливіших інструментів соціального та економічного розвитку. Вона уособлює ідею забезпечення рівних можливостей доступу до фінансових послуг всім верствам населення, включаючи бідних, малозабезпечених і незаможних груп. Фінансова інклюзія є основним принципом розвитку, що дозволяє досягти цілей сталого розвитку, зменшити нерівність та боротися з бідністю.

Однією з головних переваг фінансової інклюзії є створення умов підвищення фінансової грамотності та збільшення фінансової стабільності

населення. Надання доступу до базових фінансових послуг, таких як банківські рахунки, кредити, страхування та пенсійні схеми, дозволяє людям планувати свої фінанси, зберігати на майбутнє та захищати себе від фінансових ризиків. Це сприяє зміцненню економічної стабільності та здатності справлятися з фінансовими кризами [3].

Фінансова інклюзія має безліч плюсів як для окремих людей, так і для економічної системи загалом. Для індивідумів доступ до фінансових послуг означає велику можливість накопичення капіталу, фінансову безпеку та можливість отримання кредитів для особистих чи бізнес-цілей. Це сприяє збільшенню доходів, зниженню бідності та підвищенню рівня життя.

Рис. 1. Фінансова інклюзія – ключові елементи [2]

Фінансова інклюзія також відіграє важливу роль у сприянні підприємництву та розвитку малого та середнього бізнесу. Надання доступних фінансових інструментів та кредитування дозволяє підприємцям реалізовувати свої ідеї, розвивати бізнес та створювати робочі місця. Це стимулює економічне зростання та сприяє скороченню безробіття.

Соціально-економічні вигоди фінансової інклюзії також є значними. Розвиток фінансового сектора та розширення доступу до фінансових послуг сприяють розвитку бізнесу всіх типів (малого, середнього чи великого), інноваціями та створенню нових робочих місць. Воно також сприяє економічному зростанню, збільшенню податкових надходжень та зниженню соціальних нерівностей.

Крім того, фінансова інклюзія відіграє істотну роль у зміцненні соціальної справедливості та усуненні нерівності. Шляхом розширення доступу до фінансових послуг для малозабезпечених та вразливих груп населення, таких як жінки, молодь, мігранти та люди з обмеженими можливостями, можна знизити їхню залежність від неформальних та ризикованих фінансових механізмів. Це сприяє підвищенню їхньої економічної самостійності, зміцненню їхнього соціального статусу та створенню більш справедливого суспільства.

Однак, для досягнення повного потенціалу фінансової інклюзії необхідні злагоджені зусилля з боку урядів, фінансових інститутів та громадськості. Важливо розробити та реалізувати політики та стратегії, спрямовані на зниження бар'єрів доступу до фінансових послуг, розвиток інноваційних технологій та покращення фінансової грамотності. Однією з ключових стратегій є розвиток фінансової інфраструктури, включаючи розширення мережі банківських установ та розвиток цифрових платіжних систем. Технологічні інновації, такі як мобільні платформи та електронні гаманці, також відіграють важливу роль у сприянні фінансовій інклюзії, особливо у віддалених та недоступних регіонах. Ключовими факторами успіху є також створення стійких та конкурентоспроможних фінансових інститутів, впровадження ефективної регулювальної та наглядової системи, а також мобілізація фінансових ресурсів для підтримки програм фінансової інклюзії.

Поруч із розвитком фінансової інфраструктури необхідно приділяти увагу підвищенню фінансової грамотності населення. Освітні програми, надання інформації про фінансові послуги та їх використання допоможуть збільшити розуміння та навички людей у галузі фінансового планування, управління боргами та інвестування [4].

Важливо, що фінансова інклюзія має бути не лише доступною, а й відповідальною. Захист прав споживачів, прозорість послуг та захист від шахрайства мають бути пріоритетами у розвитку фінансової інклюзії.

На закінчення, фінансова інклюзія грає критичну роль у досягненні сталого розвитку та створення більш справедливого та рівноправного суспільства. Вона сприяє зміцненню економічної стабільності, сприяє підприємництву та розвитку малого бізнесу, а також усуває нерівність та сприяє соціальній справедливості. Щоб досягти цих цілей, необхідно вжити координованих заходів з боку держави, фінансових інститутів та громадськості, спрямованих на усунення бар'єрів та створення умов для загального доступу до фінансових послуг. Тільки таким чином ми зможемо побудувати більш справедливе та процвітаюче майбутнє для всіх. Розвиток фінансової інфраструктури, підвищення фінансової грамотності та використання технологічних інновацій – це ключові заходи, які допоможуть подолати перешкоди та досягти фінансової інклюзії для всіх верств населення.

Література:

1. Ануфрієва К.В., Шкляр А.І. (2019) Фінансова інклюзія як чинник соціо-економічного розвитку. Український соціум, 3 (70), С. 59–77.

2. Діденко С. (2019) Фінансова інклюзія: як суспільство впливає на економічне зростання. UA.News, від 13.06.2019. URL: <https://ua.news/ua/finansova-inklyuziya-yak-suspilstvo-vplyvaye-na-ekonomichne-zrostannya/>.

3. Дудинець Л.А., Верній Л.А. (2018) Фінансова інклюзивність та її детермінанти. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, Вип. 2 (130), С. 8–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2018_2_4.

4. Краус К.М., Краус К.М., Манжура О.В. (2021) Електронна комерція та Інтернет-торгівля: навчально-методичний посібник. К.: Аграр Медіа Груп.

5. Науменкова С., Міщенко С. (2020) Цифрова фінансова інклюзія: можливості та обмеження для України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету, 1-2 (274–275), С. 133–149.

Іван Стрекалов – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

У кінці листопада 2022 року Національний Банк України опублікував результати дослідження індексу фінансової грамотності українців. Позитивним моментом є те, що за останні роки показник зріс до 12,3 балів проти 11,6 балів у 2018 році. Але він все ще залишається на досить низькому рівні, якщо порівнювати з європейськими країнами. Останній індекс – це лише 58% від максимального значення в межах дослідження, який сягає 21 балу, та є меншим від мінімального цільового рівня, рекомендованого ОЕСР (14 балів). Це показує загальну необхідність подальшого підвищення рівня фінансової грамотності серед населення [1].

В Україні просування шляхом до фінансової грамотності та захисту прав споживачів знаходиться в початковій стадії. Не існує ефективного, централізованого відомства із захисту прав споживачів фінансових послуг; немає фінансового омбудсмена, тобто уповноваженого з захисту прав фінансових споживачів; відсутні неурядові організації, що мали б спеціалізуватися на захисті споживачів та фінансовій освіті; не існує комерційного банку, що обстоював би важливість наявності обізнаного споживача; відсутня урядова фундація на рівні центрального банку або міністерств фінансового блоку, що була б націлена на фінансову грамотність. Крім того, не існує офіційної, затвердженої шкільної програми, яка мала б навчити молодь основам фінансів в умовах ринкової економіки.

На даний час існує безліч можливостей підвищення рівня грамотності населення у вирішенні фінансових питань. Так основними джерелами

поповнення багажу знань є [2]:

- 1) спеціальні книги;
- 2) спеціалізовані курси (наявність особистого фінансового консультанту);
- 3) інтернет-ресурси;
- 4) загальноосвітні програми.

До найбільш відомих книг з фінансової грамотності належить книга Бодо Шефера «Шлях до фінансової свободи», яка розповідає про різний спосіб мислення заможних та бідних людей, в цілому про психологію успіху. В книзі надані рекомендації щодо досягнення фінансових вершин за допомогою банківських депозитів, акціонерних фондів, гри на акціях.

Як показує статистика, найнижчий рівень фінансової грамотності показує молодь. Це пов'язано з відсутністю належного рівня знань та життєвого досвіду. Для вирішення цієї проблеми можна імплементувати зарубіжні освітні програми, що добре показали себе у інших країнах. По-перше, новітні навчальні методики, ефективність яких підтверджена великою кількістю успішних випускників. По-друге, багаторічний результативний досвід впровадження та викладання даних навчальних програм у освітніх закладах країн з різним рівнем економічного розвитку. По-третє, можливість адаптації навчальної програми під реалії кожного конкретного регіону [3].

Велике значення в процесі просвітницької діяльності на сучасному етапі мають інтернетресурси. Вони є не лише джерелом отримання необхідної інформації, вони також дозволяють самостійно опанувати певні програми або онлайн-курси з фінансової грамотності. Серед інформаційних партнерів та ініціаторів розповсюдження курсу з фінансової грамотності виступає Національний банк України, на офіційному сайті якого виділена окрема сторінка, присвячена фінансової грамотності [4], на якій висвітлюються основні заходи та події, які здійснюються в рамках підтримки Проекту «Фінансова грамотність» в Україні.

Незалежна асоціація банків України (НАБУ) створила спеціальний інтернет-ресурс (www.finosvita.com.ua), повністю присвячений підвищенню рівня фінансової грамотності населення. Сайт розраховано на різні вікові групи: від дітей до підприємців та пенсіонерів.

Також позитивно впливає на підвищення фінансових компетентностей застосування на практиці фінансових знань: користування фінансовими послугами, контроль доходів і витрат, фінансове планування, заощадження. До прикладу, з п'ятьма фінансовими продуктами обізнані близько 80% українців.

Література:

1. <http://surl.li/hflnv>.
2. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/479535.pdf>
3. http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/finlit_survey_6dec2010_ua.pdf
4. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?c_at_id=3115908

СЕКЦІЯ 6. Застосування економіко-математичного моделювання та сучасних інформаційних технологій для вирішення актуальних фінансових завдань

УДК 336.7

Леся Бережна – к.е.н., доцент кафедри фінансів

Черкаський державний технологічний університет

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ FINTECH В УКРАЇНІ

У сучасному світі фінансові технології (FinTech) відіграють важливу роль у розвитку фінансової системи. В Україні FinTech також набуває все більшої популярності і впливає на різні сфери економіки. Ці тези мають на меті розглянути стан та особливості FinTech в Україні та роль Національного банку України у підтримці та розвитку цього сектору.

Загальний стан розвитку FinTech в Україні характеризується такими основними положеннями:

- Посилення інтересу до FinTech з боку стартапів, інвесторів та користувачів фінансових послуг;
- Зростання кількості фінансових технологічних компаній та інноваційних проектів в сфері фінансів;
- Розширення діапазону послуг FinTech, включаючи мобільні платежі, підтримку управління фінансами, кредитування та інвестування.

Необхідно відмітити, що розвиток FinTech в Україні має свої особливості. Серед них можна виділити:

- ✓ Використання технологій блокчейн та криптовалют для забезпечення безпеки та ефективності фінансових операцій;
- ✓ Зростання популярності мобільних додатків та електронних гаманців для зручного доступу до фінансових послуг;
- ✓ Розвиток інноваційних рішень у галузі платіжних систем, включаючи QR-коди, безконтактні платежі та онлайн-перекази.

До найбільших FinTech компаній в Україні можна віднести:

1. Monobank. Це цифровий банк, який пропонує мобільні банківські послуги, включаючи віртуальні картки, грошові перекази та кредитування.
2. PrivatBank. Це найбільший комерційний банк в Україні, який активно розвиває цифрові технології та надає широкий спектр онлайн-послуг через онлайн-банкінг Privat24.
3. Paysera. Ця компанія спеціалізується на електронних платежах та міжнародних грошових переказах через мобільні додатки та інтернет-платформи.

4. WAYFORPAY. Ця платіжна система надає послуги онлайн-платежів та електронної комерції для бізнесу та споживачів.

Національний банк України відіграє важливу роль у підтримці та розвитку FinTech. Зокрема, регулятор визнає важливість FinTech як стратегічного напрямку розвитку фінансової системи України і активно займається його підтримкою та стимулюванням. Для цього Національний банк України впроваджує низку заходів:

1) Створення сприятливого регуляторного середовища. НБУ активно працює над створенням та вдосконаленням нормативно-правової бази, що регулює діяльність FinTech-компаній. Це включає розробку правил та стандартів, які сприяють інноваціям, а також забезпечують безпеку та захист прав споживачів фінансових послуг.

2) Сприяння фінансовій інклюзії. Нацбанк підтримує розвиток FinTech-послуг, які сприяють доступності фінансових послуг для широкої громадськості. Це включає розробку механізмів електронних платежів, мікрокредитування та інших інструментів, що допомагають покращити фінансову грамотність та забезпечити доступ до фінансових ресурсів.

3) Співпраця з FinTech-компаніями. Національний банк України активно співпрацює з фінансовими технологічними компаніями, забезпечуючи їм підтримку та консультативну допомогу. Це сприяє залученню інноваційних рішень у фінансову систему та сприяє її модернізації.

4) Формування інноваційної екосистеми. Регулятор активно сприяє створенню сприятливих умов для розвитку інноваційної екосистеми, яка включає універсальність FinTech як стратегічного напрямку розвитку фінансової системи.

Так, за підсумками Звіту про реалізацію Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року за 2021 рік [1], серед ТОП-досягнень НБУ можна відмітити (рис.1).

НБУ приєднався до Глобальної мережі фінансових інновацій (GFIN)	Прийнято Закон України "Про платіжні послуги"	Створено Фонд розвитку інновацій	Підготовлено базові моделі для запровадження в Україні міжнародного стандарту ISO 20022
Створено дорожню карту реалізації регуляторної "пісочниці" НБУ	Затверджено Стратегію кібербезпеки України	Розроблено за участю НБУ законопроект "Про віртуальні активи"	Розроблено Концепцію розвитку інноваційних наглядових та регуляторних технологій
Система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів під час надання адмінпослуг (Трембіта) введена в промислову експлуатацію	Запроваджено нові моделі ідентифікації, верифікації даних особи за допомогою інтегрованої системи електронної ідентифікації (ICEI)	Проведено Всеукраїнську інформаційну кампанію із безпеки готівкових розрахунків та інформаційну кампанію з протидії платіжному шахрайству	Підвищено доступність РРО для МСП

Рис. 1. ТОП-досягнення НБУ щодо реалізації Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року за 2021 рік

При цьому, головними ініціативами Національного банку України у підтримці FinTech є:

- Створення сприятливого регуляторного середовища для розвитку інноваційних фінансових технологій шляхом прийняття відповідних законодавчих актів та нормативних документів.

- Запровадження програм та конкурсів, спрямованих на підтримку стартапів і компаній у сфері FinTech. Так, у травні 2023 р. у межах програми Start Path Ukraine, яку за підтримки Національного банку України та Міністерство цифрової трансформації України реалізовує компанія Mastercard, було обрано п'ять українських фінтехів. Вони отримують нові можливості для розвитку, що в майбутньому сприятиме відновленню економіки України. Ці інноваційні стартапи, що працюють над сервісами для віддаленої ідентифікації, онлайн-кредитування, автоматизації звітності для фінмоніторингу, а також над рішеннями для малого та середнього бізнесу, протягом шести місяців матимуть доступ до ресурсів, менторського супроводу і можливостей нетворкінгу з провідними світовими експертами [2].

- Встановлення партнерських відносин з фінансовими технологічними компаніями для спільного розвитку і впровадження інноваційних проектів.

Серед основних напрямків співпраці Національного банку України з FinTech-компаніями можна виділити:

- ✓ Розробка спільних проектів у галузі цифрового банкінгу, електронних платежів та інших інноваційних рішень.

- ✓ Підтримка ініціатив з використання блокчейн-технологій для забезпечення безпеки та надійності фінансових операцій.

- ✓ Сприяння впровадженню електронних ідентифікаторів та цифрових підписів для забезпечення захисту персональних даних та конфіденційності.

Національний банк України активно втілює ініціативи з розвитку українського фінтеху, адже передбачає значний вплив FinTech компаній на подальшу цифровізацію та швидке післявоєнне відновлення економіки України. Проявлятиметься цей вплив в таких сферах:

1. Посилення доступності фінансових послуг. FinTech компанії забезпечують зручний доступ до фінансових послуг через мобільні додатки та онлайн-платформи, що сприяє розвитку електронної комерції та фінансової включеності.

2. Збільшення ефективності фінансових операцій. Використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект і аналітика даних, дозволяє автоматизувати та прискорити процеси в галузі платежів, кредитування та управління фінансами.

3. Розвиток інноваційних рішень. FinTech компанії впроваджують новаторські рішення, такі як розподілені реєстри та криптовалюти, що сприяє цифровізації економіки та розширенню можливостей для бізнесу.

4. Підтримка підприємництва та стартапів. FinTech компанії активно співпрацюють з підприємцями та стартапами, надаючи їм фінансову підтримку,

консультації та інфраструктуру для розвитку їхніх інноваційних проектів.

5.Залучення іноземних інвестицій. Успішні FinTech компанії привертають інтерес іноземних інвесторів, що сприяє притоку капіталу в українську економіку і стимулює її розвиток.

6.Підтримка цифрової інфраструктури. FinTech компанії сприяють розвитку цифрової інфраструктури, включаючи електронні платежі, електронну ідентифікацію та цифрові підписи, що стимулює розширення електронних сервісів та покращує ефективність бізнесу.

Висновок: Розвиток FinTech в Україні має великий потенціал для модернізації фінансової системи та поліпшення доступу до фінансових послуг. Національний банк України відіграє активну роль у підтримці та розвитку FinTech, сприяючи створенню сприятливих умов для інноваційних проектів та співпраці з фінансовими технологічними компаніями. Національний банк вважає подальший розвиток цифрових фінансів одним із пріоритетних і ключових напрямів, тому навіть в умовах війни упродовж 2022 року тривала робота над втіленням у життя Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [3]. Заходи Національного банку України спрямовані на забезпечення стабільності та безпеки фінансової системи, одночасно стимулюючи інноваційний розвиток FinTech. Це сприяє покращенню фінансової доступності для населення та підприємств, спрощенню фінансових операцій і підвищенню рівня фінансової грамотності в країні.

Література:

1.Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року за 2021 рік [електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-realizatsiyu-strategiyi-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku-za-2021-rik>

2.Офіційна Facebook сторінка Національного банку України [електронний ресурс]. URL: <https://cutt.ly/pwqSpn0R>

3.Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku>

Наталія Дудченко – к.е.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

У сучасному світі технології швидко проникають у різні сфери нашого життя, а фінансова галузь не є винятком. Розмови про цифрові активи, такі як криптовалюти, блокчейн та інші цифрові форми власності, стають все більш

актуальними. Україна не залишається осторонь цього процесу та активно працює над розвитком цифрових активів у своїй країні.

Одним з ключових аспектів розвитку цифрових активів в Україні є зростання інтересу до цих новаторських фінансових інструментів. Завдяки доступності інформації та популяризації цифрових активів, все більше українців проявляють інтерес до їх використання. Криптовалюти, такі як Bitcoin та Ethereum, зарекомендували себе як надійні та інноваційні форми інвестицій. Це сприяє росту їх використання в різних сферах економіки та фінансів, включаючи торгівлю, інвестування та переказ грошей.

З метою ефективного розвитку ринку цифрових активів, уряд України активно впроваджує законодавчі зміни. Одним з найважливіших кроків було прийняття Закону "Про валюту та валютні операції" [1], який визначив правову базу для використання криптовалют в країні. Це стимулює розвиток інфраструктури для обміну та зберігання цифрових активів, а також забезпечує правовий захист інвесторів та користувачів цих активів.

Помітну роль у розвитку цифрових активів в Україні відіграє також Національний банк України (НБУ). Він активно досліджує можливості використання технології блокчейн у фінансовій системі країни. Впровадження блокчейн-технології може сприяти збільшенню ефективності фінансових операцій, покращенню системи ідентифікації та захисту даних, а також зменшенню витрат на операційні процеси [2].

Однак, разом з усіма перевагами, пов'язаними з розвитком цифрових активів, виникають і певні ризики. Уряд України активно працює над забезпеченням безпеки та захисту інвесторів на ринку цифрових активів. Регуляторні органи та фінансові установи співпрацюють, щоб запровадити ефективну систему контролю та нагляду, а також усунути можливі фінансові злочини, пов'язані з використанням цифрових активів.

Розвиток цифрових активів в Україні має великий потенціал для покращення фінансової системи та стимулювання економічного зростання. Активна підтримка уряду, розробка сучасної законодавчої бази та впровадження нових технологій дозволять країні зайняти своє місце в глобальному ринку цифрових активів. Важливо продовжувати просувати цей процес, забезпечуючи безпеку та стабільність фінансової системи, а також сприяючи інноваціям та розвитку сучасних технологій.

Одним з напрямків розвитку цифрових активів в Україні є стимулювання створення та розвитку стартапів, пов'язаних з цифровими технологіями. Уряд та інвестиційні фонди активно надають фінансову та інфраструктурну підтримку для молодих компаній, що працюють над інноваційними проектами у сфері цифрових активів. Це сприяє залученню талановитих молодих фахівців, створенню робочих місць та розвитку високотехнологічного сектора економіки.

Україна також активно співпрацює з міжнародними партнерами та організаціями з метою обміну досвідом та впровадження найкращих практик у сфері цифрових активів. Це допомагає побудувати довіру та привернути іноземні інвестиції в український ринок цифрових активів. Такі партнерства також

сприяють розширенню міжнародного розмаїття та інтеграції українських цифрових активів у глобальні фінансові та технологічні екосистеми [3].

Крім того, уряд України активно працює над покращенням освітньої системи у сфері цифрових активів. Введення спеціалізованих курсів та програм навчання дозволяє підготувати кваліфікованих фахівців, які зможуть працювати у цьому секторі. Забезпечення належного рівня освіти та навчання сприятиме розвитку інноваційних проектів та конкурентоспроможності українських компаній у глобальному масштабі.

Так, розвиток цифрових активів в Україні є перспективним. Україна виявляє значний інтерес до цифрових технологій та інноваційного розвитку. Уряд та регуляторні органи активно працюють над створенням сприятливого середовища для розвитку цифрової економіки та блокчейн-технологій.

Крім того, Україна активно розвиває блокчейн-технології та смарт-контракти. В країні діють ряд ініціатив та стартапів, які працюють над впровадженням блокчейн-рішень в різних галузях, включаючи фінанси, логістику, громадські послуги та інше.

Уряд також підтримує розвиток інноваційних технологій шляхом створення спеціальних IT-кластерів, інкубаторів та акселераторів, які сприяють стартапам та молодим компаніям у розробці та впровадженні цифрових рішень.

Зростаючий інтерес до цифрових активів в Україні також сприяє залученню іноземних інвестицій у сферу блокчейн-технологій та криптовалют. Це може стимулювати розвиток інфраструктури, технологічних рішень та інноваційних проектів в країні [4].

Варто зазначити деякі конкретні аспекти, які підсилюють цю перспективу:

1. Інноваційний потенціал: Україна має велику кількість талановитих IT-спеціалістів і програмістів, що створює сприятливі умови для розвитку технологій, включаючи блокчейн і цифрові активи. Багато українських стартапів вже працюють над інноваційними рішеннями у цій галузі.

2. Підтримка уряду: Український уряд виявляє активний інтерес до цифрових активів і блокчейн-технологій. Він займається створенням сприятливого регуляторного середовища, спрямованого на підтримку розвитку цифрової економіки та створення сприятливих умов для розміщення стартапів та інноваційних проектів.

3. Розвиток фінансового сектору: Фінансові установи в Україні поступово досліджують можливості використання блокчейн-технологій і цифрових активів для оптимізації процесів, включаючи платежі, перекази коштів та емісію цифрових активів. Це стимулює розвиток цифрової фінансової інфраструктури та відкриває нові можливості для українських підприємств і користувачів.

4. Міжнародне співробітництво: Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та партнерами з питань розвитку цифрових активів. Це дозволяє впроваджувати найкращі практики, отримувати підтримку та привертати іноземні інвестиції в цю сферу.

5. Економічний потенціал: Україна має великий внутрішній ринок та широку глобальну діаспору, що може стати підґрунтям для використання цифрових активів у сферах торгівлі, фінансів та інших галузях.

У світлі цих факторів, розвиток цифрових активів в Україні має потенціал стати однією з ключових галузей, що сприятиме інноваційному розвитку економіки та покращенню життя громадян [5].

Загалом, перспективи розвитку цифрових активів в Україні є обіцяючими, і ця галузь може мати значний вплив на економіку та інноваційний потенціал країни.

Література:

1. ЗУ "Про валюту та валютні операції" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
2. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zosereditsya-na-opratsyuvanni-troh-mojlivih-variantiv-vikoristannya-e-grivni>
3. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf
4. <https://mautic.appau.org.ua/asset/166:proekt-nacprogrami-klasternogo-rozvitku-do-2025-v1pdf>
5. <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

Ксенія Міленко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Леся Бережна

Черкаський державний технологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з характерних особливостей успішного керування підприємством є прийняття вдалих управлінських рішень. Прийняття управлінських рішень передбачає формування певного уявлення про систему управління і процесів, що в ній відбуваються. Основним інструментальним та ефективним методом такого формування є метод моделювання – спосіб теоретичних і практичних дій, спрямованих на створення й використання образу реального об'єкта (моделі), що відбиває основні властивості об'єкта і заміщує його в ході дослідження. Вивчення та прогнозування економічних процесів з використанням комп'ютерної техніки, програмного забезпечення та інтелекту експертів може

сприяти вдосконаленню господарської діяльності без значних фінансових витрат.

Теоретичні і практичні питання використання економіко-математичних методів в управлінні економічними процесами досліджували такі вітчизняні і зарубіжні вчені-економісти: Бондаренко М. І., Бурденюк І. І., Вітлінський В. В., Власов М. П., Грабовецький Б. Є., Кузьменко О. В., Скрипка Т. О., Шеремет А. Д.

Однак, для того, щоб суб'єкти господарювання мали змогу використовувати ЕММ в умовах нестабільної економічної ситуації та під час змін чинного законодавства, потрібно і надалі досліджувати і розвивати математичне моделювання.

Важливо пам'ятати, що моделі-це лише спрощене представлення реальних подій, ситуацій та управлінських обставин, які відбуваються в системі. Існує кілька причин для використання моделей:

- складність реального об'єкта управління (існує багато факторів, що впливають на процеси в системі та їх динамічність);
- неможливість експериментування (існує багато управлінських ситуацій, коли потрібно приймати рішення, але експериментування неможливе)
- управління, орієнтоване на майбутнє (неможливо спостерігати і безпосередньо досліджувати явища, які необов'язково відбудуться). [3]

Економіко-математичні моделі дають змогу логічно впорядкувати складні та іноді нечітко визначені факти, пов'язані з проблемами прийняття рішень, у чітку схему та детально проаналізувати їх. Такий аналіз дає можливість шукати та оцінювати альтернативні варіанти функціонування економічної системи та прогнозувати наслідки управлінських рішень.

Економічним системам притаманна низка властивостей, які необхідно враховувати в їх моделюванні. Серед цих властивостей зазначено такі:

- цілісність системи;
- динамічність економічних процесів;
- невизначеність щодо розвитку економічних явищ;
- неможливість ізолювати економічну систему від зовнішнього середовища. [2]

Практичні завдання економіко-математичного моделювання містять: аналіз економічних об'єктів і процесів; прогнозування розвитку економічних процесів; прийняття управлінських рішень на всіх рівнях ієрархії управління.

Основними етапами вирішення цих завдань є:

1. Формулювання проблеми (економічної задачі). На цьому етапі необхідно визначити суть питання, виявити найважливіші характеристики модельованого об'єкта, вивчити його структуру і дослідити його взаємозв'язок із зовнішнім середовищем.

2. Економіко-математичне моделювання. На цьому етапі необхідно формалізувати економічну проблему, тобто виразити її у вигляді конкретних математичних співвідношень, для чого вводяться моделюючі змінні, критерії якості, обмеження тощо.

3. Підготовка даних. Оскільки для вирішення економічних проблем недостатньо лише пасивного збору даних, для підготовки інформації використовуються теорія ймовірностей та статистичні методи, наприклад, для групування даних та оцінки ймовірностей.

4. Розв'язання проблеми чисельно. На цьому етапі розробляються алгоритми для обчислення задач за допомогою числових методів, пишуться комп'ютерні програми та проводяться розрахунки.

5. Аналіз результатів. На цьому етапі насамперед перевіряється, чи відповідають отримані результати суті моделі (перевірка моделі) та чи відповідають дані, отримані на основі моделі, фактичним даним (перевірка моделі).

6. Прийняття управлінських рішень на основі отриманих результатів. [1]

Ефективність моделі може бути знижена дією низки таких потенційних похибок:

– невірогідних вихідних припущень. Від точності припущень, їх якості й достовірності залежить практична цінність моделі. Наприклад, модель прогнозування потреб щодо запасів втрачає свою цінність, якщо неточні прогнози збуту готової продукції;

– інформаційних обмежень. Напевно, основною причиною невірогідності вихідних припущень є обмежені можливості в одержанні необхідної інформації[2].

Очевидно, що точність моделей визначається точністю інформації стосовно проблем. Ось чому побудова моделі найбільш важка в умовах невизначеності. У ситуаціях, коли необхідна інформація настільки невизначена, що її важко одержати й забезпечити надійність, управлінцю, можливо, доцільніше вдатися до інших дій: покластися на власний досвід, інтуїцію, пошукати аналоги, залучити експертів тощо.

До основних ознак, за якими можна класифікувати економіко-математичні моделі, належать:

- цільове призначення (теоретичні, прикладні);
- ступінь агрегування (макроекономічні, мікроекономічні);
- спрямування (балансові, трендові, оптимізаційні, імітаційні);
- підхід до вивчення системи (дескриптивні, нормативні);
- фактор часу (статичні, динамічні);
- характер інформації (детерміновані, недетерміновані);
- характеристика математичного апарату, який застосовується в моделях (дослідження операцій, математичного програмування, кореляційно-регресійні, теорії масового обслуговування, сіткового планування й управління тощо) [3].

Для розв'язування задач економіко-математичного моделювання застосовують певні методи відповідно до характеру задачі й типу моделі.

Економіко-математичні методи:

– економічна кібернетика (системний аналіз, теорія управління системами тощо);

- математична статистика та економетрика (кореляція, регресія, фактори, індекси тощо);
- прийняття оптимальних рішень (математичне програмування, дослідження операцій тощо);
- ринкова економіка (оптимальне ціноутворення та планування, оптимальне функціонування фірм, конкуренція тощо);
- експериментальні дослідження економічних явищ (імітаційне моделювання) [2].

Потрібно зазначити, що результати кількісного аналізу, отримані за допомогою відповідних економіко-математичних моделей, не можуть бути єдиною основою для прийняття управлінських рішень.

Не зважаючи на те, що кількісний аналіз відіграє важливу роль у прийнятті управлінських рішень, завжди будуть інші фактори, які не піддаватимуться математичному аналізу, тому не можна буде створити таку модель, щоб одержати обґрунтовану інформацію. Управлінські рішення завжди будуть прийматися людиною, а числові розрахунки, графіки і моделі будуть лише підґрунтям цих рішень.

Отже, економіко-математичне моделювання-це метод дослідження та прогнозування економічних процесів, який дозволяє без значних матеріальних витрат покращити управління господарськими операціями, використовуючи комп'ютерну техніку, програмне забезпечення та інтелектуальний потенціал експертів.

Основними перевагами економічних моделей управління є можливість оперативно аналізувати фінансовий розвиток та виконання фінансових стратегій підприємства.

Література:

1. Бурденюк І. Теоретичні аспекти економіко-математичного моделювання інноваційних процесів розвитку підприємства / І. Бурденюк // Вісник Львівського університету: сер. економічна . – 2013 .
2. Кузьменко О.В. Теоретичне підґрунтя моделювання економічних процесів: Репринтне видання // О.В. Кузьменко. – ДВНЗ "УАБС НБУ", Суми. – 2014. – 90 с.
3. Журавльова Г.П. Методологія дослідження економічних процесів/ Методи викладання - 2004. – 115 с.

УДК 336.717.4

Неусмехова А.С. – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доцент Ю.С. Худолій

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

СУЧАСНИЙ СТАН БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Безготівкові розрахунки – це розрахунки, які здійснені без участі готівки. Частіше здійснюються через банк або електронні додатки. Вони мають велике значення для національної економіки, зокрема, допомагають зменшити частку тіньової економіки та сприяють стійкості грошового обігу.

Розвиток безготівкових розрахунків з кожним роком стає більш інноваційним. Численні переваги та незначні недоліки приваблюють населення переходити на онлайн-банкінг. Онлайн-банкінг – дистанційне банківське обслуговування, що дає змогу здійснювати безготівкові банківські операції через інтернет. Він дозволяє :

- 1) отримати доступ до усіх рахунків 24/7;
- 2) купувати та продавати валюту;
- 3) вести особистий бюджет та відстежувати витрати;
- 4) погашати кредити.

Одним з основних напрямків діяльності Національного банку України на сьогодні є вдосконалення Національної системи масових електронних платежів, що базуються на використанні банківських пластикових карток. Свою задачу Національний банк України бачить у зменшенні обсягів готівкових грошей в обігу і тим самим призупинення процесу надмірного наростання готівкової маси.

Аргументи, які запевняють, що безготівкові розрахунки корисні.

- Розрахунки цілодобово. Якщо маєте обмежений час, а треба погасити комунальні послуги, то ось вам «чарівна паличка» – cashless. Безготівково розрахуватися можна в будь-який момент, незважаючи на місце та час.

- Надійне збереження. Зберігання коштів вдома не є безпечним. На заміну цього існує банк, точніше банківська картка. З нею ви маєте доступ до грошей в будь-який час. Окрім того, гроші на картці на відміну від паперових, не псуються – не рвуться і не зношуються.

- Гігієна. Замислившись скільки людей тримало купюру в руках, стає навіть страшно. Десятки, можливо сотні. А ви впевнені, що у кожного з них були чисті руки? Найвірогідніше, що було якраз навпаки. А от вашу банківську картку, крім вас, точно ніхто більше не чіпав.

- Решта не потрібна. З безготівковими розрахунками можна назавжди забути такі фрази як «ой, а в нас немає решти», «пошукайте, будь ласка, дрібні

купюри» чи «а 50 копійок у вас раптом немає?». З картки зніметься саме стільки коштів, скільки потрібно – копійка в копійчку.

- Розвиток економіки. Розширення сфери безготівкових розрахунків сприяє прозорості платежів та економічному росту держави.
- Безпека. Гроші мають властивість губитися, а рахунок в банку ні. Якщо ви навіть і втратили карту, то її відразу можна заблокувати та гроші залишаться непошкодженими.

Національний банк України відзначив, що у травні-грудні 2022 року, кількість операцій з використанням безготівкових розрахунків становить 5 599,2 млн.грн, а загальна сума – 5 058,2 млрд. грн. У порівнянні з 2021 роком, сума збільшилася на 40,5 %, а за кількістю на 1,4 %. Більшість операцій з платіжними картками в Україні у травні – грудні минулого року були безготівковими. Частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою становила 69% у загальній сумі операцій із платіжними картками в Україні у травні – грудні 2022 року (за аналогічний період 2021 року цей показник становив 60%).

Завдяки безготівковим платежам можна спостерігати стрімкий розвиток економіки загалом.

Напрями розвитку безготівкових розрахунків в Україні:

- а) проводяться заходи з метою поширення безготівкових розрахунків з використанням платіжних засобів;
- б) створюються заходи для підвищення фінансової грамотності населення і сфери;
- в) використання платіжних пластикових карток;
- г) переводяться на зарплатні проекти майже всі державні установи;
- д) покращується оплата комунальних послуг, податків тощо через електронні мобільні додатки;
- е) вдосконалюються інформаційні та платіжні технології;
- ж) підвищується безпека та кіберзахист безготівкових розрахунків.

Отже, можна зазначити, що безготівкові розрахунки є набагато перспективнішими ніж готівкові, адже тут йдеться не лише про час та безпечність, а й про економіку країн. В подальшому, на нашу думку, частка готівкових операцій буде зведена до мінімуму.

Література:

1. Безготівкові розрахунки. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash> (дата звернення: 17.05.2023).
2. Безготівкові розрахунки: топ-10 переваг над готівкою. *Блог iPay.ua*. URL: <https://blog.ipay.ua/uk/bezgotivkovi-rozrahunky-top-10-perevag-nad-gotivkoju/> (дата звернення: 16.05.2023).
3. *Головна сторінка IRChNUT*. URL: <http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/25573/Колоток%20%20M.%20O..pdf> (дата звернення: 17.05.2023).
4. #Cashless. URL: <https://promo.bank.gov.ua/cashless/> (дата звернення: 15.05.2023).

**Вікторія Чернодобравська – здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти**

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТА СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ЗАВДАНЬ

Застосування економіко-математичного моделювання та сучасних інформаційних технологій має великий потенціал для вирішення актуальних фінансових завдань [1]. Ось деякі приклади:

1. Прогнозування фінансових показників: Економіко-математичні моделі можуть використовуватись для прогнозування фінансових показників, таких як продажі, дохід, прибуток та інші. Це може допомогти компаніям розробити бізнес-плани, стратегії зростання і прийняття рішень щодо інвестицій.

2. Оптимізація портфеля інвестицій: Економіко-математичне моделювання може бути застосоване для оптимізації портфеля інвестицій. Воно дозволяє аналізувати різні варіанти розподілу інвестицій між різними активами з метою досягнення найкращого співвідношення ризику і доходності.

3. Ризиковий аналіз: Економіко-математичні моделі можуть бути використані для аналізу ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями. Вони дозволяють оцінити ймовірність виникнення певних ризиків та їх вплив на фінансові результати. Це допомагає компаніям приймати обґрунтовані рішення з урахуванням ризиків.

4. Фінансовий аналіз: Економіко-математичне моделювання може бути застосоване для аналізу фінансових даних компаній. Воно дозволяє проводити фінансовий аналіз, виявляти зв'язки між різними фінансовими показниками і визначати фактори, що впливають на фінансову продуктивність.

5. Автоматизація фінансових операцій: Сучасні інформаційні технології, такі як блокчейн, штучний інтелект та автоматизація процесів, можуть бути використані для автоматизації фінансових операцій. Наприклад, смарт-контракти на базі блокчейну можуть забезпечити автоматичне виконання угод із фінансовими активами.

6. Розробка торгових стратегій: Економіко-математичне моделювання може бути використане для розробки торгових стратегій на фінансових ринках. Воно дозволяє аналізувати ринкові тренди, прогнозувати цінові рухи та розробляти оптимальні стратегії купівлі-продажу фінансових активів.

Застосування економіко-математичного моделювання та сучасних

інформаційних технологій значно полегшує аналіз фінансових даних, допомагає в прийнятті обґрунтованих рішень та забезпечує більш ефективне управління фінансовими ресурсами [2].

Існує багато джерел інформації, які можуть бути використані для економіко-математичного моделювання та розв'язання фінансових завдань. Ось декілька основних джерел, на які можна покладатися:

- **Фінансові дані та звіти компаній:** Це включає річні звіти, квартальні звіти, звіти про прибутки та збитки, баланси компаній. Ці дані можна отримати з публічних джерел, таких як фінансові регулятори, біржові платформи або веб-сайти компаній.

- **Фінансові новини та аналітика:** Інформація про фінансові ринки, події та тренди може бути отримана через фінансові новини, спеціалізовані видання, блоги, фінансові аналітичні компанії та провідні видавництва.

- **Дані про ринкові ціни та індекси:** Інформацію про ціни акцій, валютні курси, процентні ставки, товарні ціни тощо можна отримати з фінансових бірж, банківських систем, фінансових аналітичних платформ та провайдерів даних.

- **Економічні дані та статистика:** Економічні дані, такі як ВВП, інфляція, безробіття, обсяги виробництва тощо, можна отримати з офіційних джерел, таких як національні статистичні служби, центральні банки, міжнародні організації, наприклад, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Всесвітній банк (ВБ) [3].

- **Фінансові бази даних та аналітичні платформи:** Існують спеціалізовані фінансові бази даних та аналітичні платформи, які надають доступ до різноманітної фінансової інформації, таких як Bloomberg, Thomson Reuters Eikon, FactSet, S&P Capital IQ тощо. Вони надають широкий спектр фінансових даних, інструментів аналізу та моделювання.

- **Академічні дослідження та наукові статті:** В академічних джерелах, таких як журнали, конференції, академічні бази даних (наприклад, JSTOR, ScienceDirect, SSRN), можна знайти наукові статті та дослідження з економічного моделювання, фінансової аналітики та інформаційних технологій.

Ці джерела інформації можуть бути використані окремо або в комбінації для забезпечення необхідних даних та аналітичної інформації для вирішення фінансових завдань та економіко-математичного моделювання.

Література:

1. Романішин В.В. Прогнозування поведінки фінансових ринків з використанням машинного навчання. М-во освіти і науки України, Харків. нац. ун-т радіоелектроніки. – Харків, 2021. – 76 с.

2. Організація автоматизованого обліку фінансово-розрахункових операцій [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buklib.net/books/27801/>

3. Світовий банк [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>

УДК 336.71:659(477)

Тетяна Шевкоплясова – здобувач вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Тетяна Тардаскіна

Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку

ІМІДЖ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Посилення конкуренції у банківській сфері стає дедалі більше очевидним, оскільки комерційні банки надають схожі банківські продукти та послуги. У конкурентній боротьбі виграє той комерційний банк, який активно впливає на формування свого корпоративного іміджу. Корпоративний імідж є важливою складовою маркетингової політики будь-якого комерційного банку.

Стабільному розвитку комерційного банку сприяє його позитивний корпоративний імідж, який підвищує його конкурентоспроможність у банківській сфері, посилює ринкові позиції, приваблює цільову аудиторію [1].

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних засад оцінки та формування корпоративного іміджу комерційного банку в умовах цифрової трансформації та розвитку сфери Fintech.

Досліджено сучасний стан та особливості розвитку корпоративного іміджу найбільших комерційних банків України. З дослідження бачимо серед характеристик, що формують репутацію банку, найбільший вплив має сприйняття банку як надійного, що забезпечує 27% загальної оцінки репутації банку. Далі йдуть оцінка роботи персоналу банку (14%) і престижність банку (14%). Також важливими є відкритість банку, виконання зобов'язань перед клієнтами, сучасність, чесне поводження і сприйняття банку як лідера. «Райффайзен Банк Аваль» та «Приватбанк» сприймаються переважно як лідери ринку з великою мережею відділень та банкоматів. «Ощадбанк» та «Укрсоцбанк» частіше за інших сприймаються як прості і відкриті банки. Решта банків «УкрСиббанк», «Укрексімбанк» сприймаються як молоді та сучасні банки [2].

Проаналізовано існуючі методи оцінки корпоративного іміджу комерційного банку, а саме: метод семантичного диференціалу, метод використання шкали сумарних оцінок, метод використання шкали Степела та класичний метод експертних оцінок. Обґрунтовано методичний підхід щодо оцінки та створення корпоративного іміджу комерційного банку, використовуючи метод експертних оцінок.

На основі даного методичного підходу проведена оцінка корпоративного іміджу АТ «УкрСиббанк» [3]. Стан корпоративного іміджу АТ «УкрСиббанк» за шкалою оцінки от 1 до 5 (мінімальне значення – 1, максимальне значення

позитивного іміджу – 5). За проведеними розрахунками отримали оцінку 4,15 балів з 5 можливих. Відхилення складає 17,0 %. Це свідчить про те, що потрібно впроваджувати заходи щодо підвищення корпоративного іміджу АТ «УкрСиббанк» особливо в умовах жорсткої конкуренції на ринку банківських продуктів та послуг.

На основі проведеної оцінки іміджу та ділової активності комерційного банку визначимо рекомендації щодо формування позитивного корпоративного іміджу комерційного банку АТ «УкрСиббанк» в умовах цифровізації.

Для підвищення іміджу комерційного банку дієвим засобом є впровадження сучасних цифрових банківських продуктів та послуг в умовах цифрової трансформації та розвитку сфери Fintech. Сучасні цифрові банківські послуги та продукти сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності комерційного банку, дають можливість розширити цільову аудиторію, тобто залучати нових клієнтів, скорочувати витрати щодо обслуговування клієнтів та підвищувати імідж комерційного банку. В умовах цифрової трансформації значно підвищується якість сучасних банківських продуктів та послуг.

Цифровізація комерційних банків повинна охопити наступні напрями розвитку: дистанційна ідентифікація особистості; електронні платежі; штучний інтелект та великі дані і їх аналіз.

Література:

1. Лютий І.О., Солодка О.О. Банківський маркетинг. К.: центр учбової літератури, 2010. – 776 с.

2. Звіт про фінансову стабільність НБУ.
URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4 (дата звернення 1.05.2023).

3. Річний звіт АТ «УкрСиббанк» за 2022 рік.
URL:<https://ukrsibbank.com/about-bank/financial-documents/financial-reports/> (дата звернення 2.05.2023).

СЕКЦІЯ 7. Причини кризових процесів фінансової системи України та можливості їх нівелювання

Анна Бігун – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

КРИЗОВІ ПРОЦЕСИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Кризові процеси в фінансовій системі України можуть мати різні причини, оскільки фінансова система складається з багатьох складових, які взаємодіють між собою. Ось декілька загальних причин кризових процесів, які можуть впливати на фінансову систему України: макроекономічні фактори; недостатня регуляція та нагляд; кредитний ризик та проблеми банківської системи; корупція та недоброчесна поведінка.

Зміни в макроекономічних умовах, таких як спад економічного зростання, інфляція, зовнішньоекономічні шоки або невірогідність політичної ситуації, можуть створити негативні наслідки для фінансової системи. Рівень економічного зростання має велике значення для фінансової системи. Високий рівень економічного зростання сприяє збільшенню доходів, споживчої активності та інвестицій, що підтримує позитивний розвиток фінансового сектору. Зворотно, низький рівень економічного зростання може призвести до скорочення попиту на фінансові послуги і зменшення доходів фінансових установ. Висока інфляція може позначитися на фінансових установах шляхом зменшення покупної спроможності грошей, збільшення вартості позик та збитків від поганого управління ризиками. Це може створити невпевненість серед інвесторів і споживачів, що впливає на фінансову стабільність. Великий бюджетний дефіцит і зростаючий громадський борг можуть мати негативний вплив на фінансову систему. Високий бюджетний дефіцит може призвести до збільшення державного позичкового завантаження і підвищення рівня відсотків, що платяться з бюджету на обслуговування цього боргу. Це може зменшити доступність кредитування для приватного сектору та підвищити ризик фінансових труднощів [1].

Недостатня регуляція та нагляд в фінансовій системі можуть створювати ризики і проблеми, які загрожують її стабільності. Неспроможність встановлення ефективних регуляторних політик, якщо влада не забезпечує належне встановлення і здійснення регуляторних політик і правил для фінансового сектору, це може призвести до нездатності установ виявляти та управляти ризиками. Відсутність ефективних регуляторних рамок може сприяти

недобросовісній поведінці, розкраданню, фінансовим злочинам та іншим негативним практикам.

Кредитний ризик і проблеми банківської системи відіграють важливу роль у фінансовій стабільності країни. Кредитний ризик виникає, коли боржник не здатен повернути позику або не виконує свої зобов'язання з платежів вчасно. Це може стати проблемою для банків та інших кредитних установ, оскільки вони стикаються з можливістю несплати кредиту і втрати фінансових коштів. Надмірний кредитний ризик може вплинути на фінансову стійкість банківської системи та призвести до кризи. Банки мають активи, такі як позики та інвестиції, які становлять їх основний джерело доходу. Проблеми в активних позиціях банку, такі як велика кількість поганої якості позик або неспроможність реалізувати інвестиції, можуть призвести до збитків та недостатності капіталу для покриття цих збитків. Це може зіпсувати фінансовий стан банку та підірвати довіру клієнтів та депозиторів [2].

Корупція є серйозною проблемою в фінансовій системі України, і вона має негативний вплив на економічний розвиток, довіру до фінансових установ та стабільність системи. Корупція може сприяти відмиванню грошей, коли незаконно отримані кошти або прибуток використовуються для легалізації через фінансові установи. Це підриває законність та авторитет фінансової системи, сприяє фінансуванню тероризму та іншим незаконним діям. Корупція може призводити до недостатньої прозорості та відповідальності в фінансовій системі. Непрозорі угоди, таємні операції та відсутність відповідальності за неправомірні дії сприяють корупційним схемам та зменшують довіру до фінансових установ. Корупція може мати вплив на кредитну політику банків та алокацію ресурсів в економіці. Корумповані посадовці та інші особи можуть отримувати пільгові кредити або доступ до ресурсів, ушкоджуючи рівні умов та справедливу конкуренцію. Це може позначитися на здатності фінансової системи підтримувати економічний розвиток і фінансування потреб реального сектора.

Для нівелювання кризових процесів у фінансовій системі України необхідно вживати широкого спектру заходів. Ось декілька можливостей для нівелювання кризових процесів:

1. Посилення регуляції та нагляду: Необхідно підвищити ефективність регуляції та нагляду над фінансовими установами. Це означає вдосконалення законодавства, зміцнення наглядових органів і забезпечення їх незалежності. Додаткова увага повинна бути приділена контролю за ризиками, виявленню та запобіганню корупції.

2. Покращення прозорості та відповідальності: Важливо забезпечити більшу прозорість в діяльності фінансових установ та публічному розкритті інформації. Це включає розкриття фінансової звітності, правил і процедур, а також забезпечення відповідальності за неправомірні дії.

3. Зміцнення капіталізації та ліквідності: Фінансові установи повинні мати достатню капіталізацію та ліквідність для покриття можливих збитків і непередбачуваних ситуацій. Важливо забезпечити, щоб банки мали належний рівень капіталу та дотримувалися вимог щодо ліквідності.

4. Реформа антикорупційної політики: Ефективна боротьба з корупцією є ключовим фактором для стабілізації фінансової системи. Необхідно запроваджувати системні реформи, включаючи зміцнення правоохоронних органів, створення незалежних антикорупційних органів [3].

Отже, підсумовуючи, кризові процеси в фінансовій системі України можуть бути викликані різними факторами, включаючи недостатню регуляцію та нагляд, корупцію, недостатню капіталізацію та ліквідність. Ці процеси загрожують стабільності та розвитку фінансової системи.

Для нівелювання кризових процесів необхідно вживати комплексні заходи, такі як посилення регуляції та нагляду, покращення прозорості та відповідальності, зміцнення капіталізації та ліквідності фінансових установ, а також реформування антикорупційної політики. Це допоможе забезпечити більш стійку та довірчу фінансову систему, що сприятиме економічному розвитку України.

Література:

1. Карпенко О. М., Козловська Ю. О., Ремінь Ю. І. Фінансова система України: стан, проблеми, перспективи. - К.: КНЕУ, 2018.
2. Мельник О. О. Фінансовий ринок України: стан та перспективи розвитку. - К.: Видавництво Логос, 2016.
3. Золотарьов В. І. Фінансова система України: структура, функції, реформування. - К.: КНЕУ, 2012.
4. Михальчишин О. М. Фінансові кризи: причини, наслідки, протидія. - К.: Видавництво НУХТ, 2017.
5. Дорошенко Ю. М., Єрмоленко О. О. Регулювання фінансового ринку в Україні: стан, проблеми, перспективи. - К.: Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2015.

Маргарита Марченко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Леся Березна

Черкаський державний технологічний університет

АНАЛІЗ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ, СПРИЧИНЕНИХ ВАЛЮТНИМИ АНОМАЛІЯМИ

Валютні кризи – це несподівані різкі зміни курсів національної валюти, які часто супроводжуються падінням економічної активності, зменшенням інвестицій та загостренням соціально-економічних проблем в країні.

Досліджувана тема у світовому контексті є доволі актуальною, оскільки валютні кризи можуть призвести до зростання інфляції й безробіття, а також – падіння бізнес-активності й інших негативних наслідків для економіки країни та її громадян.

Однією з головних причин валютних аномалій є відсутність достатніх резервів валют, зниження темпів зростання зовнішнього економічного боргу, маніпуляції з валютним курсом та недостатня стабільність економічної політики. Впровадження стратегій з урегулювання валютних операцій, рівня резервів валют та контроль за капіталовкладеннями, можуть допомогти запобігти майбутнім кризам.

Існує кілька шляхів вирішення проблеми:

1. Підтримка стабільності валютного, курсу може бути досягнута через цільове регулювання процентних ставок та інших інструментів монетарної політики.
2. Покращення торговельного балансу. Країни можуть підтримувати торговий обміну шляхом збільшення експорту, зниження імпорту або залучення іноземних інвестицій.
3. Зменшення державами зовнішнього боргу шляхом обмеження запозичень, погашення частини боргу або його реструктуризації.
4. Поліпшення управління економікою та зменшення корупції.
5. Зміцнення банківської системи, в тому числі шляхом збільшення капіталу банків та підвищення стандартів регулювання.
6. Підтримка економічної диверсифікації, шляхом розвитку різноманітних галузей економіки, що забезпечить стійкий ріст.
7. Збереження резервних фондів, які країни можуть використовувати для покриття невеликих дефіцитів у зовнішньоекономічній діяльності

А тепер розглянемо відомі приклади країн. У 2001 році Аргентина зазнала фінансової кризи, пов'язаної з високим рівнем зовнішнього боргу та низькими резервами валют. У результаті, курс падав, зросла інфляція, а також спала конкурентоспроможність експорту. Аргентина провела реформу своєї банківської системи та підвищила рівень резервів валют. Зокрема, уряд запровадив заборону на вивіз капіталу, а також знизив кількість грошових обігових засобів, що перебували в обігу. Проведення заходів зі збільшення обсягу експорту та зниження імпорту допомогло зменшити вплив валютних операцій на економіку країни, знизити інфляцію та підвищити конкурентоспроможність експорту.

Не менш відомою є криза в Японії, із 1990-х, що тривала десятки років. Причиною стала політика низьких відсоткових ставок Японського банку, що призвело до підвищення попиту на нерухомість та значне зростання ціни акцій. В результаті банківська система була перенасичена кредитами. Уряд запровадив програму стимулювання внутрішнього споживання та реформував податкову систему, щоб збільшити доходи держави. У 2013 році новообраний прем'єр-міністр Шіндзо Абе запустив економічну політику "Абеноміка" із тривалим планом реформ, які включали збільшення грошового обігу та державних витрат,

а також – фіскальний стимулюючий пакет. В результаті, в японській економіці з'явився потік грошей, відповідно зріс попит, підвищилась вартість акцій.

До країн, яким не вдалося подолати економічну кризу можна віднести країни Африки. Передумовами такого становища континенту міг стати високий рівень корупції, відсутність демократії та недостатня інфраструктура, що призвело до низької економічної активності, відсутності довіри у інвесторів, та зниження рівня життя населення.

Аналіз валютних криз, їх причин та наслідків відображає складні економічні процеси, які відбуваються у світі. Ці кризи можуть бути спричинені різноманітними факторами та мати серйозні наслідки для економік країн, зокрема, зниження валютного курсу, збільшення інфляції, зменшення довіри до інвесторів та загрозу банкрутства для деяких компаній. Але існують способи, які можуть бути використані для запобігання валютним кризам та подолання їх наслідків. Ці способи включають у себе здійснення раціональної економічної політики, збільшення міжнародного співробітництва, реформування фінансової системи.

Література:

1. Бредіхін, А. В. "Неоперонізм і фінансово-економічна криза в Аргентині (2001–2003 рр.)."

URL: http://www.iai.dn.ua/_u/iai/dtp/CONF/1_2005/articles/stat23.html

2. Вишневський, В. П., А. Квілінські. "Монетарні механізми стимулювання економіки в розвинених країнах: аналітичний огляд." Економіка промисловості, 2019.

URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/158182/2-Vishnevsky.pdf?sequence=1>

3. Сидоренко С. В. «Політичне протистояння стратегії «зміцнення громадянського суспільства» в країнах Африки.» Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2013, 55: 139-151.

URL: <http://vestnikzgia.com.ua/article/view/24264>

СЕКЦІЯ 8. Міжнародна практика розвитку фінансових систем

Ілля Гризунов – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія ДУДЧЕНКО

Черкаський державний технологічний університет

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ

Міжнародна фінансова система відноситься до глобальної мережі установ, політики та угод, які сприяють міжнародній торгівлі, інвестиціям і фінансовим операціям. Вона включає широкий спектр організацій, таких як центральні банки, комерційні банки, багатонаціональні корпорації, фондові біржі та регуляторні органи. Ця відіграє вирішальну роль у сприянні економічному зростанню та розвитку, сприяючи транскордонній торгівлі та інвестиціям. Це дозволяє окремим особам і компаніям отримувати доступ до ряду фінансових послуг, таких як операції з обміном валюти, міжнародні платежі та фінансування міжнародної торгівлі та інвестицій.

Міжнародна фінансова система регулюється складним набором правил і норм, які відрізняються від країни до країни. Ці правила спрямовані на сприяння фінансовій стабільності, запобігання шахрайству та іншим формам фінансових злочинів, а також забезпечення прозорості та підзвітності фінансових операцій. За останні кілька десятиліть міжнародна фінансова система зазнала значних змін, що було спричинено такими факторами, як глобалізація, технологічні інновації та фінансові кризи. Це призвело до розробки нових фінансових продуктів і послуг, таких як цифрові валюти та мобільний банкінг, а також до нової нормативної бази для вирішення нових ризиків і проблем. Незважаючи на численні переваги, міжнародна фінансова система також стикається з низкою викликів і ризиків, таких як коливання валют, втеча капіталу та фінансове зараження. Як наслідок, існує постійна потреба в міжнародній співпраці та координації для забезпечення стабільності та стійкості глобальної фінансової системи. [1]

Розвиток фінансових систем значно відрізняється від країни до країни залежно від таких факторів, як політична стабільність, економічне зростання та історичний контекст. Однак є деякі міжнародні практики, які з'явилися в останні роки з метою сприяння розвитку фінансової системи.

Однією з ключових практик є створення нормативно-правової бази, яка сприяє стабільності, прозорості та підзвітності у фінансовій системі. Це включає положення щодо управління ризиками, достатності капіталу та вимог до розкриття інформації для фінансових установ. Крім того, багато країн створили

незалежні регуляторні органи для нагляду за фінансовим сектором і забезпечення дотримання цих правил.

Одним із прикладів є Базельські угоди. Базельські угоди – це набір міжнародних стандартів, розроблених Базельським комітетом з банківського нагляду, до складу якого входять представники центральних банків і регуляторних органів з усього світу. Вони встановлюють низку вимог до банків та інших фінансових установ, спрямованих на забезпечення належного рівня капіталу та ефективного управління ризиками. Вимоги базуються на структурі, відомій як «три стовпи», яка включає мінімальні вимоги до капіталу, наглядову перевірку та ринкову дисципліну [7].

Згідно з Базельськими угодами, банки зобов'язані мати мінімальний розмір капіталу для покриття своїх активів, зважених за ризиком, з більш високими вимогами до капіталу для більш ризикованих активів. Банки також зобов'язані проводити стрес-тести для оцінки своєї здатності протистояти несприятливим економічним умовам, а також мати надійні системи управління ризиками та внутрішнього контролю. також вимагають від банків розкривати інформацію про достатність свого капіталу, практику управління ризиками та фінансову діяльність, щоб сприяти прозорості та підзвітності. Регуляторні органи відповідають за забезпечення дотримання стандартів і за проведення регулярних оцінок банківської практики управління ризиками та достатності капіталу.

Базельські угоди були широко прийняті країнами по всьому світу та відіграли ключову роль у сприянні фінансовій стабільності та зменшенні ймовірності фінансових криз. Однак ці стандарти не позбавлені критики, які стверджують, що вони можуть спричинити зайві витрати для банків і обмежити кредитування та економічне зростання.

Іншою важливою практикою є сприяння фінансовій інклюзії, яка спрямована на забезпечення доступу до фінансових послуг для всіх членів суспільства, включно з тими, хто традиційно недостатньо забезпечений. Це може включати такі ініціативи, як розширення доступу до кредитів, просування мобільного банкінгу та інших цифрових фінансових послуг, а також створення програм фінансової грамотності, щоб допомогти людям приймати обґрунтовані рішення щодо своїх фінансів.

В Україні одним із прикладів сприяння фінансовій інклюзії є Національна стратегія розвитку фінансової грамотності, яка була схвалена урядом у 2018 році. Стратегія спрямована на підвищення фінансової грамотності та розширення доступу до фінансових послуг для всіх членів суспільства, включно з які традиційно не обслуговуються. Однією з ключових ініціатив у рамках стратегії є створення національної платформи фінансової освіти, яка надає онлайн-курси та ресурси з фінансового менеджменту та планування. Платформа доступна для окремих осіб, компаній і шкіл і призначена для підвищення фінансової грамотності та сприяння відповідальній фінансовій поведінці.

У таблицях 1 та 2 ми можемо побачити статистику по безготівковим розрахункам в Україні на 2019 рік, а також окремі аспекти розвитку вітчизняного електронного банкінгу.

Таблиця 1.

Окремі елементи розвитку безготівкових розрахунків в Україні за I квартал 2019 року

Показник	Поточний стан
Частка безготівкових розрахунків платіжними картками	83% (зростання втричі за останні 5 років)
Кількість платіжних карток	63,2 млн шт. (1,5 картки на одну особу)
Безготівкові операції з використанням платіжних карток	1918,1 млн шт. на суму 823,2 млрд (на 46,2% більше, ніж у попередніх роках)
Безконтактні платежі	5,3 млн шт. (кожна сьома платіжна картка є безконтактною)
Кількість платіжних терміналів	322,8 тис шт. (майже 8 тис. шт. терміналів припадає на 1 млн населення)

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

Таблиця 2.

Окремі аспекти розвитку вітчизняного електронного банкінгу

Тип характеристики	Поточний стан
Віковий діапазон користувачів	25-30 років, 43% активних
Гендерний розподіл користувачів	56,7% – чоловіки 43,3% – жінки
Банки-учасники	Середні та малі банки на ринку електронних послуг
Популярні види електронного банкінгу	Мобільний та Інтернет-банкінг
Рівень здійснення онлайн-платежів	40% розрахунків
Рівень операційних витрат банку	4,5%
Активні учасники ринку	ПАТ «ПриватБанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Ошадбанк», АТ «Альфа-Банк», АТ «ОТП Банк», АТ «ПУМБ», АТ «Укрсоцбанк»
Ціна підключення та обслуговування онлайн-сервісів	92,5% банків надають послуги безкоштовно

Джерело: узагальнено автором на основі [4]

Багато країн також віддають пріоритет розвитку ринків капіталу, таких як фондові біржі та ринки облігацій, які можуть надати підприємствам доступ до довгострокового фінансування та дозволити інвесторам диверсифікувати свої портфелі. Це часто передбачає створення законодавчої та нормативної бази, яка підтримує випуск і торгівлю цінними паперами. [6]

Нарешті, міжнародна співпраця та координація стають все більш важливими у розвитку фінансових систем. Такі організації, як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк і Рада фінансової стабільності (FSB), працюють над просуванням найкращих практик і стандартів у всьому світі та надають технічну допомогу країнам, які прагнуть розвинути свої фінансові системи.

Загалом розвиток фінансових систем є складним і постійним процесом, який вимагає поєднання нормативно-правової бази, інноваційних фінансових продуктів і послуг, а також міжнародного співробітництва. За останні кілька десятиліть розвиток міжнародної фінансової системи формувався рядом факторів, включаючи глобалізацію, технологічні інновації та фінансові кризи. Система еволюціонувала, щоб стати все більш взаємопов'язаною, з широким спектром установ, політики та угод, що сприяють транскордонній торгівлі та інвестиціям. [6]

У той же час міжнародна фінансова система зіткнулася з низкою проблем і ризиків, включаючи коливання валют, втечу капіталу та фінансову заразу. Ці ризики призвели до розробки нової нормативної бази, спрямованої на сприяння

стабільності, прозорості та підзвітності у фінансовій системі.

Незважаючи на прогрес, досягнутий у просуванні фінансової стабільності та інклюзії, проблеми залишаються. Постійні технологічні інновації та мінлива ринкова динаміка, ймовірно, продовжуватимуть формувати еволюцію міжнародної фінансової системи, тоді як ризик фінансових криз та інших потрясінь залишається постійним. [1]

Як наслідок, постійна співпраця та координація між регуляторними органами, політиками та фінансовими установами необхідні для забезпечення постійної стабільності та стійкості глобальної фінансової системи. Зусилля щодо сприяння фінансовій доступності, прозорості та підзвітності також повинні підтримуватися, щоб гарантувати доступність переваг міжнародної фінансової системи для всіх членів суспільства.

Література:

1. Maurice Obstfeld and Alan M. Taylor. Globalization and the International Financial System: What's Changed? / Journal of Economic Perspectives in 2004.

2. Andrew G. Haldane. Financial Contagion and the International Financial System. / Journal of Banking and Finance in 2009.

3. Національний Банк України (2020). Третина безготівкових розрахунків платіжними картками у pos-терміналах відбувається безконтактно. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/tretina-bezgotivkovih-rozrahunkiv-platijnimi-kartkami-u-pos-terminalah-vidbuvayetsya-bezkontaktно>

4. Дослідження інтернет-аудиторії. Інтернет асоціація України :

URL : <http://inau.ua/proekty/doslidzhennya-internet-audytoriyi>

5. Мейш А. В. Перспективи розвитку фінансової системи України / А. В. Мейш, О. М. Лисак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 1. – С. 70-74.

6. Сафонік Н. П. Особливості побудови та розвитку фінансових систем зарубіжних країн: теоретичний аспект / Н. П. Сафонік // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. - 2017. - № 2. - С. 304-315.

7. Онікієнко С. В. Базельські угоди: протиріччя регулювання / С. В. Онікієнко // Економіка та держава. – 2013. – № 9. – С. 29-31

Ірина Карпенко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник - к.е.н., доц. Дудченко Н.В.

Черкаський державний технологічний університет

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Міжнародні фінанси почали формуватися багато тисячоліть тому, коли з розвитком суспільства склалися перші ознаки міжнародних товарообмінних відносин.

Війни, які виникали між окремими родами, могли закінчуватися вимогами (зобов'язаннями) одного роду сплатити іншому певну данину. До речі, вимоги (зобов'язання) щодо сплати необов'язково були наслідками військових конфліктів, вони могли супроводжувати звичайні товарообмінні операції. Пізніше, зі становленням державності, такі відносини набули форми отримання (сплати) контрибуцій, репарацій, різноманітних дарів тощо.

Яскравим прикладом розвитку міжнародних фінансових відносин ще за античну добу є система караванних торгових шляхів, яка отримала назву Великого шовкового шляху. З II ст. до н.е. до XV століття Великий шовковий шлях сполучав держави Євразії – від Західної Європи до Китаю. Споживачами товарів, які перевозилися, були також країни Близького Сходу та Індії. А після арабських завоювань ці товари стали споживатися на всьому південному Середземномор'ї впритул до Іспанії.

Західна Європа в торгівлі зі Сходом завжди мала пасивний торговельний баланс. Купуючи дорогі східні товари, європейці не могли запропонувати рівноцінний обмін, тому були змушені платити золотом й сріблом. З античних часів до кінця свого функціонування Великий шовковий шлях діяв як канал «перекачування» дорогоцінних металів з Європи на Схід. Відтік капіталів з Європи внаслідок бурхливого розвитку торгівлі негативно впливав на розвиток формування грошової системи європейських країн. Тому правителі цих держав намагалися вводити обмеження на споживання східних товарів та на вивезення на схід золота і срібла. Ключові слова: міжнародні фінанси; товарообмінні операції; міжнародні фінансові відносини; фінансові потоки; експортно-імпортні операції; прямі зарубіжні інвестиції; валютно-кредитні операції; міждержавна фінансова допомога; операції з купівлі-продажу та переказу валют.

Регулярне укладення великих торговельних угод між купцями різних країн вимагало використання загально визнаних грошових знаків. Не кожна з країн, що активно брала участь у трансєвразійській торгівлі, могла випускати золоті та срібні монети, які цінувалися на той час в усіх країнах Старого Світу. Тому

активно використовувалися повноцінні гроші окремих «сильних» країн. Так, у раннє Середньовіччя по всьому Великому шовковому шляху, до Китаю включно, при розрахунках користувалися золотими візантійськими та срібними сасанідськими й арабськими монетами.

Перевезення великих сум готівкових грошей на далеку відстань супроводжувалося великою небезпекою. Вирішенням такої проблеми стало впровадження безготівкових розрахунків за допомогою чеків. Саме купці Шовкового шляху стали їх використовувати. Чек в перекладі з перської – це «документ, розписка». Механізм розрахунків передбачав наявність посередників. Вирушаючи на Схід, купець здавав свої готівкові гроші авторитетному міняйлі і отримував від останнього розписку. Ця розписка була підставою для видачі готівкових грошей довіреними особами цього міняйлі за вирахуванням комісійних. Система чеків на пред'явника могла працювати, тільки, якщо міняйлі з віддалених міст Шовкового шляху особисто довіряли один одному. Основою для довіри, наприклад, слугувала приналежність до одного релігійного співтовариства.

Розвиток торгових оборотів викликав різку перемену в поглядах на грошовий прибуток. Для феодалного господарства була неприйнятна угода, що укладалася з метою отримання прибутку в якості відсотка. Канонічне право різко засуджувало використання такого інструменту в торговельних договорах для християн. Тому всі кредитні угоди перебували в руках євреїв. Саме ця причина стала спонукальною для організації розрахунку за допомогою чеків. Починаючи з X ст., коли торгівля на всьому Шовковому шляху стала контролюватися мусульманами та євреями, чекова форма розрахунку набула свого розвитку при укладанні торговельних угод.

Заморська торгівля стала поштовхом у розвитку міняльної та вексельної справи, які є прообразом сучасних міжнародних фінансів. Міняйлі провадили обмін символів національних валют безпосередньо на символи інших валют. Символами національних валют виступали монети, які слугували мірою вартості товарів на території тієї чи іншої держави.

Обмінні контори з успіхом функціонували у Стародавній Греції й Римі, де обмінювалися іноземні монети на місцеві. Міняйлі ставали посередниками під час здійснення платежів. Частіше за все міняйлі не обмежувалися лише обмінними операціями. Крім цього, вони займалися лихварством, тобто кредитували торговельні операції та отримували значний прибуток з наданих кредитів. Наприклад, за «морським» кредитом, який надавався лихварями Стародавньої Греції, проценти сягали до 900.

З XIII ст. стали розвиватися вексельні ярмарки, на яких відбувався вексельний обіг. Найбільшими з них були у Франції, графство Шампань. Їх було шість. Вони діяли почергово майже без перерв у Ланьї, Баре, Провенс, Труа (у двох останніх по два рази). У XV-XVI ст. ярмарки з'являються у Бельгії (Ліонська та Антверпенська вексельні ярмарки).

Товарні потоки між державами спричинили виникнення митниць, що, у свою чергу, призвело до впровадження митно-тарифного механізму

регулювання світових фінансових відносин. Так, наприклад, Візантія у II ст. н.е. (137 р.) у торгівлі з Персією запровадила, так званий Пальмірський митний тариф. На початку V ст. н.е. імператор Феодосій II видає закон, згідно з яким на перському кордоні починає стягуватися мито на торгівлю шовком у розмірі 10 % від вартості товару.

Для створення сприятливих умов торгівлі виникають перші торгові та митні союзи. Одним з перших таких союзів став Ганзейський торговельно-економічний союз міст північно-східних держав Європи, який проіснував близько чотирьох століть. За різними джерелами він розпочав своє існування у період з 1143-1158 рр. зі штаб-квартирою в Любекі. Ганзейський союз був першим в історії Європи торговельно-економічним об'єднанням. З роками він не тільки укріпив свої позиції, але й активно вплинув на розміщення політичних сил у містах від Північного до Балтійського морів. До 1367 року кількість міст-учасників Ганзейського союзу зросла до вісімдесяти. Крім Лондона, його торгові представництва були в Бергені і Брюгге, Пскові й Венеції, Новгороді та Стокгольмі. У зоні торговельно-економічних інтересів Ганзи такі держави, як Данія, Англія, Нідерланди, Польща, Московія набули великого розвитку і з часом стали тіснити Ганзу на своєму просторі. З 1648 р. Ганзейський союз починав втрачати свій вплив на сферу морської торгівлі, що стало передумовою до втрати його основ у торговельному світі. Останній ганзентаг було скликано в 1669 р.

Феодальна роздробленість створила безліч кордонів, на яких і намагалися примусити торговців сплачувати митні збори. Оскільки це гальмувало розвиток торговельних відносин у митній політиці держав Європи стали переважати позиції про необхідність розробки загальної митної системи на зовнішніх кордонах держав, які стали централізованими. Так, на кордонах між Англією та Шотландією митниці ліквідовано в 1707 році, а між Англією та Ірландією – у 1790 р.

Митні війни між державами стають відмітною прикметою в економічних відносинах за новітні часи. Розширення міжнародних торговельних зв'язків та загострення конкурентної боротьби привело до необхідності розробки загальної практики застосування митних правил.

На розвиток міжнародних фінансових відносин суттєво вплинула фінансова революція кінця XVII ст. – початку XVIII ст. Воєнні дії, що розгорнулися в багатьох країнах світу, вимагали великої кількості грошових коштів, яких хронічно не вистачало. Воєнні витрати Франції під час наполеонівських війн становили близько 100 млн. фунтів стерлінгів щорічно. У кінці XVII ст. річний експорт срібла до Європи складав: до Генуї та Ліворно – 4500000 екю; до Голландії – 3000000 екю; в Англію – 2500000 екю; у французькі міста – Сан-Мало, Гавр, Дюнкерк, Марсель – 2500000 екю. Саме у цей період утворюється одна з перших фінансово-кредитних установ – Банк Англії (1694 р.).

У середині XIX століття почали з'являтися перші міжнародні організації. Необхідність їх утворення було пов'язано з виникненням у результаті буржуазно-демократичних революцій суверенних держав, які прагнули до

національної незалежності. У свою чергу, розвиток науково-технічного прогресу привів до проникнення інтеграційних процесів в економіку розвинених країн, що викликало поширення взаємозв'язків між країнами. Таким чином, окреслилися дві суперечливі тенденції. З однієї сторони, країни прагнули до розвитку в рамках суверенної держави, а з іншої – цей розвиток був неможливий без взаємодії та взаємозалежності від економік інших держав. Розвиток міжнародної торгівлі сприяв як економічній залежності від іноземних країн, так й фінансовій, оскільки продаж товарів супроводжувався кредитними операціями. Це стало поштовхом для переходу до централізованих форм управління фінансовими потоками між державами з відповідними суб'єктами – міжнародними фінансовими інституціями.

З початку 50-х років ХХ ст. відновлюються світогосподарські зв'язки, посилюються інтеграційні процеси, починають упроваджуватися новітні технології у сферу матеріального виробництва. Підприємства у різних галузях господарства стають багатонаціональними. З'являються великі транснаціональні корпорації, які все більше проникають на національні ринки.

Функціонування світового фінансового ринку стало відчутним на початку 60-х років ХХ ст. з причин посилення інтернаціоналізації міжнародних операцій національних ринків позичкових капіталів. Слід зауважити, що ринок капіталів розвивався досить повільно й виконував переважно функції міжнародного грошового ринку, оскільки на ньому здійснювалися короткострокові операції (строком до року). Пролонгація позик (часто на строк до 15 років) сприяла активізації світового фінансового ринку. У кінці 60-х років темпи його розвитку стали збільшуватися, а до кінця сторіччя досягли значних масштабів. Так, за останні 20 років минулого століття щоденний обсяг угод на світових валютних ринках зріс з 1 млрд. дол. США до 1200 млрд. дол. США, в той час, як обсяг торгівлі товарами і послугами збільшився лише на 50%. Як видно, у сфері міжнародних фінансів у зростаючих масштабах акумулюється капітал, який має спекулятивну природу.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що історичний розвиток міжнародних фінансів являє собою необоротні, закономірні зміни, що обумовлюються об'єктивними суспільно-економічними процесами, під впливом яких досягається нова якість міжнародних фінансових відносин.

Література:

1. Васютинська, Л.А. Міжнародні фінанси : Навчальний посібник / Л. А. Васютинська. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2017. – 310 с.

Євгенія Павленко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Дудченко Н.В.

Черкаський державний технологічний університет

ФІНАНСОВА СИСТЕМА ІСПАНІЇ

Фінансова система Іспанії складається з набору установ, ринків та інструментів, метою яких є спрямування та перенаправлення потоків коштів. Втручання іспанської фінансової системи сприяє обміну заощаджень або надлишків, створених компаніями, державами та національними економіками, на інші економіки, компанії або держави; чи то для реалізації фінансових або інвестиційних проектів, планів споживання або будь-якої іншої діяльності.

Є два основні економічні агенти:

Постачальники коштів, тобто ті, хто накопичив надлишок коштів і бажає віддати їх у позику з метою отримання вищого доходу. Основними постачальниками, також відомими як заощадники, є домогосподарства, компанії та органи державного управління.

Споживачі коштів – це ті, хто потребує грошей для своїх інвестиційних проектів. Це компанії та органи державного управління. У багатьох випадках домогосподарства також беруть позики для фінансування своїх проектів. Це так званий банківський кредит [1, с. 51].

З іншого боку, інструменти, які є частиною фінансової системи, відповідають банківським продуктам, інвестиційним продуктам, пенсійним планам і страховим продуктам. Спрямування та поєднання заощадників та інвесторів може відбуватися або безпосередньо на ринках капіталу, або опосередковано через банківське посередництво.

В Іспанії вища влада у фінансовій політиці належить уряду.

Міністерство економіки (нині Міністерство економіки та конкурентоспроможності), яке відповідає за всі аспекти функціонування фінансових установ, здійснює свої функції через 3 виконавчі органи, які відповідають за контроль та нагляд за 3 секторами, на які поділяється фінансова система.

Основна мета цих 3 виконавчих органів – гарантувати стабільність фінансової системи в цілому:

- Банк Іспанії (кредитний сектор);
- Національна комісія з ринку цінних паперів (Comisión Nacional del Mercado de Valores, CNMV) (сектор цінних паперів);
- Генеральна дирекція страхових і пенсійних фондів (Dirección General de Seguros y Fondos de Pensiones) (страховий сектор) [1].

Іспанська фінансова система базується на різних установах, які детально

описані нижче.

1. Банк Іспанії

Банк Іспанії (Banco de España) є найвищим банківським органом країни, і його метою є сприяння безперебійному функціонуванню та стабільності іспанської фінансової системи. Монетарна політика встановлюється Європейським центральним банком. Однак Банк Іспанії бере на себе відповідальність за реалізацію політики, встановленої Європейським центральним банком.

2. Кредитні установи

Кредитні установи – це установи, які відповідають за збір коштів від населення для надання кредитів. Депозитні установи, тобто банки, ощадні банки та кредитні кооперативи, а також Instituto de Crédito Oficial, який діє як державний інвестиційний банк, є кредитними установами.

3. Кредитні фінансові установи

Кредитні фінансові установи – це установи, уповноважені здійснювати кредитні операції, зокрема, факторинг, лізинг та надання споживчих кредитів.

4. Установи електронних грошей

Установи електронних грошей – це компанії, які випускають електронні гроші. Для того, щоб ця операція відбулася, компанії повинні приймати електронні гроші як засіб платежу.

5. Платіжні установи

Платіжні установи – це компанії, які надають і здійснюють певні послуги, пов'язані з платежами, такі як перекази, платіжні операції з картками та пряме списання коштів, серед іншого.

6. Фонди грошового ринку

Фонди грошового ринку – це інвестиційні фонди, які інвестують у цінні папери з фіксованим доходом. Ці цінні папери повинні бути допущені до торгів на офіційних вторинних ринках, а також інші високоліквідні активи зі строком погашення 18 місяців або менше [2, с. 64].

Іспанія має диверсифіковану, сучасну, конкурентоспроможну фінансову систему, яка повністю інтегрована в міжнародні фінансові ринки.

В Іспанії, як і в Європейському Союзі, існує абсолютна лібералізація руху капіталу, що дозволяє іспанським компаніям отримувати фінансування за кордоном, а також сприяє інвестиціям іноземних компаній в Іспанію. Ця більша інтеграція в рамках Європейського Союзу мала значний вплив на іспанську економіку, особливо в таких секторах, як банківська справа та ринок цінних паперів.

Внаслідок нещодавньої світової фінансово-економічної кризи іспанська фінансова система зазнала масштабної реструктуризації, яка допомогла очистити рахунки та платоспроможність основних гравців фінансового сектору. Прикладом цього є лідерство, яке основні іспанські кредитні установи відіграють у процесах технологічної трансформації, стаючи світовими лідерами у банківській справі майбутнього.

Також, заслуговує на увагу досвід Іспанії в організації системи фінансово-

кредитної підтримки підприємницької діяльності. Слід зазначити, що в іспанській економіці переважають малі та середні підприємства (МСП). Фінансова підтримка МСП на національному рівні здійснюється опосередковано через IMRI (Instituto de la Pequeña y Mediana Empresa Industrial) - автономний орган з власним бюджетом, який підпорядковується Міністерству промисловості та енергетики Іспанії. Основними формами фінансової підтримки бізнес-організацій є гранти та пільгові кредити. Джерелами фінансування є власні кошти Інституту (бюджетні асигнування, надані державою) та банківські кредити [3, с. 161].

Що стосується зростання іспанської економіки, то Європейський центральний банк визнав, що вона продовжує демонструвати стійке зростання, яке дозволило консолідувати процес ребалансування її фінансових ринків, зростання, яке тривало протягом 2019 року завдяки позитивним показникам приватного споживання, іноземних інвестицій та туризму.

Незважаючи на уповільнення світової економіки, спричинене пандемією COVID-19, економіка Іспанії зросла на 4,9% у 2021 році і, за даними Міжнародного валютного фонду, очікується, що у 2023 році вона зросте на 6,6%.

Захист фінансових систем також посилюється завдяки регулюванню зобов'язань і процедур, спрямованих на запобігання використанню цих систем для відмивання грошей і фінансування тероризму [3, с. 153-157].

Все це стало можливим завдяки проведеним реформам фінансової системи, починаючи ще з 1970-х років і до теперішнього часу. Головні перелічені нижче:

Поступова адаптація процентних ставок до ринкового рівня і повна лібералізація;

Відкриття доступу до зовнішніх фінансових ринків;

Зниження інституційних бар'єрів для конкуренції та адаптація системи до ринкової економіки;

Сприяння вільній міжбанківській конкуренції;

Операційна гомогенізація між установами, уніфікація операцій між різними банками і навіть ощадними касами;

Зменшити ступінь втручання в систему, щоб наблизити її до ринкової економіки та до домінуючих рамок Європейського Співтовариства;

Повна свобода щодо відсоткових ставок за кредитними (за винятком окремих випадків) та депозитними операціями;

Встановлено обов'язковий депозит для банків (і, відповідно, для ощадних кас) з метою стимулювання їх довгострокового фінансування;

Закон про регулювання іпотечного ринку, з метою збільшення обсягів кредитування;

Закон про реформу ринку цінних паперів, що розробляє правила, які модернізують ринок цінних паперів та всебічно і повністю типізують можливі порушення з боку кредитних установ;

Спрямування заощаджень у реальну економіку, що є реальним рушієм зростання та створення робочих місць;

**Інтенсифікація співпраці між наглядовими органами країн;
Створення глобальних наглядових органів [4, с. 38-39].**

Проте, як і будь-якій країні Іспанія також має свої недоліки у фінансовій системі. Основні вразливі місця іспанської економіки та фінансової системи згідно зі Звітом про фінансову стабільність:

Високий рівень державного боргу: державний борг знаходиться на дуже високому рівні і приблизно на 20 пунктів ВВП (до 118% до кінця 2021 року) перевищує рівень, що спостерігався до пандемії. Вторгнення Росії в Україну може спричинити подальший тиск на державні видатки. Високі рівні державного дефіциту та боргу роблять іспанську економіку вразливою до погіршення умов фінансування та обмежують фіскальний простір для реагування на реалізацію нових ризиків.

Фінансова слабкість окремих сегментів домогосподарств та фірм. У звіті акцентується увага на високій частці кредитів, гарантованих державою через кризу Covid, пільговий період яких закінчується до літа 2022 року, що збільшує фінансовий тягар сектору та можливість матеріалізації прихованих знецінень у банківському кредитному портфелі, особливо в секторах, які найбільше постраждали від пандемії [4, с. 41-44].

Отже, фінансова система повинна забезпечити правильний розподіл фінансових ресурсів. Вона має покращити управління ресурсами в економіці з точки зору витрат, термінів, обсягів, вигод тощо. По-друге, однією з основних функцій банківської системи є забезпечення стабільності та належного ведення будь-якого виду фінансової та грошової діяльності.

Іспанські банки зустрічають кризу, спричинену пандемією та невизначеністю, що виникла внаслідок інфляційного тиску та війни в Україні, у кращому становищі, ніж у 2007 році, значною мірою завдяки регуляторним змінам, запровадженим після світової фінансової кризи, а також процесу очищення балансів і підвищення коефіцієнтів платоспроможності та ліквідності.

Література:

1. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі / Бозуленко О. // Економіст - 2008 - №1 - С. 51
2. Мельник І.А. Сучасна Іспанія. - М.: Знання, 1973. – С. 64.
3. ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE BANCA. Anuario Estadístico de la Banca en España. 2012. С. 153-161.
4. Antonio Calvo Bernardino, José Alberto Parejo Gámir, Luis Rodríguez Sáiz y Álvaro Cuervo García. MANUAL DEL SISTEMA FINANCIERO ESPAÑOL. 25.ª edición actualizada: septiembre de 2014. – С. 37-44.
5. Sistema financiero español: estructura actual, evolución histórica y principales flujos [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://www.academia.edu/6181583/Sistema_financiero_espa%C3%B1ol_estructura_actual_evoluci%C3%B3n_hist%C3%B3rica_y_principales_flujos

СЕКЦІЯ 9. Питання менеджменту і маркетингу фінансового сектору

Станіслав Байовський – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – ст. викл. Олександр Сергієнко

Черкаський державний технологічний університет

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ РОЗРОБОК

Актуальність цієї теми є створення певних інноваційних стимулів за для збільшення прибутку підприємства та освоєння нових методів стимулювання.

Економічне стимулювання раціонального використання запасів - комплекс організаційних, техніко - економічних заходів для забезпечення найкращого (або нагляду) видобутку корисних копалин з надр при розробці родовищ корисних копалин з точки зору підприємств, підгалузей, промисловості та економіки в цілому.

При цьому під процесом стимулювання зазвичай розуміють вплив на зайнятість. Співробітники створюють важливі особисті умови для робочого середовища. Зовнішня мотивація та структурні компоненти умов праці. Отже, з одного боку, створюються сприятливі умови для задоволення потреб працівників, з іншого боку робоча поведінка, необхідна для забезпечення успішної роботи та розвитку підприємства, яке є різновидом комунікаційної діяльності.

Процес мотивації значною мірою визначається потребами, які його ініціюють. При необхідності люди сумісні з потребами підприємства, працівники зроблять все можливе, що підвищить продуктивність, знизить витрати, і якісна продукція, що разом призведе до збільшення прибутку, безпеки конкурентні позиції компанії на ринку.

У стосунках і взаємодіях необхідно враховувати фактори мотивації. Наприклад, погіршення умов оподаткування збільшує ймовірність заборгованості із заробітної плати, несвоєчасне здійснення платежів діловим партнерам також загрожує санкціями. Якщо у цьому випадку компанія звернеться за кредитом, а банк врахує підвищений ризик, їхні послуги будуть надаватися на більш несприятливих умовах. Крім того, зменшуються можливості страхування та залучення інвестиційних ресурсів.

Реалізація цілей інноваційної політики та виконання поставлених завдань досягаються за допомогою конкретних методів реалізації, причому спектр методів впровадження досить широкий.

Через вплив структури промисловості, стратегії розвитку та елементів на

продуктивність кожна країна має свої особливості національного регулювання та інноваційного процесу. При цьому можна визначити загальний метод впливу країни на бізнес-інновації, і більшість промислово розвинених країн приймає ту чи іншу форму.

Сучасний розвиток інноваційних процесів в Україні знаходиться на досить низькому рівні. Ситуація із фінансуванням науки залишається також проблемним питанням. Для виходу з становища необхідно забезпечити підтримку зі сторони держави, а також прийняття законів, що забезпечують реальні гарантії та стимули для підприємств, займаються інноваційною діяльністю, а також вітчизняних та зарубіжних інвесторів.

Активізація інноваційної діяльності підприємства потребує створення дієвого механізму стимулювання. Відповідно до принципів комплексності, збалансованості, стабільності, справедливості та прозорості, економічної доцільності, гнучкості та адаптивності ця система має охоплювати різні сфери, форми та методи стимулювання окремих працівників та підрозділів компанії. Ці методи можна розділити на чотири категорії: організаційні, адміністративні та обов'язкові методи, методи економічного стимулювання та методи морального стимулювання. На цьому етапі, виходячи з досвіду іноземних компаній, українським компаніям необхідно запровадити поєднання економічних і моральних стимулів.

Моральне заохочення автора необхідне для стимулювання винахідництва. Найпоширенішими моральними заохоченнями є присвоєння спеціальних почесних звань, членство в інвентаризаційних клубах, вручення винахідницьких свідоцтва, дипломів, медалей та інших знаків, публікація публікацій про авторів і винаходи у центральних, галузевих чи власних виданнях. Наукові публікації є моральним стимулом для винахідників. Іншими моральними стимулами є визнання особистих досягнень, творча самореалізація, задовільне почуття справедливості, участь у корпоративному житті та процесах прийняття рішень. Мотивація також полягає в підвищенні безпеки та зосередженні на покращенні робочого місця.

Роботодавці можуть надавати пільги, пов'язані з графіком роботи, цінні подарунки, дипломи та організаційні заходи, які безпосередньо не пов'язані з роботою, так звані «винагороди-вдячні», а також винагороди, пов'язані зі зміною статусу працівника та зміною місця роботи. Використання системи «service pack» дає співробітникам можливість вибирати з найбільш підходящого набору рекомендованих винагород. Ця складова компенсації працівникам виконує роль соціального плану, тобто соціальні виплати та виплати у складі загального доходу працівників, включаючи медичне та інше страхування, допомогу в освіті, навчанні та перепідготовці, розваги тощо, також мають велике значення.

Література:

- "The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail" (2011) - Автор: Клейтон М. Кристенсен
- "Design Thinking: Integrating Innovation, Customer Experience, and Brand

*II міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні проблеми розвитку фінансових систем»*

Value" (2014) - Автори: Томас Локвуд, Томас Кунц

– "The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses" (2011) - Автор: Ерік Ріс

– "Zero to One: Notes on Startups, or How to Build the Future" (2014) - Автор: Пітер Тіль

– "The Innovators: How a Group of Hackers, Geniuses, and Geeks Created the Digital Revolution" (2014) - Автор: Уолтер Айзексон

УДК 658.8:338.45.027

Юлія Огренич – д.е.н., доц.

Запорізький національний університет

СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ, НАДАННЯ ПОСЛУГ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах загострення конкурентної боротьби, змінності потреб покупців на внутрішньому та зовнішньому ринках збуту продукції, нестабільності ринків, науково-технічного розвитку, зниження якості та конкурентоспроможності товарів, розірвання контрактів з постачальниками, втрати споживачі особливої уваги заслуговує дослідження системи збуту підприємства. Саме від збутової діяльності залежить ефективність функціонування підприємств, їх конкурентні позиції на ринку. Тому важливе значення відіграє стимулювання збуту продукції, послуг, що впливає на роботу працівників підприємства, посередників та спрямовано на споживачів. Отже, для ефективного просування продукції на ринок, задоволення потреб покупців важливе значення відіграє стимулювання збуту, що дозволить налагодити своєчасне інформування споживачів про товар, отримати прибуток, створить позитивний імідж підприємства.

Саме стимулювання збуту є основним інструментом просування продукції на ринок та доцільним є використання різних видів. Слід відзначити, що серед науковців є різні підходи до визначення поняття стимулювання збуту. Так, Марищук Я. В. у своєму дослідженні відзначає, що стимулювання збуту являє собою «використання різноманітних засобів впливу, покликаних пришвидшити чи підсилити відповідну реакцію ринку» [4, с. 118]. Слід відзначити, що на підприємствах спостерігається поступове зростання витрат на стимулювання збуту, що пояснюється загостренням конкурентної боротьби, появою схожих товарів, неефективністю рекламних заходів.

Група авторів Пилипчук В. П., Данніков О. В. дотримувалися думки, що стимулювання збуту – це «прямо впливати на поведінку споживача (сформувати модель поведінки), роздрібного торговця та інших посередників внутрішнього

ринку, а також власного торгового персоналу з метою спонукання перших до купівлі товару та останніх – до співпраці» [5, с. 580].

Слід погодитися з думкою авторів, адже стимулювання збуту продукції має спонукати покупців до купівлі товару. На думку Майборди О. О. стимулювання збуту продукції повинно гарантувати продаж продукції шляхом використання певних заходів, що стимулюватиме до купівлі товарів [3]. Тобто використання стимулів сприятиме стимулюванню у покупців бажання купити певний товар.

Отже, стимулювання збуту продукції на підприємствах направлене на задоволення потреб споживачів, заохочення купівлі товарів, повідомлення споживачів про нові товари, завоювання нових ринків збуту продукції, залучення нових клієнтів.

Основними видами стимулювання збуту продукції на підприємствах є наступні: заохочення партнерів шляхом проведення конкурсів на кращу рекламу, організації виставок; заохочення споживачів шляхом зниження цін на певні групи товарів, надання гарантій, демонстрації переваг продукції порівняно з аналогами, надання премій, винагород для постійних покупців; заохочення торговців шляхом надання рекламних знижок, ввезення товарів, що звільнені від сплати мита [1].

Також виділяють різні заходи стимулювання збуту продукції, а саме: спрямовані на персонал (премії, премії-винагороди, туристичні поїздки, конкурси продавців, оплачувана відпустка, проведення конференцій, моральне стимулювання); спрямовані на посередників (конкурси для посередників, зниження цін на товари, участь продавців у рекламній компанії разом з виробником, безкоштовне підвищення кваліфікації, торговий залік, організація нарад для обміну досвідом роботи, підведення підсумків конкурсів); спрямовані на споживача (використання купонів, зниження ціни на продукцію, безкоштовні зразки, премії, можливість повторного використання упаковки, надання споживчих кредитів та безкоштовне транспортування, конкурси та вікторини) [5, с. 577-579].

Відповідно промислові підприємства підвищують якість продукції, розширюють її асортимент з кожним роком, нарощують обсяги збуту продукції, але чинники зовнішнього середовища мають негативний вплив на даний процес. Тому розглянемо обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності промисловості у 2010-2021 рр. (рис. 1).

З проаналізованих даних бачимо, що обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) по промисловості протягом 2010-2021 рр. мав змінну динаміку та за 2021 р. порівняно з 2020 р. відбулося зростання на 1442539,5 млн.грн. В розрізі промисловості можна спостерігати зростаючу динаміку добувної промисловості і розроблення кар'єрів за досліджуваний період порівняно з 2020 р. на 235403,5 млн.грн та зростання по переробній промисловості відносно 2020 р. на 739022,8 млн.грн. За видами переробної промисловості протягом 2021 р. відносно 2020 р. спостерігається така динаміка досліджуваного показника: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – відбулося зростання на 163752,0 млн.грн; текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та

інших матеріалів – відбулося зростання на 9413,6 млн.грн; виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність – зростання на 39935,5 млн.грн; виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення – відбулося зростання на 50395,1 млн.грн; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – зростання на 41582,8 млн.грн; виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів – зростання на 8225,8 млн.грн; виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – зростання на 72068,5 млн.грн; металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування – зростання на 281989,3 млн.грн; машинобудування – зростання на 46129,7 млн.грн; виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування – зростання на 25530,5 млн.грн. Також обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) збільшився протягом 2021 р. відносно 2020 р. на підприємствах постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (458985,4 млн.грн), водопостачання; каналізація, поводження з відходами (9127,8 млн.грн). Отже, відбулося зростання обсягу реалізованої промислової продукції, що пояснюється ефективністю внутрішньої політики підприємств, підвищенням попиту.

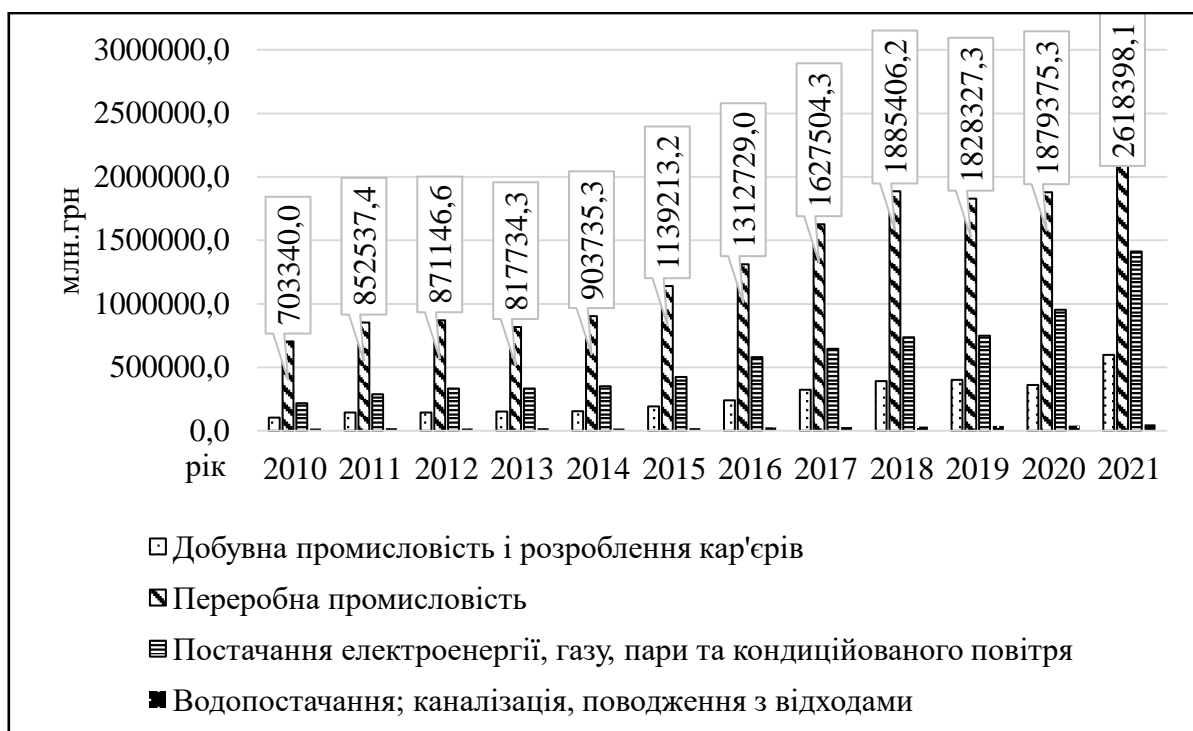

Рис. 1. Динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності промисловості протягом 2010-2021 рр.

Примітка: складено автором на основі [2]

За результатами проведеного дослідження можна відзначити, що на промислових підприємствах існує потреба у вдосконаленні системи стимулювання збуту продукції шляхом вдосконалення процесу організації системи маркетингових комунікацій, що дозволить оптимізувати витрати, підвищити рівень прибутковості, розширити ринки збуту. Для промислових

підприємств доцільним є здійснення стимулювання збуту продукції шляхом використання цінових інструментів, тобто дисконтні картки, знижки; представлення продукції на виставках, ярмарках; здійснення рекламних заходів для постійного рекламування товарів; вдосконалення електронних сайтів підприємств; використання інформаційно-комунікаційних технологій для просування продукції, спілкування з клієнтами, пришвидшення збирання, аналізу, обробки інформації; використання програмного забезпечення для захисту сайтів від вірусів; автоматизації роботи підприємства шляхом впровадження інноваційного обладнання; використання VTL-технологій (наприклад, подарунок за покупку продукції).

Також можна відзначити ряд переваг щодо здійснення стимулювання збуту продукції, надання послуг на промислових підприємствах, зокрема: можливість використання різних інструментів стимулювання; впровадження сучасних технологій стимулювання, які адаптовані під вимоги ринку; надання більш детальної інформації про підприємство для покупця; пришвидшення впливу на попит споживачів; використання різних засобів стимулювання; пришвидшення процесу просування продукції на ринок; особистий контакт із споживачами; впливає на прибутковість підприємства; низький рівень витрат на використання інструментів стимулювання. Проте, основними недоліками стимулювання збуту продукції, надання послуг на підприємствах є такі: необхідність постійного використання більш нових інструментів стимулювання; зростання витрат на продаж продукції; необхідність розробки спеціальних маркетингових заходів; низький рівень кваліфікації персоналу [5, с. 575-580].

За умови використання програм, технологій, інструментів стимулювання збуту продукції, надання послуг промислове підприємство матиме можливість зміцнити позиції на ринку, розширити ринки збуту, збільшити частку на ринку, прибуток, обсяги продажу продукції, підвищити рівень конкурентоспроможності, прискорити темпи продажу.

Таким чином, стимулювання збуту продукції відіграє важливу роль в роботі підприємства, забезпеченні його ефективного функціонування, підвищенні рівня конкурентоспроможності. Передумовою здійснення ефективної системи стимулювання збуту продукції є використання сучасних технологій, впровадження програми стимулювання, програмного забезпечення. Це дозволить підвищити ефективність збутової діяльності та позначиться на показниках фінансово-господарської діяльності в умовах загострення конкурентної боротьби.

Література:

1. Болух М. А., Бурчевський В. З., Горбатюк М. І. Економічний аналіз: навч. посібник / ред. М. Г. Чумаченька. Київ: КНЕУ, 2001. 540 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 21.04.2023).
3. Майборода О. О. Маркетингова політика комунікацій: Навч.-метод. посіб для самост. вивч. дисц. 2-ге, доп. і випр. вид. Київ: КНЕУ, 2007. 250 с.

4. Марищук Я. В. Удосконалення стимулювання збуту на підприємстві. *Молодий вчений*. 2016. № 1 (28), Ч. 1. С. 117-120.

URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/1/27.pdf> (дата звернення: 21.04.2023).

5. Пилипчук В. П., Данніков О. В. Концептуальні засади стимулювання збуту товарів та послуг. *Формування ринкової економіки: збірник наукових праць*. Київ: КНЕУ, 2019. Спец. вип.: Маркетинг в Україні: теорія і практика. С. 570–581. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/22126?show=full> (дата звернення: 21.04.2023).

Іван Редчиць – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Сергій Пенчук

Черкаський державний технологічний університет

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ УСПІШНОГО БІЗНЕСУ

Традиційні моделі ведення бізнесу на ринку трансформуються і компанії використовують клієнтоорієнтовані та персоналізовані моделі. Секрет успіху може бути саме у продукті, сервісах чи експертизах компанії та команди. В цьому контексті дослідження інноваційного продукту та методів його просування стає лакмусом та індикатором стану ринку та потенціалу росту [2, с. 3].

Розробка стратегії просування передбачає аналіз ринку, конкурентів, специфіку компанії, поточної стратегії з метою визначення ключових елементів для майбутньої форми просування [3, с. 128].

Оскільки, інновація по природі своїй є відносно складним та багатофакторним елементом важливо розуміти хто є потенційно цільовою аудиторією. Взаємодія з нею проводиться через різні канали з метою отримання зворотного зв'язку, найбільш ефективними та економними наразі вважаються цифрові канали, з відносно невеликими бюджетами наявна можливість проводити конверсійні кампанії [1].

Актуальність дослідження розробки стратегії просування інноваційних продуктів: інноваційні сервіси, що наразі присутні на ринку України, особливо у сфері ІТ рідко розглядаються у фокусі форматів просування на іноземні ринку, зокрема канали, повідомлення, що формуються для цільової аудиторії. Цікаво також розглянути феномен успіху у аспекті висококонкурентного технологічного ринку та виокремити ті фактори, що дозволяють формувати унікальну та дієву пропозицію, що користується попитом.

Метою дослідження є визначення особливостей просування інноваційного продукту на прикладі спортивного клубу «Спарта», визначення ролі каналів взаємодії із цільовою аудиторією та форматів.

Просування товару на ринок – це важливий напрям в маркетинговій діяльності, адже дозволяє будь-якому підприємству провести аналіз ринкової ситуації та конкурентного середовища, визначити поточне становище на ринку певної торговельної марки або продукту.

Теоретичні питання та проблеми просування товару на ринок вивчалися вітчизняними вченими, такими як Войчак А. В., Окландер М. А., Куденко Н. В., Ілляшенко С. М., Оніщенко В. Ф., Крикавський Є. В, Павленко А. Ф., та іншими.

В працях вчених досліджені питання про сутність, зміст та функцій просування товару в маркетингу, розглянуто процес здійснення різних заходів просування, проаналізовано характеристики каналів просування та методів, трактовано прийоми, які залучені при плануванні та реалізації заходів просування.

Дослідження власних маркетингових стратегій просування – це важливий етап для кожного підприємства, адже аналізуючи свої дії можна побачити, які є мінуси та що треба змінити, для покращення своїх позицій на ринку.

Досліджуючи мікросередовище та макросередовище компанії, було виявлено маркетингову управлінську проблему, яка полягає в вдосконаленні політики просування фітнес-клубу «Спарта».

Задля правильного визначення шляхів удосконалення політики просування фітнес-клубу «Спарта», є необхідним проведення маркетингового дослідження та розроблення переліку рекомендацій щодо вирішення маркетингової управлінської проблеми.

Доцільність удосконалення політики просування на ринку оздоровчих послуг є однією з проблем компанії. Питання виникає у напрямку політики просування бренду для фітнес клубу «Спарта», а саме активної маркетингової стратегії, яка буде економічно доцільною для впровадження в компанії та відповідатиме ринковим тенденціям. Саме тому для пошуку необхідної інформації для визначення напрямків удосконалення політики просування бренду, виявлення найважливіших переваг споживачів, маркетингові дослідження є необхідними.

В результаті проведеного аналізу було визначено параметри, згідно з якими розроблено рекомендації щодо вдосконалення політики просування та означено, яка стратегія стане значущою конкурентною перевагою для компанії.

За допомогою отриманої інформації було зроблено рекомендацію задля вдосконалення політики просування фітнес клубу «Спарта», а також детальних заходів, які слід використовувати. Технологічні та інформаційні технологічні зміни у світі дають можливості для підприємств щодо впровадження та використання великого вибору маркетингових інноваційних інструментів.

Найбільший пріоритет займають чат-боти, які допомагають впорядкувати та автоматизувати діяльність, надають можливість вдосконалення продуктивності праці на підприємстві та залучення клієнтів.

Література:

1. Беженев В.С., Юдіна Н.В. Система просування українських інновацій на світовому ринку на прикладі застосування платформи AllBiz. Актуальні проблеми економіки та управління : зб. наук. праць молодих учених. 2016. Вип. 10. URL : http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/66893/pdf_3
2. Ворона Л. М. Сучасні технології просування товару / Л. М. Ворона, Н. П. Скригун // Наука і технології : крок в майбутнє. Прага : Освіта і наука, 2013. Ч. 4. С. 3.
3. Маркетинг: Підручник / В. Руделіус, О. М. Азарян, О. А. Виноградов та ін: Ред.- упор. О. І. Сидоренко, П. С. Редько. К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2008. 648 с.

СЕКЦІЯ 10. Механізми державного управління

Альона Замогильна - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Механізм державного управління є одним з ключових аспектів ефективної функціонування будь-якої держави. Він визначає спосіб, яким влада організовується, приймає рішення та забезпечує реалізацію політичних, економічних та соціальних програм. Механізм державного управління має різноманітні аспекти, включаючи структури, процеси та інструменти, що забезпечують ефективність та здійснення влади.

Перед тим, як розглядати механізм державного управління, важливо уявити собі його визначення та основні принципи. Державне управління можна описати як систему, яка включає у себе усі інституції, органи, процедури та процеси, які забезпечують реалізацію державної влади та виконання завдань, покладених на державу. Основними принципами державного управління є:

Державне управління повинно базуватись на принципах демократії, включаючи участь громадян у процесі прийняття рішень та забезпечення прозорості діяльності державних органів [1].

Механізм державного управління повинен мати легітимний характер і базуватись на принципах правової держави. Це означає, що владні структури та процедури повинні бути закріплені в конституції та відповідати законам країни. Розподіл влади між різними органами держави, незалежність суду та захист прав і свобод громадян є ключовими аспектами правової держави.

Механізм державного управління повинен забезпечувати ефективне виконання завдань та досягнення результатів. Це означає оптимальне використання ресурсів, управління процесами прийняття рішень, оцінку та моніторинг результатів діяльності.

Механізм державного управління включає різні структури та рівні влади, які взаємодіють між собою для забезпечення ефективної роботи державних органів. Зазвичай, структура державного управління включає в себе:

Виконавчу владу. Виконавча влада відповідає за реалізацію політичних рішень та виконання завдань, покладених на державу. Вона складається з уряду та адміністративних органів, які забезпечують функціонування різних сфер

держави, таких як економіка, соціальна політика, безпека тощо.

Законодавчу владу. Законодавча влада включає в себе парламент або інші органи, які приймають закони та нормативні акти. Вона відповідає за формулювання політичних програм, розробку законодавства та його прийняття. Законодавча влада є важливим елементом механізму державного управління, оскільки вона визначає правовий контекст, в межах якого діють виконавчі органи.

Судову владу. Судова влада забезпечує незалежність судової системи та розглядає правові спори, вирішує питання суспільного порядку та забезпечує дотримання законності. Вона забезпечує контроль за виконавчою та законодавчою владою та розглядає скарги громадян на дії органів влади.

Механізм державного управління включає різні процеси та інструменти, які забезпечують ефективну діяльність державних органів. Основні з них:

Планування та стратегічне управління. Державне управління передбачає розробку стратегій, планів та програм для досягнення поставлених цілей. Це включає визначення пріоритетів, розподіл ресурсів та визначення конкретних кроків для реалізації стратегічних завдань.

Моніторинг та оцінка. Моніторинг може включати збір та аналіз даних, статистичні показники, звіти та зворотний зв'язок від громадян. Оцінка результатів дає можливість оцінити ефективність реалізації політик, програм та проєктів, а також виявити потенційні проблеми та знайти шляхи для поліпшення. Це дозволяє визначити ефективність заходів, вносити корективи у роботу та забезпечувати відповідність до поставлених цілей.

Координація та співпраця. Ефективне державне управління вимагає координації та співпраці між різними органами влади та рівнями управління. Це може бути досягнуто шляхом встановлення механізмів спільного прийняття рішень, обміну інформацією, взаємної консультації та кооперації в процесі виконання завдань.

Залучення громадян та зацікавлених сторін. Механізм державного управління може бути зміцнений шляхом залучення громадян та зацікавлених сторін у процес прийняття рішень. Це може включати публічні консультації, участь у громадських обговореннях, формування робочих груп та партнерство з направленими організаціями. Залучення громадян допомагає забезпечити відповідність рішень потребам та очікуванням суспільства.

Механізм державного управління є складною системою, яка включає структури, процеси та інструменти, що забезпечують ефективність та здійснення влади. Основні принципи, на яких ґрунтується механізм державного управління, включають демократію, прозорість, легітимність, правову державу, ефективність та результативність [2].

Структура державного управління включає виконавчу, законодавчу та судову владу, кожна з яких виконує свої функції та взаємодіє для забезпечення ефективності та балансу влади. Процеси та інструменти, такі як планування та стратегічне управління, моніторинг та оцінка, координація та співпраця, а також залучення громадян та зацікавлених сторін, грають важливу роль у забезпеченні

ефективного функціонування механізму державного управління.

Розуміння механізму державного управління допомагає вдосконалювати його ефективність та забезпечувати реалізацію політичних, економічних та соціальних програм. Постійне вдосконалення та адаптація механізму державного управління до змінних потреб і викликів суспільства є важливим завданням для забезпечення стабільного та ефективного функціонування держави.

Безперечно, деталі та конкретні аспекти механізму державного управління можуть варіюватися в залежності від країни та її політичного, економічного та соціального контексту. Проте, загальне розуміння його основних принципів та складових елементів допомагає нам краще оцінювати та розуміти роль державного управління у суспільстві, а також шляхи його вдосконалення. Для досягнення ефективного механізму державного управління важливо забезпечити:

Інституційні реформи. Для зміцнення механізму державного управління необхідно проводити інституційні реформи. Це може включати перегляд законодавства, удосконалення процедур прийняття рішень, створення незалежних контрольних органів, розробку ефективних систем моніторингу та оцінки результатів діяльності.

Професійний розвиток та компетентність урядовців. Важливим аспектом ефективного державного управління є постійний професійний розвиток та підвищення компетентності урядовців. Це може бути досягнуто через навчання, тренінги, обмін досвідом та стажування. Розвиток лідерських навичок, аналітичних та комунікаційних вмінь, а також здатність до стратегічного мислення сприяють ефективному прийняттю рішень та реалізації політик.

Використання технологій у державному управлінні. Сучасні технології можуть значно поліпшити ефективність державного управління. Впровадження електронних систем управління, електронного документообігу, онлайн-сервісів та е-урядування дозволяє спростити процедури, забезпечити швидкий доступ до інформації та знизити ризик корупції. Використання штучного інтелекту, аналізу даних та великих обсягів інформації допомагає виявляти тенденції, що сприяють ухваленню кращих рішень [3].

Громадський контроль та прозорість. Залучення громадян до контролю за діяльністю урядовців та державних органів є важливим аспектом ефективного державного управління. Прозорість у процесах прийняття рішень, доступ до публічної інформації та можливість громадського обговорення сприяють забезпеченню відповідальності та підвищують довіру до влади.

Отже, механізм державного управління є складним і багатограним процесом, що вимагає взаємодії різних структур, процесів та акторів. Його ефективність залежить від кращого розуміння принципів та складових елементів, а також впровадження сучасних підходів, технологій та практик. Забезпечення прозорості, відповідальності, громадського контролю, професійного розвитку та міжнародної співпраці важливо для досягнення ефективного та справедливого державного управління

Література:

1. <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7402&i=11>
2. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/13322>
3. <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/242307>

Богдан Мироненко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц., викл. Євгенія Ломако

Черкаський державний технологічний університет

ОЛІГОПОЛІЯ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Олігополія – це форма ринку, де кілька великих компаній контролюють значну частину ринку і мають значний вплив на ціни і споживчу поведінку. Ці компанії зазвичай виробляють схожі товари. В олігополії компанії зазвичай відносно згодні щодо цін і обсягів виробництва, але при цьому існують труднощі у збереженні цієї згоди через конкуренцію між ними.

Основні характеристики олігополії:

1. Обмеження конкуренції. В олігополії компанії домовляються про ціни та виробництво, що призводить до обмеження конкуренції між ними. Це може призвести до високих цін для споживачів і обмеження інновацій.

2. Велика вхідна бар'єра. Олігополії характеризується високими вхідними бар'єрами для нових гравців. Нові компанії повинні вкласти значні кошти в виробництво і маркетинг, щоб здобути ринкову позицію. Це може призвести до обмеження конкуренції та зниження споживчої вибору.

3. Взаємодія між гравцями. У олігополії гравці зазвичай співпрацюють між собою, щоб збільшити свій прибуток і зменшити конкуренцію. Це може включати домовленості між компаніями про ціни, розподіл ринку або інші питання, які впливають на їхню конкурентну позицію. Однак, ця співпраця може бути нестійкою і залежати від зміни ринкових умов або від інтересів окремих гравців.

4. Нестабільність олігополії. Олігополії можуть бути нестабільними через зміну конкурентного середовища. Наприклад, нові технології або зміна споживчих смаків можуть знизити попит на продукцію олігополістів і змінити їхню конкурентну позицію. Також, зміна правового середовища може призвести до зміни правил гри і порушення домовленостей між гравцями.

Олігополісти використовують різні стратегії для збереження своєї конкурентної позиції на ринку. Основні стратегії, які використовують олігополісти, включають:

- конкуренцію по ціні: олігополісти можуть знижувати ціни, щоб збільшити свою частку на ринку і витіснити конкурентів. Однак, ця стратегія може призвести до втрати прибутку для олігополістів, тому вони можуть домовлятися про мінімальні ціни.

- реклама: олігополісти можуть використовувати рекламу для підвищення своєї конкурентоспроможності і створення позитивного іміджу для своєї продукції.

- інновації: олігополісти можуть інвестувати в дослідження і розробки нової продукції та технологій для збільшення своєї конкурентоспроможності.

Прикладами українських компаній, що є олігополістами:

«Нафтогаз України» - національна газова компанія України, яка контролює видобуток, транспортування, зберігання та продаж природного газу в Україні. Компанія має домінуюче положення на ринку газу в Україні, контролюючи близько 90% всієї газової інфраструктури країни.

«Київстар» - один з трьох найбільших операторів мобільного зв'язку в Україні, який контролює близько 30% ринку мобільного зв'язку. Компанія також є одним з найбільших постачальників послуг інтернету та телебачення.

«Укртелеком» - найбільший оператор фіксованого зв'язку в Україні, який контролює близько 70% ринку. Компанія надає широкий спектр послуг зв'язку, включаючи телефонію, інтернет та телебачення.

«Метінвест» - один з найбільших виробників та експортерів залізної руди, сталі та інших металургійних продуктів в Україні. Компанія контролює значну частину українського металургійного ринку та має домінуюче положення в цій галузі.

«АТБ-Маркет» - одна з найбільших роздрібних мереж в Україні, яка спеціалізується на продажу продуктів харчування, побутової хімії та інших товарів першої необхідності. Компанія контролює значну частину ринку продуктів харчування в Україні.

«Укрзалізниця» - єдиний оператор залізничного транспорту в Україні, який контролює майже усі залізничні магістралі в країні.

«АрселорМіттал Кривий Ріг» - є найбільшим виробником сталі в Україні та займає домінуючу позицію на ринку.

«Roshen» - є провідним виробником кондитерських виробів в Україні та країнах СНД, займаючи домінуючу позицію на вітчизняному ринку.

Отже, олігополія є важливою формою ринку, де кілька великих компаній контролюють значну частину ринку і мають значний вплив на ціни і споживчу поведінку. Ця форма ринку характеризується обмеженням конкуренції, великими вхідними бар'єрами для нових гравців, співпрацею між гравцями та нестабільністю у належності до ринку. Від олігополії залежить не тільки конкурентність ринку, але й ефективність економіки в цілому.

В основі олігополії лежить нестача конкуренції, що може призводити до

зростання цін і зменшення якості продукції. Для зменшення цього впливу, держава може вживати різні заходи, такі як антимонопольне регулювання, заохочення до входу нових гравців на ринок та заохочення інновацій.

У загальному, олігополія є важливим аспектом сучасної економіки. Розуміння її суті та основних характеристик дозволяє краще розуміти ринкові процеси і ефективність економіки в цілому. Однак, державне регулювання є необхідним для забезпечення конкуренції та захисту інтересів споживачів.

Література:

1. Бондаренко, О. В. (2015). Олігополія: економічна сутність та прояви в умовах глобалізації. Економіка та держава, 9, 84-87.
2. Джонсон, Р. Л. (2013). Олігополія. Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/o/oligopoly.asp>
3. Макконнелл, К. Р., Брю, С. Л., Флінн, С. П. (2012). Економіка. Основні принципи. Київ: Видавництво "Києво-Могилянська академія".
4. Петров, В. І. (2010). Олігополія на ринку електроенергетики України. Економічні науки, 2(29), 113-117.
5. Садовська, Н. В. (2014). Олігополія на ринку банківських послуг України: проблеми та перспективи розвитку. Світ фінансів, 2(45), 142-149.
6. Сідлецький, В. М. (2016). Олігополія як форма ринкової концентрації. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки, 1(13), 129-133.

Яна Пегін – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Механізм державного управління – це система органів державного управління, діяльність яких базується на усталених принципах і забезпечує стійкій економічний розвиток регіонів і країни в цілому. Основою ефективного механізму державного управління є діяльність досконалих адміністративних систем [1, с. 1].

Організація та реалізація державного управління залежать від розподілу повноважень між різними гілками та органами влади, їх взаємодії та врахування інтересів різних груп населення, громадських організацій та бізнес-структур. Проте, це стикається зі суперечностями, оскільки народ та органи державної влади одночасно виступають суб'єктами і об'єктами державного управління. Також існує суперечність між потребою у стабільності системи та правилах її

функціонування та необхідністю гнучкого пристосування до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі країни. Усе це ускладнює розроблення та впровадження ефективних механізмів державного управління.

Термін "механізм" може мати кілька значень, які впливають з його етимології та використання в різних науках для опису послідовності дій, впливів та перетворень під час складного процесу. Оскільки існує кілька підходів до розуміння поняття "механізм", можна розділити існуючі механізми на три типи, які мають відмінності один від одного і призначені для свідомого формування, дослідження та вдосконалення. Класифікація механізмів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація механізмів

Види	Характеристика
механізми-знаряддя	призначені для досягнення конкретної мети або здійснення цілеспрямованого впливу на який-небудь об'єкт або його оточення шляхом застосування одного або кількох узгоджених та відповідних до справи засобів (методів управління)
механізми-системи	надають можливість представлення складної системи як механізму, що відображає сукупність взаємодій усіх підсистем та елементів системи
механізми-процеси	надають уявлення про послідовність певних перетворень об'єкта під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів та відповідних змін у стані об'єкта, на який вони спрямовані

Джерело: [2, с. 248].

Отже, механізми державного управління можна класифікувати за їхньою спрямованістю, функціонуванням на різних етапах суспільного розвитку та виконанням процесу державного управління різними суб'єктами – народом, владними органами та посадовими особами. Система механізмів державного управління наведено на рисунку 1 [2, с. 249].

Цільові механізми державного управління є інструментами, якими органи державної влади користуються для здійснення спрямованих перетворень у функціонуванні або розвитку конкретних об'єктів державного управління. Ці механізми можна розглядати як комплекс методів, прийомів та інструментів, які суб'єкт державного управління використовує для впливу на об'єкт або групу об'єктів державного управління з метою досягнення певної цілі.

Кожний цільовий механізм державного управління являє собою сукупність спеціально підібраних для розв'язання наявних суперечностей та вирішення проблемної ситуації взаємо- узгоджених методів управління, через використання яких здійснюється практичний вплив органів державної влади на соціально-економічну територіальну систему країни, її підсистеми або елементи для забезпечення досягнення конкретної мети, що сприятиме розвитку всієї системи або її складових в обраному стратегічному напрямі із додержанням низки визначальних принципів. Слід зазначити, що ні принципи розвитку об'єктів державного управління, ні принципи державного управління не є складовою механізмів державного управління, оскільки являють собою правила, на яких

ґрунтується розроблення цих механізмів. При застосуванні на практиці сформованих з урахуванням усіх необхідних принципів механізмів державного управління, вихід державно-управлінського впливу за їх межі неможливий, тож додаткове обмеження дій суб'єкта управління непотрібне [2, с. 249-250].

Рис. 1. Система механізмів державного управління

Цільові механізми державного управління можна поділити на різні типи, включаючи адміністративні (організаційні, розпорядчі), правові, економічні, політичні, соціальні, психологічні, моральні та етичні. Також можуть існувати комбіновані механізми, які поєднують різні методи (наприклад, адміністративно-правові, соціально-психологічні, організаційно-економічні тощо). Необхідно також враховувати значення інформаційних механізмів, які базуються на використанні інформаційних методів. Інформаційні механізми є важливими для орієнтації поведінки людей, громад та організацій у відповідності до встановлених цілей. З розвитком інформаційних технологій використання державних інформаційних механізмів стає все більш поширеним і ефективним.

Чинний механізм функціонування системи державного управління відображає організаційну структуру системи, яка відповідає чинному законодавству. Він описує взаємозв'язки між підсистемами та всіма органами, які складають цю систему, а також особливості її функціонування і взаємодії між її складовими елементами. Цей механізм визначає, які органи влади виконують певні функції, як вони співпрацюють між собою, як розподіляються

повноваження та відповідальність, і які процедури та процеси регулюють їх роботу. Він також враховує взаємодію системи державного управління зі суспільством та іншими зацікавленими сторонами.

На сьогоднішній день в Україні система державного управління включає різні органи державної влади. До цих органів належать Адміністрація Президента України з Президентом на чолі, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації на рівні регіонів та районів, а також органи судової влади. Ці органи постійно взаємодіють між собою та виконують покладені на них функції, хоча іноді може відбуватись дублювання обов'язків.

Чинному механізму функціонування системи державного управління ускладнює постійна змінюваність всіх його елементів, зв'язок між ними та самого середовища, в якому він діє. Це означає, що система повинна бути гнучкою та адаптивною до змін, що відбуваються в політичному, економічному та соціальному контексті. Змінюються політичні лідери, приймаються нові закони, змінюється економічна ситуація, і це вимагає постійного оновлення та пристосування механізму державного управління.

Українська система державного управління має додаткові механізми, які були використані на різних етапах становлення держави. Для поліпшення чинного механізму функціонування системи державного управління в Україні, її ефективності та демократизації можна вивчати та порівнювати ці механізми з аналогічними в інших країнах та проаналізувати результати структурно-функціональних перетворень.

Література:

1. Зима І. Я. Теоретичні підходи до визначення та формування механізмів державного управління. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2019/15.pdf.
2. Ковбасюк Ю.В. Державне управління. Том 1/ Навчальний посібник. - К.; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. - 564 с.

Антон Прощенко – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Науковий керівник – к.е.н., доц. Наталія Дудченко

Черкаський державний технологічний університет

МІГРАЦІЯ СТУДЕНТІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ

У період війни багато студентів змушені зіткнутися зі складними ситуаціями, що вимагають негайних рішень та змін у їхній житті. Одним із таких варіантів є міграція студентів до інших країн з метою забезпечення свого освіти

та безпеки. Міграція студентів виникає з різних причин, але в період війни вона набуває особливого значення. Умови військового конфлікту можуть впливати на безпеку, стабільність та функціонування освітніх закладів у країні, де перебувають студенти. Війна може призвести до зниження якості освіти, перерви у навчанні, загрози безпеці та життю студентів.

Міграція студентів в інші країни може мати кілька переваг. По-перше, вона дає студентам можливість продовжити своє навчання та здобути кваліфіковану освіту в стабільній та безпечній середовищі. Це може забезпечити їм можливість здобути якісне освіту, яке надалі стане основою для їхнього професійного розвитку та кар'єрного зростання [1].

По-друге, міграція студентів може сприяти їхньому особистому розвитку та розширенню горизонтів. Вони мають змогу зустріти нових людей, поглибити знання про іншу культуру та суспільство, а також розвинути міжнародні комунікаційні навички. Це може позитивно вплинути на їхню майбутню кар'єру та відкрити нові можливості для співпраці та розвитку. Проте, міграція студентів також вносить свої виклики та проблеми.

Це включає адаптацію до нової середовища, мови та культури, а також фінансові труднощі та віддаленість від батьківщини та близьких. Студентам доведеться знайти рішення для цих викликів та зосередитися на своєму навчанні, щоб досягти поставлених ними цілей.

Загалом, міграція студентів в інші країни під час війни є складним, але необхідним вибором для забезпечення їхнього освіти та безпеки. Вона може мати значне вплив на подальше розвиток студентів та сприяти їхній професійній кар'єрі. Проте, вона також потребує наполегливості, сили волі та готовності до адаптації до нових умов та викликів.

Однією з важливих аспектів міграції студентів є доступ до якісної освіти. У країнах, які не зазнають воєнного конфлікту, освітні установи можуть пропонувати більш розвинуті навчальні програми, сучасні методи навчання та більш широкі можливості для практичного застосування знань. Це створює перспективи для студентів отримати більш якісну освіту, яка в подальшому може позитивно вплинути на їхню професійну кар'єру. Крім того, міграція студентів може сприяти обміну знаннями та досвідом між різними культурами. Студенти, які переїжджають до інших країн, можуть ввести свій внесок у міжнародне навчальне середовище, спілкуватися зі студентами з інших країн, обмінюватися ідеями та розширювати свої горизонти. Це сприяє культурному розмаїттю та взаєморозумінню між народами, що є важливим для побудови глобального суспільства [2].

Однак, слід враховувати, що міграція студентів також може мати свої виклики. Студенти, які покидають свою батьківщину, можуть стикатися з мовними труднощами, культурними відмінностями та почуттям втрати. Важливо підтримувати студентів у їхній адаптації, забезпечувати їм психологічну підтримку та створювати сприятливі умови для навчання та життя.

Зазначимо також, що міграція студентів в інші країни може мати позитивний вплив на розвиток самої країни-господаря. Студенти, які

приїжджають з інших країн, можуть принести свої знання, ідеї та інновації, які сприятимуть розвитку науки, технологій та економіки країни. Вони можуть стати каталізаторами для змін і сприяти створенню більш конкурентоспроможного та розвинутого суспільства.

Таблиця 1

Міграція студентів під час війни

Країна-джерело міграції	Країна-приймач	Переваги міграції студентів	Виклики міграції студентів
Країна А	Країна Х	Безпека і захист від війни	Умовні труднощі
		Доступ до якісної освіти	Культурні відмінності
		Обмін знаннями та досвідом	Почуття втрати
Країна Б	Країна Y	Можливості для професійного росту; Міжнародне навчальне середовище	Культурний шок
		Міжнародне навчальне середовище	Потреба у підтримці
		Внесок у розвиток країни-господаря	Адаптація до нового середовища

Джерело: [3]

Однак, слід враховувати, що міграція студентів також може мати свої виклики. Студенти, які покидають свою батьківщину, можуть стикатися з умовними труднощами, культурними відмінностями та почуттям втрати. Важливо підтримувати студентів у їхній адаптації, забезпечувати їм психологічну підтримку та створювати сприятливі умови для навчання та життя.

Міграція студентів під час війни є наслідком небезпеки та невпевненості, які пов'язані з воєнними конфліктами. Студенти, які опиняються у такій ситуації, змушені шукати безпеку і можливості для навчання в інших країнах. Ця міграція може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, студенти отримують можливість отримати освіту, набути нові знання і вміння, а також збагатити свій культурний досвід. З іншого боку, вони стикаються з викликами, такими як культурний шок, мовні труднощі, соціальна і емоційна адаптація. Важливо, щоб країни-приймачі забезпечували належні умови для емігрантських студентів, включаючи доступ до якісної освіти, підтримку в адаптації, а також захист їхніх прав і безпеки. Країни-приймачі повинні сприяти інтеграції студентів у нове середовище і створювати рівні можливості для їхнього розвитку.

Уряди країн-джерел мають велику відповідальність за забезпечення

стабільності та безпеки у своїх країнах, а також розвиток освіти та можливостей для студентів. Профілактика воєнних конфліктів, забезпечення соціально-економічного розвитку та створення перспектив для молоді є важливими аспектами, які можуть зменшити потребу студентів в міграції [4].

Міжнародна співпраця має велике значення у вирішенні проблем, пов'язаних з міграцією студентів у інші країни під час війни. Країни-приймачі, країни-джерела та міжнародні організації повинні співпрацювати у розробці політик, які сприятимуть безпеці, освіті та інтеграції мігрантських студентів.

Отже, міграція студентів у інші країни під час війни має як позитивні, так і викликові аспекти. Вона може забезпечити студентам безпеку, доступ до якісної освіти та можливості для обміну знаннями. Такий обмін міжнародними студентами сприяє культурному розмаїттю та розвитку країни-господаря. Проте, варто пам'ятати про необхідність підтримки та адаптації студентів у новому середовищі.

Література:

1. Академічні пошукові системи та бази даних, такі як Google Scholar, JSTOR, ScienceDirect або Academic Search Complete.
2. Книги "Student Migration and Social Protection"
3. OECD. (2018). Education at a glance 2018: OECD indicators. OECD Publishing.
4. Pécoud, A., & Guchteneire, P. D. (Eds.). (2019). Migration without borders: Essays on the free movement of people. Berghahn Books.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Трансформація фінансового сектору внаслідок збройної агресії росії проти України та під впливом світової пандемії COVID-19

L. Alekseyenko, O. Tulai, V. Tsokalo. Tracker of the transformation of the financial sector in the conditions of digital globalization of the economy	3
Ю. Голубенко. Міжнародна фінансова підтримка України в умовах збройної агресії	5
Ю. Кривенко. Особливості податкової політики України в умовах воєнного стану	8
М. Кудрєвич. Вплив збройної агресії росії проти України на розвиток та стабільність банківського сектору	10
Т. Лопушанська. Особливості зміни податкового законодавства в умовах воєнного стану	12
І. Сидор, Н. Кім. Державна фінансова підтримка соціально-економічного розвитку територіальних громад в умовах пандемії COVID та війни	14
І. Слинько. Вплив збройної агресії росії проти України на стан ринку страхування життя	18

СЕКЦІЯ 2. Питання розвитку фінансової системи

В. Бершадський. Фінансування міжрегіонального співробітництва	21
Р. Година. Аналіз впливу фінансової політики на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні	23
О. Затьора. Проблематика та шляхи покращення стану фінансової політики в Україні	26
В. Мазур. Управління структурою капіталу будівельних підприємств в умовах глобалізаційних перетворень	28
М. Марченко. Особливості аналізу фінансової звітності підприємств	30
М. Сороковніков. Сучасні проблеми розвитку фінансової системи України	33
Є. Теміргалієв. Проблеми фінансової політики в Україні	35
А. Цейсмейструп. Розвиток фінансової системи України	38

**СЕКЦІЯ 3. Проблеми податкової, бюджетної, інвестиційної,
страхової політики в Україні та напрями її вдосконалення**

В. Антонюк. Моделі та типи податкової політики в умовах соціальної економіки	41
В. Бойчук. Моніторинг управління митними ризиками	45
О. Жабак. Особливості формування державних механізмів податкової сфери	49
Є. Ломако. Напрями нейтралізації чинників, що детермінують протиправну поведінку платника податків	55
А. Стаценко. Аудит звіту про рух грошових коштів	58
Н. Ткачук. Методи та принципи формування доходів бюджету територіальної громади міста	60

СЕКЦІЯ 4. Фінансова інклюзія

А. Башинська. Розповсюджені сценарії шахрайства в Україні	64
А. Гаврилюк. Розвиток фінансової інклюзії	66
С. Назаренко. Роль фінансової інклюзії у забезпеченні стабільного розвитку фінансового сектору	70
І. Стрекалов. Розвиток фінансової грамотності населення	73

**СЕКЦІЯ 6. Застосування економіко-математичного моделювання
та сучасних інформаційних технологій для вирішення актуальних
фінансових завдань**

Л. Бережна. Стан та особливості розвитку Fintech в Україні	75
Н. Дудченко. Розвиток цифрових активів в Україні	78
К. Міленко. Використання економіко-математичних моделей при прийнятті управлінських рішень щодо господарської діяльності підприємства	81
А. Неусмехова. Сучасний стан безготівкових розрахунків та перспективи їх розвитку	85
В. Чорнодобрavsька. Застосування економіко-математичного моделювання та сучасних інформаційних технологій для вирішення актуальних фінансових завдань	87
Т. Шевкоплясова. Імідж комерційного банку в умовах цифрової трансформації	89

**СЕКЦІЯ 7. Причини кризових процесів фінансової системи України
та можливості їх нівелювання**

- А. Бігун.** Кризові процеси фінансової системи України: причини та наслідки 91
- М. Марченко.** Аналіз, причини та наслідки економічних криз, спричинених валютними аномаліями 93

СЕКЦІЯ 8. Міжнародна практика розвитку фінансових систем

- І. Гризунов.** Міжнародна практика розвитку фінансових систем 96
- І. Карпенко.** Передумови виникнення та еволюція міжнародних фінансових відносин 100
- Є. Павленко.** Фінансова система Іспанії 104

СЕКЦІЯ 9. Питання менеджменту і маркетингу фінансового сектору

- С. Байовський.** Стимулювання інноваційних розробок 108
- Ю. Огренич.** Стимулювання збуту продукції, надання послуг як передумова підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств 110
- І. Редчиць.** Маркетинг інновацій як інструмент успішного бізнесу 114

СЕКЦІЯ 10. Механізми державного управління

- А. Замогильна.** Ефективність застосування механізму державного управління 117
- Б. Мироненко.** Олігополія: сутність та основні характеристики 120
- Я. Пегін.** Організація та реалізація державного управління 122
- А. Прощенко.** Міграція студентів у період війни 125

*II міжнародна науково-практична конференція
«Сучасні проблеми розвитку фінансових систем»*

Наукове електронне видання

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ

**МАТЕРІАЛИ II МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 травня 2023 року

В авторській редакції

Гарн. Times New Roman. Обл.-вид. арк. 6,8.

Черкаський державний технологічний університет
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 896 від 16.04.2002 р.
бульвар Шевченка, 460, м. Черкаси, 18006.

Кафедра фінансів ЧДТУ finance@chdtu.edu.ua